

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน
ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี

A Study of training process that used for building the child-youth
Values of respect, harmony, and wisdom based on the Esarn folk tales,
Ubonratchathani Province.

โดย

พระครูกิตติคุณภาส

นายมนูญ

พินนา

พระนพรัตน์

ชนดิธโร

นายไชยสิทธิ์

อุดมโชคนามอ่อน

นางสาวศรียรรณ

นามเกษ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761095

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน
ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี

A Study of training process that used for building the child-youth
Values of respect, harmony, and wisdom based on the Esarn folk tales,
Ubonratchathani Province.

โดย

พระครูกิตติคุณเณร

นายมนูญ พันนา

พระนพรัตน์ ขนติธโร

นายไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน

นางสาวศรียรรณ นามเกษ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761095

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

A Study of training process that used for building the child-youth Values of respect, harmony, and wisdom based on the Esarn folk tales, Ubonratchathani Province.

By

Phrakrukittikunopas

Mr.Manooo Panna

PhranopratKhantitharo

Mr.ChaiyasitUdonchokenamon

Mrs. SriwanNamket

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani campus.

B.C. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761095

(Copyright,Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย:	พระครูกิตติคุณภาส, นายมนูญ พันนา, พระนพรัตน์ ขนติธโร, นายไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน และ นางสาวศรีวรรณ นามเกษ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสานจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านเพื่อวิเคราะห์หลักธรรม คติธรรม ด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ทั้ง ๔ เรื่อง และเพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งพบผลการวิจัย พอสรุปได้ ดังนี้

๑. ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียน และประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน โดยภาพรวม พบว่า มากที่สุดเกี่ยวกับการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชน และเกี่ยวกับการที่นักเรียนได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน/การเล่นิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน

๒. ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนและประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ทั้ง ๔ เรื่อง โดยภาพรวม ซึ่งมีผลสรุปได้ ดังนี้

พญากาเผือก สะท้อนถึงหลักธรรม ด้านคุณธรรม กตัญญูกตเวทิตาธรรม และการตั้งสัจจาอธิษฐาน เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์

นกกระจาบไร้ความสามัคคี สะท้อนให้เห็นคติธรรมที่ว่าความสามัคคี นำมาซึ่งความสุขความสงบของหมู่คณะ ส่วนความไร้สามัคคี ความอวดเก่งอวดดี ทำให้หมู่คณะพินาศฉิบหาย

สุวรรณสามกุมาร สอนให้รู้ว่า การจะธรรมความนอบน้อมต่อบิดามารดา ความกตัญญูกตเวทิตต่อผู้มีพระคุณ และการยึดสัจจะยิ่งกว่าชีวิต ก่อให้เกิดความเจริญและความสุขในชีวิต

ปัญหาเสียวสวาสดี แสดงให้เห็นว่า มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาผูกเป็นปริศนาธรรม แทรกไว้ซึ่งหลักปรัชญา คำสอน คติธรรม ที่ควรนำมาใช้อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กเยาวชน และคนทั่วไป

Research Title: A Study of training process that used for building the child-youth Values of respect, harmony, and wisdom based on the Esarn folk tales, Ubonratchathani Province.

Researchers: Phrakrukittikunopas,
Mr. Manooo Panna,
PhranopratKhantitharo,
Mr. ChaiyasitUdonchoknamon,
Mrs. SriwanNamket.

Department: Mahachuhalongkornrajavidyalaya University,
Ubon Ratchathani Campus.

Fiscal Year: 2561 / 2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachuhalongkornrajavidyalaya University.

ABSTRACT

The Purposes of this research work to study the training process that used for building the child-youth Values of respect, harmony and wisdom as appeared in Esan folk tales, Ubonratchathani, to analyse the said Values and morality. The research results that found out, were as follows.,

1. The training process of values and morality. that used were various ways as; Community had promoted arrangement of local activity about folk tale reading and talking to child, youth and community gave co-operation to provide the folk tale books to community library, offered folk tale to monks be used as the teaching medias for child youth morality development,

2. The values and morality of respect, harmony, and wisdom as appeared in 4 folk tales by overall picture were as follows;

Payakapheug reflexed to doctrine of respect, and gratitude to parents, confidence faith in wholesome doing, honesty, great effort to those 5 Buddhas.

Nokkachap without Unity stressed to the values as the community harmony and Unity Created to happiness and peace, deseparation, disciplinary and no believing in the intelligent leaders that led to troubles and dangerous to this society.

Suwannasamakumartanght that Values of respects and worshiping to parents, the gratitude to the valued persons, attachment the truth up one,s life leded to one,s life progress and happiness.

Panhaseawsavas shown the doctrines to bring the Esarn local folk tales that be tied as the story with philosophy, teaching and values that used as teaching medias to teach suitable morality development to child and youth in their community.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยจึงขออัญเชิญนามของผู้มีอุปการคุณ ไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

๑. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๙ จังหวัดอุบลราชธานี ที่กรุณาให้ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ในการเก็บข้อมูลจากตัวแทนครูและนักเรียน ของโรงเรียนด้วยความเรียบร้อยด้วยดี

๒. ประชาชนชาวบ้านทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้ง ๑๐ ท่าน ที่เมตตาเสียสละกำลังกายสติปัญญา และเวลาในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

๓. คณะครูและนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๙ จำนวน ๖ โรงเรียน ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่กรุณาให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถามและเก็บข้อมูลจนเสร็จเรียบร้อยด้วยดี

๔. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เมตตาให้ข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

จึงขอขอบคุณและขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

พระครูกิตติคุณภาส และคณะ

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๓๘
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มเป้าหมาย	๓๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๐
๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๔๑
๓.๕ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	๔๒
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๔
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๔๖
๔.๑ ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๖
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗
๔.๓ ผลการสัมภาษณ์	๕๐
๔.๔ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง	๕๑

๔.๕ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายคฤหัสถ์ ๘ คน เกี่ยวกับ หลักการ - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง	๕๓
๔.๖ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบ เพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน.....	๖๒
๔.๗ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็น สื่ออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนใน ชุมชน	๖๓
๔.๘ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป.....	๖๓
๔.๙ องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัย และผลการวิเคราะห์ที่เป็นองค์ความรู้.....	๖๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๖๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๖๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๗๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสือ ประกอบการอ่านเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชนใน ชุมชนซึ่ง.....	๗๓
๕.๔ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็น หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนใน ชุมชน.....	๗๓
๕.๕ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปมี.....	๗๔
บรรณานุกรม.....	๗๕
ภาคผนวก.....	๗๘
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย	๗๘
ภาคผนวก ข แบบสอบถามวิจัย	๘๗
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์.....	๑๐๓
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	๑๐๖
ภาคผนวก จ รูปสัมภาษณ์งานวิจัย	๑๐๘
แบบสรุปโครงการ.....	๑๑๓
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๒๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ.....	๕๑
๒. แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามช่วงอายุ.....	๕๑
๓. แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา.....	๕๒
๔. แสดงจำนวนและค่าร้อยละความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังด้าน คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชนโดยใช้นิทานพื้นบ้าน ของนักเรียนผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	๕๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุเล่ม / หน้าหลังคำย่อ ชื่อคัมภีร์ เช่น องทุก (บาลี) ๒๐/๓๖๔/๑๐๘ หมายถึง สุตตันตปิฎก อังคุตตนิคาย ทุกขิปาตปาติ พระไตรปิฎก ภาษาบาลี เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๓๖๔ หน้า ๑๐๘ ที.ปา (ไทย) ๓๐/๙๘/๕๐ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๓๐ ข้อที่ ๙๘/ หน้า ๕๐

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ชา	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=ขุททกนิกาย ชาดก	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=ทีฆนิกายปาฎีกาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=มัชฌิมนิกาย มูลปนิธาน	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=สังยุตตนิคาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=สังยุตตนิคาย สคตาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อัฐก.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	=อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านเล่าขานสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสิ่งบันเทิงใจและสั่งสอนให้ความรู้และคุณธรรมแก่คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ นิทานพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น ทั้งในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณี

นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าในการสร้างความบันเทิงใจแก่มนุษย์เป็นสาระสำคัญและยังสอดแทรกความรู้ คติธรรมและข้อคิดสอนใจอื่น ๆ แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังโดยไม่รู้สึกรู้หายบังคับให้รู้หรือเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเน้นการผสมผสานสอดแทรกคำสอน ข้อคิด คติธรรมสอนใจ เพื่อปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมได้อย่างเหมาะสมลงตัว เพราะนิทานพื้นบ้าน ส่วนมากยังสร้างสำนึกของผู้อ่านและผู้ฟัง ให้มีพฤติกรรม การกระทำดีตามหลักคิดความเชื่อถือทางพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นิทานพื้นบ้านจัดเป็นภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ไว้ในนิทานพื้นบ้าน อาทิเช่น ด้านการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงด้านการเมืองการปกครอง นิทานพื้นบ้าน ได้สอดแทรกให้เห็นถึงหลักการปกครองระบบประชาธิปไตย มาตั้งแต่อดีตกาลนานมาแล้ว เช่น การปกครองหมู่บ้านในสมัยพระพุทธเจ้า การปกครองหมู่บ้านโดยมีการเลือกตั้งผู้นำกลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกผู้นำองค์กรใหม่ก็มักอาศัยเลือกตั้งผู้นำกลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกองค์กรใหม่ก็มักอาศัยมาก ชาวบ้านและพระสงฆ์เป็นผู้เลือก การลงแขกเกี่ยวข้าวดำนา การช่วยกันปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างถนนหนทางของคนในชุมชน กิจกรรมในชุมชนในอดีตเหล่านี้ก่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

อุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน ถ้าหากขาดภูมิคุ้มกันที่ดีที่ได้รับจากครอบครัว ชุมชน และสังคม ประเทศชาติก็จะเต็มไปด้วยพลเมืองลูกหลานที่ไม่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศโดยรวม

ส่วนปัญหาของภูมิปัญญาชาวบ้านในสาขาของนิทานพื้นบ้านในยุคปัจจุบัน มีหลายปัญหาด้วยกัน อาทิเช่น เด็กและเยาวชนไม่สนใจที่จะอ่านนิทานพื้นบ้าน วิธีการถ่ายทอด ผู้ถ่ายทอดไม่สามารถใช้ภาษาร่วมสมัยเล่านิทานแก่เด็กและเยาวชนให้สนใจฟัง จึงทำให้มองไม่เห็นคุณค่าในการอ่านนิทานพื้นบ้าน ผู้นำ

ชุมชนหรือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านเหมือนพ่อแม่ในสมัยอดีต ซึ่งมีค่านิยมเล่านิทานให้ลูกหลานฟังในเวลาก่อนนอน เพราะพวกเขามีความเชื่อว่า การเล่านิทานจะไม่สูญหายไปจากชุมชน อีกทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนลูกหลานในขณะเดียวกันด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว การให้ความสนใจในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านสาขานิทานพื้นบ้าน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนที่ผู้นำชุมชนจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมวัฒนธรรมในสาขานี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านกระบวนการหรือแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในด้าน ต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการวรรรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนด้วยการใช้สื่อในรูปแบบของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง ๗ ด้าน

เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนดังกล่าวมาแล้ว การส่งเสริมและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งรวมความคิด ความรู้ และหลักความเชื่อในวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ที่แทรกอยู่ใน สารนิทานพื้นบ้านด้วย ดังนั้น การนำนิทานพื้นบ้านมาวิเคราะห์โดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ด้านการวรรรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของเด็กและเยาวชนในชุมชน เพราะนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องของชาวบ้าน เป็นของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องราวใกล้ตัวที่คนในชุมชนได้เคยได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วการนำเอานิทานพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนไทย ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

ผู้วิจัยคาดหวังว่ากระบวนการที่จะปลูกฝังให้เยาวชนไทยซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ที่สำคัญในอนาคต ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวแล้ว สถาบันทางสังคมทุกภาคส่วนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อในการพัฒนาและเสริมสร้างเยาวชนให้มีพฤติกรรม การแสดงออกทั้งทางกายและวาจา ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติที่มีต่อบุคคลอื่น และหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์ได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ ดังที่ ดร.รุ่งแก้วแดง^๑ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักตรวจสอบด้านปัญญาธรรมและสามัคคีธรรมซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ แก่ผู้นำชุมชน เด็กและเยาวชนลูกหลานไทยในอนาคตต่อไป

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษานิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์โดยเน้นแนวคิด หลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ทั้งในด้าน การวรรรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน และตัวแทนนักเรียนในสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยและนำผลการวิจัย

^๑ รุ่งแก้วแดง ดร., วิธีการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง., (กรุงเทพฯ ฯ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ : ๒๕๔๗), หน้า ๑๒

ใช้เป็นองค์ความรู้ใหม่ในสาขาภูมิปัญญาและคติชนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาทุนมนุษย์ และใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝัง ด้านการวรรรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์หลักคำสอนพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลัก การวรรรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน

๑.๒.๓ เพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านการวรรรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑.๓.๑ **ขอบเขตด้านประชากร** การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้เลือก ชุมชน/หมู่บ้าน สถานศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี คัดเลือกจากตัวแทนของปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ ของชุมชน เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล จากการให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Possesive Sampling) โดยการคัดเลือกกลุ่ม

ตัวอย่าง จากเขตอำเภอเมือง จำนวน ๒ ชุมชน/โรงเรียน อำเภอเขื่องใน จำนวน ๒ ชุมชน/โรงเรียน และอำเภวารินชำราบ จำนวน ๒ ชุมชน/โรงเรียน รวมเป็น ๖ ชุมชน/โรงเรียน ๆ ละ ๒๐ คน รวมเป็น ๑๒๐ คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๐ รูป/คน

๑.๓.๒ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** งานวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ดังนี้

๑) กระบวนการปลูกฝังด้านการวรรรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ พญากาเผือก นกกระจาบไร้สามัคคี สุวรรณสามกุมาร และปัญหาเสียวสวาสดี

๒) หลักคำสอนพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องหลักการวรรรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ พญากาเผือก นกกระจาบไร้สามัคคี สุวรรณสามกุมาร และปัญหาเสียวสวาสดี

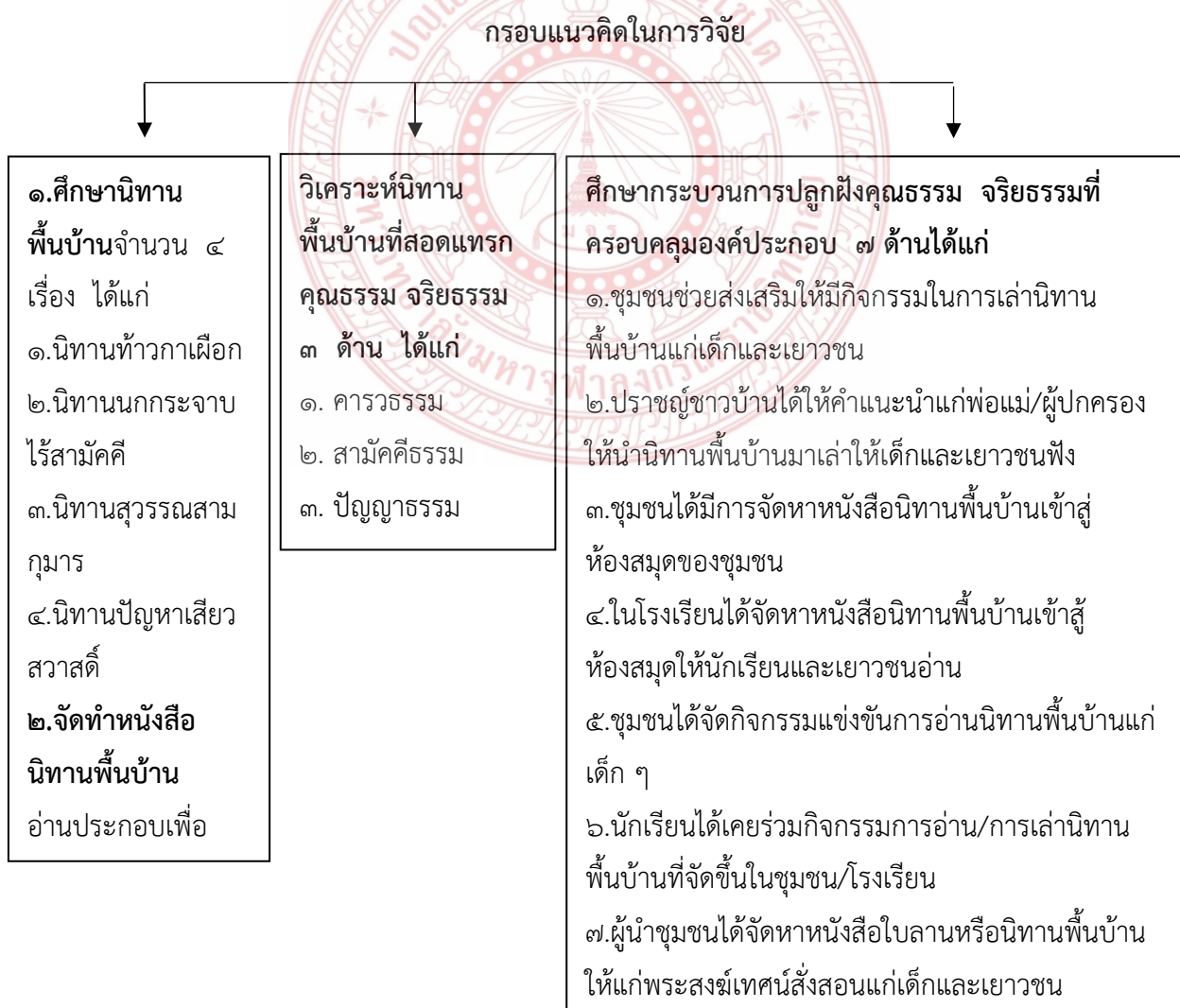
๓) จัดพิมพ์นิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเพื่อเสริมสร้าง เสริมสร้างการวรรรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ คณะผู้วิจัย ได้ลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับ ประชาชนชาวบ้านในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จากอำเภอเมือง จำนวน ๕ รูป/คน อำเภอเชียงใน จำนวน ๒ รูป/คน และอำเภวารินชำราบ จำนวน ๓ คน รวมเป็น ๑๐ รูป/คน ใช้แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ที่คัดเลือกมาจากเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จาก อำเภอเมือง จำนวน ๒ โรงเรียน อำเภอ เชียงใน จำนวน ๒ โรงเรียน และอำเภวารินชำราบ จำนวน ๒ โรงเรียน รวมเป็น ๖ โรงเรียน ๆ ละ ๒๐ คน รวม เป็น ๑๒๐ คน ซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยระหว่าง วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑ (รวมระยะเวลา ๑ ปี)

๑.๔ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้ศึกษาทบทวนหลักการ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน และคติธรรม คุณธรรม ที่สอดแทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านของจังหวัดอุบลราชธานี แล้วจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการปลูกฝัง หมายถึง ขั้นตอนในการปลูกฝังอบรมเด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง นิทานหรือเรื่องราวที่ชาวบ้านเล่าสืบทอดกันมา ที่ถูกคัดเลือกนำมาศึกษาวิเคราะห์ จำนวน ๔ เรื่องได้แก่ นิทานท้าวกาเหวอก นิทานนกรักษาปไร้สามัคคี นิทานสุวรรณสามกุมาร และนิทานปัญหาเสียวสวาสดี

คารวธรรม หมายถึง การแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณ เคารพนับถือต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เคารพในสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น

สามัคคีธรรม หมายถึง คุณธรรมที่ประกอบด้วยความรู้จักประสานประโยชน์ ความร่วมมือในการทำงาน การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ปัญญาธรรม หมายถึง คุณธรรมที่ประกอบด้วย การพิจารณาตัดสินใจด้วยสติปัญญา การพิจารณาคัดเลือกและบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยปัญญา การใช้สติปัญญาแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชน ที่อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง ๑ - ๑๘ ปี

หนังสืออ่านประกอบ หมายถึง หนังสือนิทานที่อ่านเสริมความรู้เพื่อส่งเสริมด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ได้รับยกย่องเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและนิทานพื้นบ้าน

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

๒. มีหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อใช้อ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน

๓. มีผลงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็ก และเยาวชน

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงได้สรุปสาระสำคัญของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เหล่านั้น เพื่อใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ทุกคนคงจะเคยฟังนิทาน แต่เคยทราบไหมว่าคำว่า " นิทาน " นั้นหมายถึงอะไร และคำว่า " นิทานพื้นบ้าน " นั้นหมายถึงอะไร มีที่มาอย่างไร คำว่านิทานและนิทานพื้นบ้าน มีที่มาและความหมาย ดังนี้

นิทาน เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมานานแล้ว หรือหมายถึงเรื่อง ที่แต่งขึ้นใหม่ก็ได้ส่วน นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อ ๆ กันมาในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง แต่อาจ แพร่หลายไปในท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ภายหลัง ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

ประคอง นิมมาเหมินทร์และคณะ กล่าวว่า^๑ นิทานพื้นบ้านในวิชาคติชนวิทยา หมายถึง เรื่อง เล่าที่เล่าสืบต่อ ๆ กันมา จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่ทราบว่าใครเป็นผู้แต่งนิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องเล่าที่เล่าสู่กันฟังในหมู่บ้าน ในท้องถิ่นหรือภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นนิทานพื้นบ้านที่มีถิ่น กำเนิดในประเทศไทย

กิ่งแก้ว อรรถากร อธิบายว่า^๒ นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วน ใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ แต่ก็มีอยู่ส่วนมากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ และนอกจากนี้ยังอธิบายว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าทั่วไป มิได้ตั้งใจแสดงประวัติความเป็นมา จุดใหญ่เล่าเพื่อความสนุกสนาน บางครั้งก็จะ แทรกคติเพื่อสอนใจไปด้วย นิทานมิใช่เรื่องเฉพาะเด็ก นิทานสำหรับผู้ใหญ่ก็มีจำนวนมาก และเหมาะสำหรับ ผู้ใหญ่เท่านั้น

^๑ ประคอง นิมมาเหมินทร์และคณะ, นิทานพื้นบ้านศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำรา และ อักษร ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : ๒๕๔๕), หน้า ๑๖ - ๑๗

^๒ กิ่งแก้ว อรรถากร, คติชนวิทยา. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๘๔. (กรุงเทพมหานคร : หน่วย ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู : ๒๕๑๙), หน้า ๑๒

กุหลาบ มัลลิกะมาส^๓ กล่าวถึง “นิทาน” ไว้ในหนังสือคติชาวบ้านว่า นิทานเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน เพื่อความสนุกสนานเบิกบานใจ ผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อเสริมศรัทธาในศาสนา เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นคติเตือนใจ ช่วยอบรมบ่มนิสัย ช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เนื้อเรื่องของนิทานเป็นเรื่องนานาชนิด อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย ความรัก ความโกรธเกลียด ริษยา อาฆาต ตลกขบขัน หรือเรื่องแปลกประหลาดผิดปกติธรรมดา ตัวละครในเรื่องก็มีลักษณะต่าง ๆ กัน อาจเป็นคน สัตว์ เจ้าหญิง เจ้าชาย อมนุษย์ แม่มด นางฟ้า แต่ให้มีความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมต่างๆ เหมือนคนทั่วไปหรืออาจจะเหมือนที่เราอยากจะเป็น เมื่อนิทานตกไปอยู่ในท้องถิ่นใดก็มักมีการปรับเนื้อเรื่องให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของถิ่นนั้น นิทานในแต่ละท้องถิ่นจึงมีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน คือ สภาพความเป็นมนุษย์ อารมณ์ ความรู้สึกกรีก เกลียด ความโง่ ฉลาด ขบขัน อาฆาตแค้น หรือทุกข์ สุข ส่วนรายละเอียดจะแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพแวดล้อมและอิทธิพลของวัฒนธรรมความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น

สุมาลย์ พงษ์ไพบูลย์^๔ กล่าวว่า นิทานเป็นคำศัพท์ภาษาบาลี หมายถึง คำเล่าเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเภตใด แต่อยู่ที่ลักษณะการเล่าที่เป็นกันเอง แม้จะเป็นข้อเขียนก็มีลักษณะคล้ายกับการเล่าที่เป็นวาจา โดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาปากในการเล่า

กล่าวโดยสรุป นิทาน คือ เรื่องเล่าที่มนุษย์ผู้กรังขึ้นด้วยภูมิปัญญา โดยส่วนใหญ่จะถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ เนื้อเรื่องมีหลากหลายและใช้เล่าเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ กัน ตามโอกาสและสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น คำที่ใช้เรียกนิทานมีต่าง ๆ กันไป เช่น นิทานชาวบ้าน นิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นต้น ในที่นี้จะใช้นิทานพื้นบ้าน

๒.๑.๑ ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่เห็นเด่นชัด คือ เป็นเรื่องเล่าที่มีการดำเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ โครงเรื่องไม่ซับซ้อน วิธีการที่เล่าก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา มักจะเริ่มเรื่องโดยการกล่าวถึงตัวละครสำคัญของเรื่อง ซึ่งอาจจะป็นรุ่นพ่อ-แม่ของพระเอกหรือนางเอก แล้วดำเนินเรื่องไปตามเวลาปฏิทิน ตัวละครเอกพบอุปสรรคปัญหา แล้วก็ฟันฝ่าอุปสรรคหรือแก้ปัญหาหลุดวงไปจนจบเรื่อง ซึ่งมักจะจบแบบ มีความสุข หรือสุขนาฏกรรม ถ้าเป็นนิทานคติ ก็มักจะจบลงว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า.....” ถ้าเป็นนิทานชาดกก็จะบอกว่าตัวละครสำคัญของเรื่องในชาติต่อไป ไปเกิดเป็นใครบ้าง ถ้าเป็นนิทานปริศนาก็จะจบลงด้วยประโยค คำถาม ลักษณะของนิทานพื้นบ้านกุหลาบ มัลลิกะมาส^๕ ได้สรุปไว้ดังนี้

^๓ กุหลาบ มัลลิกะมาส, *คติชาวบ้าน*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง : ๒๕๑๘), หน้า ๙๙

^๔ สุมาลย์ พงษ์ไพบูลย์, *คติชนวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร : ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^๕ กุหลาบ มัลลิกะมาส, *คติชาวบ้าน*, หน้า ๑๐๐

เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้วไม่ใช่ร้อยกรองเล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน และเมื่อการเขียนเจริญขึ้น ก็อาจมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปากไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่าฟังมาจากผู้เล่า ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบตัวผู้แต่ง แม้นิทานที่ปรากฏชื่อผู้แต่งเช่น นิทานของกริมม์ ก็อ้างว่าเล่าตามเค้านิทานที่มีมาแต่เดิมไม่ใช่ตนแต่งขึ้นเอง

เจือ สตะเวทิน^๖ ได้ให้คำอธิบายลักษณะสำคัญของนิทานพื้นเมือง ไว้ดังนี้

ต้องเป็นเรื่องเก่าต้องเล่ากันด้วยภาษาร้อยแก้วต้องเล่ากันด้วยปากมาก่อนต้องแสดงความคิดเห็นความเชื่อของชาวบ้านเรื่องจริงที่มีคติบนุโลมเป็นนิทานได้เช่น มะกะโท ชาวบ้านบางระจัน เป็นต้น

ตำนาน ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายของตำนานไว้ว่า เรื่องที่แสดงกิจการอันมีมานานแล้วแต่ปางหลัง เรื่องราวมนานที่เล่าสืบทอดกันมา เช่น ตำนานพระพุทธเจดีย์สยาม จึงรวมความหมายสรุปของตำนานเอาไว้ว่า เป็นเรื่องราวของความเป็นมาของสถานที่ สิ่งของต่างๆ ที่ไม่สามารถชี้ได้ชัดเจนว่า สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น วันเวลาใด ใครเป็นผู้เกี่ยวข้อง ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องเล่าที่เล่าต่อกันมาช้านาน โดยใช้ถ้อยคำธรรมดาหรือภาษาชาวบ้าน มีลักษณะเป็นร้อยแก้วไม่ใช่ร้อยกรอง และไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร เป็นเพียงการเล่าต่อๆ กันมาเป็นทอดๆ ผู้เล่าก็ไม่ถือว่าเรื่องที่เล่านั้นเป็นเรื่องจริงแต่อย่างใด ภายหลังมีผู้เขียนขึ้นแต่ก็เขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เล่ากันปากต่อปาก

พระราชวรมุนี (พ.ม.ประยูร ปยุตโต) ได้มีทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนที่สมบูรณ์แบบว่า จะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง ๔ ด้าน^๗ คือ

๑. พัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) ให้มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีพลานามัยสุขภาพดี
๒. พัฒนาด้านศีล (ศีลภาวนา) ให้คนในสังคมมีระเบียบวินัยมีความประพฤติดี สัมพันธ์ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพ
๓. พัฒนาด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ต้องหมั่นฝึกอบรมจิตให้มีคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพที่ดีอยู่เสมอ
๔. พัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ต้องหมั่นฝึกอบรมปัญญาให้รู้ - เข้าใจ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นจริง พยายามฝึกปัญญาในแง่ที่จะทำให้กระบวนการคิด การรับรู้ของคนเรามีให้ถูก กิเลส เช่น โลภะ โทสะและโมหะ เข้าครอบงำ ทำให้เกิดการคิดที่ไม่มีอคติ ด้วยการใช้หลักโยนิโสมนสิการพิจารณาให้รู้ชัดเห็นจริงด้วยปัญญา

^๖ เจือ สตะเวทิน. **คติชาวบ้านไทย**. (กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์ : ๒๕๑๗), หน้า ๑๖

^๗ พระราชวรมุนี (พ.ม.ประยูร ปยุตโต). **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**, ๒๕๓๐, หน้า ๘๓-๘๕

พอสรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมตามแนวคิดของพระราชาชาวมุสลิมเน้นเน้นที่การพัฒนาคนก่อน เพราะเมื่อคนได้รับการพัฒนาแล้ว เยาวชนก็จะได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ถูกต้องเต็มที่

อุทัย หิรัญโต , วันทนีย์ วะลีเกสิน และสนิท สมัครการ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ว่า จะต้องพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ มีความสามารถ รู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาของตนเอง และส่วนรวมได้ และต้องพัฒนาคนให้มีทักษะสามารถดำเนินกิจกรรมของสังคมได้อย่างสมบูรณ์

เสฐียรพงษ์ วรรณปก^๔ กล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนา ทรงได้รับการยกย่องว่า เป็นบรมครูยอดครูของผู้สอนคน พระองค์ทรงมีหลักในการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาความรู้แก่พระสาวกมากมายหลายวิธีการด้วย แต่ขอยก “หลักการสอน ๔ ส” คือ

๑. สันตคณา ทรงอธิบายให้เห็นชัดเจน เหมือนให้เห็นด้วยตา พูดอธิบายให้ผู้ฟังรู้ชัดแจ่มแจ้งอย่างไม่มีข้อสงสัย

๒. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงเห็นจังตาม ขวนให้คล้อยตามยอมรับนำไปปฏิบัติ เรียกสั้น ๆ ว่า “จูงใจ”

๓. สมุตเตชนา ทรงสอนให้เกิดความเข้าใจ แรงจูงใจ มีกำลังใจ อาจหาญ มั่นใจทำได้ต่ออุปสรรคที่พึงเกิดขึ้นไม่ว่าจะใหญ่สักปานใดหรือเรียกว่า “สอนให้กล้าหาญ”

๔. สัมปหังสนา มีวิธีการสอนที่จะช่วยให้ผู้ฟังร่าเริงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณค่าประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับการปฏิบัติ หรือเรียกว่า “สอนให้เกิดความร่าเริง”

เมื่อสรุปหลักการสอนของพระพุทธเจ้าโดยรวมว่า สอนให้เห็นจริงแจ่มแจ้ง ก่อให้เกิดความจูงใจหาญกล้าและร่าเริงในการศึกษาเล่าเรียนและการประกอบสัมมาอาชีพ รูปแบบวิธีการสอนของพระพุทธองค์ทรงนำมาแบบการสอนต่าง ๆ มาผสมผสานประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมสั่งสอน ยกตัวอย่างรูปแบบการสอนต่าง ๆ ดังนี้

๑. การสอนแบบสนทนา (สากัจฉาหรือธรรมสากัจฉา) เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยที่สุด เมื่ออ่านในพระไตรปิฎกแล้ว จะเห็นว่าพระองค์ชอบใช้วิธีนี้ อาจเป็นได้ว่า ผู้ฟังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นถามตอบทำให้การเรียนการสอนสนุกไม่น่าเบื่อ จะไม่รู้สึกรว่าตนกำลัง “เรียน” หรือ กำลัง “ถูกสอน”แต่จะมีความรู้สึกรว่าตนกำลังสนทนาของตนกับผู้สอนอย่างสนุกสนาน

ในการสนทนานั้น พระองค์จะทรงทำการสนทนา คือ ทำหน้าที่ซักถามโยนปัญหาให้ขบคิดแล้วตะล่อมเข้าสู่จุดสรุปหรือประเด็นปัญหาที่ต้องการ หรือบางทีตอบเป็นนัย ๆ คู่สนทนาจึงอาจสรุปได้เอง ดัง

^๔ เสฐียรพงษ์ วรรณปก. เทคนิคและวิธีการสอนสาวกของพระพุทธเจ้า, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา : ด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๘๘

ตัวอย่างเรื่องการยกตัวอย่างการบำเพ็ญเพียรจนเกินไปแต่ไม่บรรลุธรรมสักทีของพระภิกษุ หนุมลुकชาย เศรษฐีชื่อโสนะ ซึ่งเปรียบเทียบการเล่นพิณ เป็นต้น

๒. ทรงสอนแบบบรรยาย การสอนแบบนี้พระพุทธองค์ทรงใช้เสมอในโอกาสที่มีสาวกผู้ฟังมีจำนวนมาก ดังที่ทรงแสดงธรรมเทศนาในเชตะวันมหาวิหารในช่วงบ่ายของทุกวันและที่น่าสนใจคือ ผู้ฟังมักจะมีพื้นฐานความรู้หรือความเข้าใจเป็นพื้นฐานในเรื่องนั้น ๆ มาบ้างแล้ว และมาฟังการบรรยายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ดังเช่น เมื่อมาแสดงธรรมโปรดเบญจวัคคีย์ครั้งแรกก็ใช้วิธีสอนแบบบรรยายความ ทรงอธิบายถึงความล้มเหลวของแนวทางการปฏิบัติ ๒ แนวทาง คือ การทรมานกายกับการหมกมุ่นเพติดเพลินในกามคุณ เสร็จแล้วทรงชี้ทางสายกลางและจบลงด้วยเทศนาเรื่อง อริยสัจ ๔ ซึ่งทรงอธิบายโดยละเอียดพิสดาร เป็นต้น

๓. แบบตอบปัญหา ซึ่งผู้ถามปัญหาอาจถามด้วยจุดประสงค์หลายอย่าง บางคนถามเพื่อต้องการคำตอบในเรื่องที่สงสัยมานาน บางคนถามเพื่อลองภูมิว่า คนตอบรู้หรือไม่ บางคนถามเพื่อชมหรือปรามให้ผู้ตอบอับอาย บางคนถามเพื่อเทียบเคียงกับความเชื่อหรือคำสอนในลัทธิศาสนาของคน พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า การตอบปัญหาใด ๆ ต้องดูลักษณะของปัญหาและทางเลือกวิธีตอบให้เหมาะสมถูกต้องด้วย

พระพุทธองค์ทรงจำแนกประเภทปัญหาได้ ๔ ประเภท คือ

๑) ปัญหาบางอย่างต้องตอบแบบตรงไปตรงมา มีคำตอบแบบตายตัวไม่มีเงื่อนไขมากหรือที่เรียกว่า (เอกังสพยากรณ์ปัญหา) ตัวอย่างเช่น อริยสัจคืออะไร มีเท่าใด คำตอบคือ อริยสัจ คือ ความจริงอันเป็นประเสริฐมี ๔ อย่าง คำตอบอย่างนี้เรียกว่า “เอกังสพยากรณ์”

๒) ปัญหาบางอย่างต้องย้อนถามก่อนจะตอบ (หรือเรียกว่าปฏิจปฺจญาพยากรณ์ปัญหา) ไม่ฟังคำตอบทันทีเพราะอาจผิดพลาดได้ ในคัมภีร์ท่านยกตัวอย่างว่า ถ้าเขาถามว่าที่ถามนั้นหมายถึงแง่ใด ถ้าเขาตอบว่าในแง่ทำหน้าที่ ฟังตอบว่าไม่เหมือนกัน ตามหน้าที่ดู ภูมิหน้าที่ฟัง แต่ถ้าเขาถามว่า ในแง่ความเป็นอนิจจังเหมือนกันไหม ฟังตอบว่า เหมือน (เพราะตาและหูต่างก็ไม่เที่ยงแท้ถาวรทั้งหมด) และในชีวิตประจำวันเรามีคำถามให้เราตอบคำถามมากมายจึงควรลอง พิจารณาถึงปัญหาแล้วค่อยตอบจะเป็นการดียิ่ง และตอบตรงประเด็นปัญหาอย่างยิ่ง

๓) ปัญหาบางอย่างต้องแยกตอบ (หรือเรียกว่าวิภังชพยากรณ์ปัญหา) คำถามที่คลุม ๆ อย่างฟังคำตอบ ตอบไปก็มีแต่จะผิดพลาดต้องแยกตอบเป็นเรื่อง ๆ เป็นประเด็นไป ยกตัวอย่างง่าย ๆ ในคัมภีร์ว่า พระพุทธองค์ทรงติเตียนตบะ (ความเข้มนวด) ทุกอย่างใช่หรือไม่ อย่ารีบตอบว่า ใช่หรือไม่ใช่ เพราะมีส่วนผิดต้องแยกประเด็นตอบว่า ตบะที่เข้มนวดมาก เช่น การทรมานตัวเอง พระพุทธองค์ทรงติเตียนตบะคือความอดกลั้น (ตติติกขาขันติ) พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่าเป็นยอดตบะ

๔) ปัญหาบางอย่างต้องตัดบทไปเลยไม่ตอบ (อุปนิยปัญหาหรืออัปยาคตปัญหา) มีบางเรื่องบางประเด็นถ้าตอบไปก็ไม่มีความหมายสู้ตัดบทดีกว่า เช่น ปัญหาที่ชวนทะเลาะกับคนอื่น ปัญหาที่ตอบไปแล้วก็ไม่ทำให้ดีขึ้น พระพุทธองค์นั้นมีใครมาถามว่าศาสนานั้นสอนอย่างนั้น ศาสนานั้นสอนอย่างนี้ เมื่อทรงอยากทราบ ว่า ถ้าถามของฝ่ายใดผิดหรือถูก ถ้าถามอย่างนี้ พระองค์ก็ไม่ทรงตอบ

หรือจะทรงตัดบทว่า เรื่องนั้นพักไว้ก่อน เราจะแสดงธรรมให้ฟัง นี่คือ พระจริยวัตรของพระบรมครูพึงเอาเป็นแบบอย่าง

๒.๑.๒ ประเภทของนิทาน

ส่วนการแบ่งนิทานมีวิธีการแบ่งและใช้คำแตกต่างกันไปบ้าง และจำแนกประเภทนิทานตามรูปแบบของนิทานออกเป็น ๑๔ ประเภท ดังนี้

๑. นิทานปรัมปราหรือนิทานทรงเครื่อง (fairy tale) ลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือเป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีเหตุการณ์ที่เป็นจุดขัดแย้งประกอบอยู่หลายเหตุการณ์ หรือหลายอนุภาค เนื้อเรื่องจะประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ซึ่งพันวิสัยมนุษย์ สถานที่เกิดเหตุ ไม่แน่ชัดว่ามีอยู่ที่ใด ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีบุญบารมี มีของวิเศษที่สามารถต่อสู้อุปสรรคขวากหนามทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ไปในที่สุด และจบลงด้วยความสุข เช่น เรื่องโสนน้อยเรือนงาม ปลาบู่ทอง นางสิบสอง สังข์ทอง เป็นต้น^๙ เนื้อหาของนิทานประเภทนี้สนุกสนานตื่นเต้น การดำเนินเรื่องอยู่ในโลกของจินตนาการ มีความมหัศจรรย์จากอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ เช่น ยักษ์ เทวดา หรือภูษานาค เข้ามาเกี่ยวข้องกับบางแห่งจึงเรียกนิทานประเภทนี้ว่า “นิทานมหัศจรรย์” และ ด้วยเนื้อเรื่องสนุกสนานดังกล่าว ปัจจุบันจึงมีผู้นำมาดัดแปลงสำหรับใช้แสดงลิเก ละคร ภาพยนตร์ และการแสดงอื่น ๆ

๒. นิทานท้องถิ่นหรือนิทานประจำท้องถิ่น (legend) นิทานประเภทนี้ผู้เล่าจะเล่าด้วยความเชื่อว่า เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องจริงและมักมีหลักฐาน อ้างอิงประกอบเรื่อง มีตัวบุคคลจริง ๆ มีสถานที่จริง ๆ กำหนดไว้แน่นอนกว่าในนิทานปรัมปรา เช่น พระร่วง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ท้าวแสนปม เมืองลับแล พระยาทอง พระยาพาน เป็นต้น

๓. นิทานประเภทอธิบายหรือนิทานอธิบายเหตุ (explanatory tale) เป็นเรื่องที่ตอบคำถามว่าทำไม เพื่ออธิบายความเป็นมาของบุคคล สัตว์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติอธิบายชื่อสถานที่ต่าง ๆ สาเหตุของความเชื่อบางประการ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้ นิทานประเภทนี้ของไทยได้แก่ เหตุใดกาจึงมีสีดำ ทำไมมดตะนอยจึงเอวคอด ทำไมจึงห้ามนำน้ำส้มสายชูเข้าเมืองลพบุรี ปู่โสมเฝ้าทรัพย์ นิทานที่พบมากคือ เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ เช่น เกาะหนู เกาะแมว ในจังหวัดสงขลา ถ้ำผานางคอย จังหวัดแพร่ เขาตาม่องล่าย เป็นต้น

๔. นิทานชีวิต (novella or romantic tales) เป็นเรื่องค่อนข้างยาว ประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอน^{๑๐} เนื้อหาของนิทานคล้ายชีวิตจริงมากขึ้น ตัวละครในนิทานประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นคนธรรมดาสามัญมากกว่า ท้าวพระยามหากษัตริย์ มีบทบาท การใช้ชีวิตเหมือนมนุษย์ปุถุชนทั่วไป แก่นของเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก ความโกรธ ความหลง ความกลัว การผจญภัย สะเทือนอารมณ์มากกว่านิทานปรัมปรา

^๙ กุหลาบ มัลลิกะมาส, คติชาวบ้าน, หน้า ๑๐๖

^{๑๐} กิ่งแก้ว อรรถากร, คติชนวิทยา, หน้า ๑๕

ตัวเองของเรื่องต้องใช้ภูมิปัญญา และความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคของชีวิต แสดงความกล้าหาญ อดทน อดกลั้น เอาชนะอุปสรรค ศัตรู จนบรรลุจุดหมายไว้ ฉากและบรรยากาศของนิทานชนิดนี้มีลักษณะสมจริงมากขึ้น นิทานชีวิตของไทยที่รู้จักกันทั่วไปก็คือ เรื่องขุนช้างขุนแผน พระลอ ไกรทอง ของตะวันตก ได้แก่ นิทานชุดเดคาเมรอน ของตะวันออก ได้แก่ นิทานอาหรับราตรี

๕. นิทานเรื่องผี (ghost tales) เป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นผี วิญญาณ มีเหตุการณ์เกี่ยวกับผี ผีหลอก ผีสิง เนื้อเรื่องตื่นเต้นเขย่าขวัญ ทั้งผู้เล่าและผู้ฟังค่อนข้างเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง นิทานเรื่องผีนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยในเรื่องวิญญาณ และภูตผีต่าง ๆ อย่างชัดเจน ผีหรือวิญญาณในนิทานจะมาปรากฏร่างหรือการกระทำก็เพื่อให้ความ ช่วยเหลือ เพื่อแก้แค้นและเพื่อแสดงอิทธิฤทธิ์

๖. นิทานวีรบุรุษ (hero tale) เป็นนิทานที่กล่าวถึงคุณธรรม ความสามารถ ฉลาดเฉลียว ความกล้าหาญของบุคคล ส่วนมากเป็นวีรบุรุษของชาติหรือบ้านเมือง นิทานประเภทนี้คล้ายคลึงกับนิทานปรัมปรา คือ ตัวเอกเป็นวีรบุรุษเหมือนกัน แต่มีข้อแตกต่างกันคือ นิทานวีรบุรุษมักกำหนดสถานที่ และเวลาในเรื่องแน่ชัดขึ้น แก่นเรื่องของนิทานวีรบุรุษเป็นเรื่อง วีรกรรมของตัวเอกซึ่งเกิดจากการต่อสู้เพื่อคนส่วนใหญ่ การผจญภัยต่างๆที่เก่งกล้าเกินกว่า คนทั่วไป นิทานวีรบุรุษของภาคตะวันตก เช่น โรบินฮู้ด เฮอร์คิวลีส ของไทย เช่น ไกรทอง เจ้าสายน้ำผึ้ง พระร่วงวาจาสิทธิ์ เป็นต้น ชื่อบุคคล ชื่อบ้านเมือง เหตุการณ์หรือเค้าเรื่องมีส่วนที่เป็นความจริงอยู่ด้วย แต่เล่าตกแต่งเพิ่มเติมเสริมขึ้นจนเป็นรูปนิทานไป

๘. นิทานศาสนา (religious tale) เป็นนิทานเกี่ยวกับศาสนา พระเจ้า นักบวชต่างๆ มีประวัติ อภินิหารหรืออิทธิฤทธิ์ เรื่องลักษณะนี้ของชาวตะวันตกมีมาก เช่น เรื่องพระเยซู และนักบุญต่างๆ ของไทยก็มีบ้างที่เกี่ยวกับอภินิหารของนักบวชที่เจริญภาวนามีฌานแก่กล้า มีอิทธิฤทธิ์พิเศษ เช่น เรื่องหลวงพ่อดวงสมเด็จเจ้าแดงโม เป็นต้น

๙. นิทานชาดก (jataka tales) ชาดก หมายถึง เรื่องพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อนๆ^{๑๑}เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงประวัติและพระจริยวัตรของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติในภพภูมิต่างๆ เป็นคนบ้าง เป็น สัตว์บ้าง ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะไปเสวยพระชาติเป็นอะไรก็ตาม จะมีคุณสมบัติ แตกต่างจากผู้อื่นที่เห็นได้ชัดอยู่ ๒ ประการ คือ รูปสมบัติ จะมีร่างกายสมบูรณ์ ถ้าเป็นสัตว์ จะเป็นเพศผู้ ถ้าเป็นคนจะเป็นเพศบุรุษ มีความสง่างามเป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น และมีน้ำเสียงไพเราะ และธรรมสมบัติ คือ จะมีคุณธรรมสูง โดยเฉพาะทศบารมี ^{๑๒} ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมม ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา แทรกคติธรรมคำสอนไว้ในเนื้อเรื่อง และท้ายเรื่องของนิทานชาดกมักจะบอกการกลับชาติมาเกิดของตัวละครสำคัญในเรื่อง นิทานชาดกที่รู้จักกันทั่วไปก็คือ ทศชาดก โดยเฉพาะชาดกเรื่องสุดท้ายคือ พระเวสสันดรชาดก

^{๑๑} ราชบัณฑิตยสถานวรรณคดีไทย. นิทานชาดก. (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ : ๒๕๔๖)

^{๑๒} พิสิฐ เจริญสุข, ทศบารมี , ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. ๒๕๓๙, หน้า ๓ - ๔

๑๐. ตำนานหรือเทพนิยาย (myth) เป็นนิทานที่มีตัวละครสำคัญเป็น เทพยดา นางฟ้า หรือบุคคล ในเรื่องต้องมีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมต่างๆที่มนุษย์ปฏิบัติอยู่ เช่น เรื่องทำว มหาสงกรานต์ เรื่องเกี่ยวกับพระอินทร์ เป็นต้น

๑๑. นิทานสัตว์ (animal tale) เป็นนิทานที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ แต่สมมติให้มี ความนึกคิด การกระทำและพูดได้เหมือนคน มีทั้งที่เป็นสัตว์ป่า และสัตว์บ้าน บางทีก็เป็นเรื่องที่มีคนเกี่ยวข้องกับและพูดโต้ตอบ ปฏิบัติต่อกันเสมือนเป็นคนด้วยกัน บางเรื่องก็แสดงถึงความเฉลียวฉลาด หรือความโง่เขลาของสัตว์ บางทีก็เป็นเรื่องของสัตว์ที่มีลักษณะเป็น ตัวโกงคอย กลั่นแกล้งสัตว์อื่น แล้วก็ได้รับความเดือดร้อนเอง นิทาน สัตว์ถ้าเล่าโดยเจตนาจะสั่งสอนคติธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน ก็จัดเป็นนิทานคติสอนใจ

๑๒. นิทานตลก (jest) ส่วนใหญ่เป็นนิทานสั้นๆซึ่งจุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่พฤติกรรม หรือ เหตุการณ์ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ต่างๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ การแสดงไหวพริบปฏิภาณ การแก้แค้นแก้ ล้ำ การพนันขันต่อ การเดินทางผจญภัยที่ก่อเรื่องผิดปกติในแง่ขบขันต่างๆ ตัวเอกของเรื่องอาจจะเป็นคนที่โง่ เขลาที่สุด และทำเรื่องผิดปกติวิสัยมนุษย์ที่มีสติปัญญาธรรมดาเขาทำกัน เช่น เรื่องศรีธนญชัย หัวล้านนอกครู เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบว่านิทานตลกเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งมักจะมีลักษณะหยาบโหล่น มักเล่ากันเฉพาะ กลุ่มและบางโอกาสเท่านั้น แต่มีข้อน่าสังเกตอยู่ประการหนึ่ง คือ นิทานลักษณะนี้ของไทยมักจะใช้กลวิธีทาง ภาษา คือ การผวนคำมาเป็นข้อขบขัน ถ้าผู้ฟังผวนคำไม่ได้หรือไม่เป็นก็จะกลายเป็นตัวตลกเสียเอง เรื่องตลก เกี่ยวกับเพศของไทยมักจะทำให้ตัวละครเป็นพระ ชี ซึ่งโดยปกติต้องประพฤติอยู่ในพรหมจรรย์ แต่กลับประพฤติ ผิดศีล ข้อห้าม หรือให้เป็นเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมระหว่างที่เขยกับน้องเมีย ลูกเขยกับแม่ยาย เป็นต้น

๑๓. นิทานเข้าแบบ (formula tale) เป็นนิทานที่มีแบบแผนในการเล่าเป็นพิเศษแตกต่างจาก นิทานประเภทอื่นๆ เช่น ที่เล่าซ้ำต่อเนื่องกันไป หรือมีตัวละครหลายๆตัว พฤติกรรมเกี่ยวข้องกันไปเป็นทอดๆ นิทานประเภทนี้แบ่งได้เป็น ๔ ชนิด^{๑๓} คือ

๑๓.๑ นิทานไม่รู้จบ เป็นนิทานที่มีความยาวไม่จำกัด เล่าต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยไม่มีจุดจบ จนกว่าผู้ฟังจะเบื่อหน่าย มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนับ หรือการกระทำซ้ำๆ นิทานลักษณะนี้เหมาะกับ ความสนใจของเด็ก

๑๓.๒ นิทานไม่จบเรื่อง เป็นนิทานที่ผู้เล่าเล่าหยอกเย้าผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนาน ผู้เล่า มักจะเริ่มต้นจากเรื่องที่น่าสนใจในท้องถิ่น แล้วก็หาทางให้เรื่องจบลงอย่างกระทันหัน ใหม่ๆที่ไม่น่าจะจบ

๑๓.๓ นิทานหลอกผู้ฟัง เป็นนิทานที่ผู้เล่ามีเจตนาให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่านิทานอาจจะ มีคำถามให้ตอบ ผู้ฟังคิดว่าคำตอบน่าจะถูกต้อง แต่เมื่อเฉลยแล้วจะเป็นคำตอบที่น่าขันและไม่มีเหตุผล

^{๑๓} วิมล คำศรี, นิทานเข้าแบบ, (นิทานพื้นบ้าน : มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช : ๒๕๓๙),

๑๓.๔ นิทานลูกโซ่ เป็นนิทานที่มีเรื่องราวที่ดำเนินไปอย่างเดียว แต่มี ตัวละครหลายตัว และมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องเป็นทอดๆพฤติกรรมนั้นอาจจะไม่สัมพันธ์กับ ตัวละครเดิมก็ได้ นิทานลูกโซ่ของไทย ซึ่งที่รู้จักกันทั่วไป คือ เรื่องยายกะตาปลุกกล้วยปลุกงา ให้หลานเฝ้า

๑๔. นิทานปริศนา (riddle tale) เป็นนิทานที่มีการผูกถ้อยคำเป็นเงื่อนไขให้ทายหรือให้คิดไว้ใน เนื้อเรื่อง อาจไว้ท้ายเรื่อง หรือตอนสำคัญของเนื้อเรื่องก็ได้เพื่อผู้ฟังได้มีส่วนร่วมแสดงความรู้ความคิดเห็น เกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟังหรืออ่าน นิทานปริศนาที่พบมากในไทยได้แก่ นิทานปริศนาธรรม นิทานเวตาลที่เรา รับเข้ามาก็จัดเป็นนิทานปริศนา อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นที่รู้จักคือเรื่องสงกรานต์

การแบ่งนิทานพื้นบ้านดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นแนวทางในการแบ่งอย่างกว้างๆที่นิยมใช้กัน โดยทั่วไป แต่ไม่ใช่เป็นหลักตายตัว นิทานบางเรื่องอาจจะมีลักษณะเนื้อหาคาบเกี่ยวกันบ้าง ผู้ศึกษาควร พิจารณาวัตถุประสงค์และทัศนคติของผู้เล่าประกอบกับลักษณะและเนื้อเรื่องของนิทานว่ามีลักษณะใดที่เห็นเด่นชัดแล้วจึงจัดจำแนกเข้าหมวดหมู่

๒.๑.๓ องค์ประกอบของการเล่านิทาน

องค์ประกอบของการเล่านิทาน มีองค์ประกอบหลัก ๕ องค์ประกอบ

ผู้เล่านิทาน คือ ผู้ส่งสารซึ่งจะมีทักษะ ความสามารถ ลีลาในการเล่าเรื่องเฉพาะตัวผู้เล่านิทานที่มี ความสามารถจะทำให้เนื้อเรื่องที่สนุกสนานอยู่แล้วสนุกสนานตื่นเต้นชวนติดตามมากขึ้น ผู้เล่านิทานแต่ละคน อาจจะมีจุดจำเนื้อหาเรื่องราวได้ไม่เหมือนกัน สนใจรายละเอียดต่างกัน บางคนชอบเล่าแบบรวบรัดก็จะจำแต่ เฉพาะเนื้อหาหลักๆข้ามเนื้อความบางตอนไปเสีย บางคนสนใจรายละเอียดก็จะพรรณนาความมาก นิทาน เรื่องเดียวกันจึงมี เนื้อหาแตกต่างกันไป

เนื้อเรื่องของนิทาน เนื้อเรื่องนิทานจัดเป็นเนื้อหาสาระที่ผู้เล่านิทานส่งไปให้ ผู้รับสาร คือผู้ฟัง นิทานมีหลายประเภทดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีเนื้อหาและความยาว ต่างกัน นิทานเรื่องเดียวกันอาจมีเนื้อ เรื่องแตกต่างกันไปเรียกว่า มีหลายสำนวน (Version) คำว่า “สำนวน” ^{๑๔} อธิบายว่า

“สำนวนเป็นคำศัพท์ที่ใช้กับนิทานพื้นบ้านเรื่องเดียวกัน แต่เก็บจากที่ต่างๆกัน หรือเก็บจากผู้เล่า คนเดียวกันแต่ต่างเวลากัน นิทานที่เก็บได้จากผู้เล่าคนหนึ่งหรือครั้งหนึ่งๆ ก็เป็นนิทานสำนวนหนึ่ง”

ผู้ฟังนิทาน คือ ผู้รับสาร ซึ่งจะต่างจากผู้รับสารอื่นๆอยู่บ้างตรงที่ผู้ฟังนิทานส่วนใหญ่จะมีความ สนใจในเนื้อเรื่อง และพยายามจะมีส่วนร่วม เช่น มีการซักถาม คัดค้านหรือสนับสนุนเนื้อหาในนิทานเป็น ปฏิกริยาโต้ตอบกับผู้เล่าจะทำให้บรรยากาศในการเล่านิทานสนุกสนานยิ่งขึ้น ในทางคติชนวิทยาแบ่งผู้ฟัง นิทานออกเป็น ๒ ประเภท^{๑๕} คือ

^{๑๔} ประคอง นิมมานเหมินทร์, นิทานพื้นบ้านศึกษา, หน้า ๓๘.

^{๑๕} ศิราพร ฐิตะฐาน. ทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ : ๒๕๒๓), หน้า ๒๒- ๒๓

๓.๑. Passive bearers tradition หมายถึง ผู้คนทั่วไปที่ชอบฟังนิทาน จำเรื่องได้แต่ถ่ายทอดไม่ได้

๓.๒. Active bearers tradition หมายถึง บุคคลที่มีวิญญูณของนักเล่านิทาน เมื่อฟังนิทานจากผู้เล่าคนหนึ่งๆ แล้วก็สามารถจดจำเนื้อเรื่องและสามารถถ่ายทอดได้อย่างมีชีวิตชีวา มีลีลาดึงดูดผู้ฟังได้อย่างน่าสนใจ ผู้ฟังประเภทนี้นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ ถ่ายทอดและ การแพร่กระจายของนิทาน

จุดประสงค์ในการเล่านิทาน การเล่านิทานจุดมุ่งหมายส่วนใหญ่อยู่ที่ ความสนุกสนานบันเทิงเป็นหลัก ส่วนจุดมุ่งหมายอื่น ๆ นั้นมักจะขึ้นอยู่กับผู้เล่า นิทานเรื่องเดียวกันผู้เล่าอาจจะมีจุดประสงค์ในการเล่านิทานแตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. เพื่อความสนุกสนาน เป็นเครื่องบันเทิงใจในยามว่าง

๒. เพื่อใช้สั่งสอน ได้แก่ นิทานคติต่างๆ

๓. เพื่อให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น นิทานเกี่ยวกับสถานที่ ปรากฏการณ์ ธรรมชาติ

๔. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ศาสนา เช่น รามายณะ นิทานเกี่ยวกับเทพเจ้าต่างๆ เป็นต้น

โอกาสในการเล่านิทาน การเล่านิทานเล่าได้เกือบทุกโอกาส ได้แก่ ในงานประเพณีหรือพิธีกรรมทางศาสนา ในขณะที่ทำงานร่วมกัน เช่น ทำนา ทำไร่ เก็บฝ้าย จักสาน เย็บปักถักร้อย เตรียมของทำงานประเพณี ขณะเดินทาง เป็นต้น ในช่วงเวลาที่ไม่สามารถไปไหนหรือทำกิจกรรมอื่นใดได้สะดวก เช่น ในฤดูหนาว หรือช่วงฝนตก เป็นต้น ผู้เล่านิทานมักจะเป็นนักบวชหรือพระภิกษุโดยยกตัวอย่างเล่าแทรกไปในคำสอน เท่าที่สังเกตพบเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับ การเล่านิทานน่าจะเป็นช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเสร็จจากภารกิจงานประจำวันมาพักผ่อนร่วมกัน เรื่องที่เล่าก็เป็นเรื่องนานาชนิด แต่พอตกตึกเรื่องที่เล่าก็มักจะเปลี่ยนมาเป็นเรื่องผี

องค์ประกอบของการเล่านิทานที่กล่าวมานี้ องค์ประกอบที่มีผลให้เนื้อเรื่องของนิทานเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุดคือ ผู้เล่านิทาน นิทานที่แพร่กระจายไปตามถิ่นต่างๆมีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากตัวผู้เล่า

๒.๑.๔ ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดการเรียนรู้ เสริมสร้างบุคลิกภาพ มีพลังโน้มน้าวความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์และสังคมในหลายด้าน กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้^{๑๖}

๑. นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์เข้าใจสภาพของมนุษย์โดยทั่วไปได้ดียิ่งขึ้น เพราะในนิทานพื้นบ้านเป็นที่ประมวลแห่งความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความนิยม ความกลัว ความบันเทิงใจ ระเบียบแบบแผน และอื่นๆ

^{๑๖} ประยูร ทรงศิลป์. การศึกษาวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้านเขมรภาคที่ ๑-๙. (กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี : ๒๕๔๒), หน้า ๖.

๒.นิทานพื้นบ้านเป็นเสมือนกรอบล้อมชีวิตให้อยู่ในขอบเขตที่มนุษย์ในสังคมนั้นๆนิยามว่าดีหรือถูกต้อง แม้กฎหมายบ้านเมืองก็ยังไม่สามารถบังคับจิตใจของมนุษย์ได้เท่า เพราะมนุษย์ได้ฟัง ได้ซึมซับสั่งสมการอบรมนั้นๆไว้ในวิถีชีวิตตั้งแต่เด็ก

๓.นิทานพื้นบ้านทำให้มนุษย์รู้จักสภาพชีวิตท้องถิ่นโดยพิจารณาตามหลักที่ว่าคติชาวบ้านเป็นพื้นฐานชีวิตของคนชาติหนึ่งๆหรือชนกลุ่มนั้นๆ

๔.นิทานพื้นบ้านเป็นมรดกของชาติในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์แต่ละชาติแต่ละภาษา มีการจดจำและถือปฏิบัติกันต่อมา

๕.นิทานพื้นบ้านเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ เป็นต้นเค้าแห่งศาสตร์ต่างๆและช่วยให้การศึกษาในสาขาวิชาอื่นกว้างขวางยิ่งขึ้น

๖.นิทานพื้นบ้านทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ช่วยให้คนแลเห็นสภาพของตนว่าคล้ายคลึงกับคนอื่น ๆ ความคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดความเป็นกลุ่มไม่เกิดการแบ่งแยก

๗.นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องบันเทิงใจยามว่างของมนุษย์

๒.๑.๕ นิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาบทกวีนิทานพื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่สอดแทรกด้วยคุณธรรม คติธรรม ที่ปรากฏในนิทานพื้น จำนวน ๔ เรื่อง ดังต่อไปนี้

พญากาเผือก (พระยาकाขาว)^{๑๗}

ในครั้งอดีตกาลโน้นได้มีกาเผือกมีขนสีขาวล้วน ๒ ตัวเมีย ได้ออกฟองไข่ห้าฟองมาเป็นกาโพธิสัตว์ ช่วยกันก่อรังอาศัยในเครือมะเดื่อตรงริมท่าชลนที ๕ สาย อาศัยอยู่พร้อมกับฟองไข่มีลักษณะสวยงามสีทองปะดุกุญแจผิวดมของโยกกลมเลี้ยงเสมอกัน สองพญากาพ่อแม่ มีความรักห่วงใยฟองไข่ลูกน้อยเสมือนนัยน์ตา ทั้งในเวลาเช้าค่ำ ก็พากันผลัดเปลี่ยนกันบินสัญจรแสวงหาเหยื่อเพื่อเลี้ยงชีพเป็นปกติ โดยมิได้เคยเกิดเหตุเภทภัยได้มากล้ากลายลูกน้อยที่อยู่ในฟองไข่ทั้งห้าแต่ประการใด หลายวันต่อมาเห็นว่าฟองไข่เริ่มแก่แข็งแรงขึ้น ทั้งสองจึงตัดสินใจบินแสวงหาเหยื่อพร้อมกันปล่อยทิ้งรังฟองไข่เพียงลำพัง โดยมิได้สังหรณ์ใจว่า จะเกิดเหตุร้ายใดแก่ลูกของตน ทั้งสองจึงบินร่อนสัญจรไปมาพลัดเพลินอยู่กับการจับกินฝูงแมลงอันโอชะจำนวนมาก พอแสงแดดอ่อนจวนมืดทันใดนั้นก็เกิดฝนตกมีพายุมหาพายุพัดร้ายเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ได้พัดหอบเอารังไข่และฝูงฟองไข่ทั้งห้าตกลงสู่แม่น้ำด้วยพลังพายุฝนและลมแรง จึงได้พัดหอบเอาฟองไข่ทั้งห้าลอยไปตามกระแสน้ำไหลเลาะเลี้ยวลัดไปคนละทิศละทาง

เมื่อพญากาเผือกทั้งสองบินกลับมาถึงรังไข่ ก็พากันเที่ยวบินสัญจรร้อนไปมาหลายคราจนอดเหนื่อย พากันบินหาหาไรก็ไม่พบเห็นฟองไข่ ก็มาคิดว่า เวนำช่องฉันใดจึงพลัดพราจากลูกไข่อ่อนน้อย

^{๑๗} ส.ธรรมภักดี. รวมนิทานธรรม โดยอนิต ตาแก้ว (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี : ๒๕๓๙), หน้า

ทั้ง ๕ แม่อยู่ใส่ พญาภาเมือกจึงเสรำโศกเสียใจชลธาไหลหลังลงพอน้ำ จักว่ากรรมของสองช่อย บ่เห็น บาบุดตะราชจักสิตกแห่งห้องทางกำที่โต เขาก้อฮ้อฮ้ำให้ ดิ้นตื้นตีทรวง ดวงใจมุดแทบซิวังเมี้ยนสองก็โสกี เสรรำเอากายให้จ่มเพทลูกน้อยยมย้อยเวทนาว่า จักไปไสนอหล้าบุดตาน้อยนารถ ใจลิขิตม้วยตายพร้อมพรำ กั้น สองก็มิว่าจาเวำนำกันอ้อยอินลูกเฮาเป็นกำพรำมหาชนเขาคูหมิ่น ไผกะย่านสิแก่มกินเป็นตาหน้าหน่วย สะอวาง เดนาสองกล่าวแล้วหมดที่ทางหาจึงชวอนเทวาช่อยชุนำยู่ ขอแต่อินตาเจ้าเทवादามายโผดนำอ่อน น้อยหนีเว้นจากเวร แม่นสิตกเขตกำหนแห่งแดนโตขออย่ามิโผยภัยสิ่งโตมาต้อง ขอให้เทพาป้องแนมนำ หลิงหล่ำ หากว่ากรรมสิแล่นต้องตายม้วยมอดซิวัง ขอให้ไปอยู่ยังสวรรคเทพเมืองแมน เพราะเมื่อสมภาร เพ็งกราบกลอนวอนไหว้ เมื่อพญาภาขาวกล่าวอ่อนวอนเทพยดาจบแล้วก็เลยขาดใจตาย เพราะคะนิงถึงลูก ไช้ฟองทั้งห้าพอกาตายไปแล้วก็ไปอุบัติเกิดบนสวรรคพรหมเทวโลก ได้นามว่า “พญาภาพรหมโพธิสัตว์” ทรงเสวยทิพยสุขอยู่บนสวรรคพร้อมด้วยนางสนมบริวารนับหมื่น

จักกล่าวถึงฟองไช้ทั้ง ๕ ฟองหนึ่งถูกระแสน้ำและแรงลมพัดลัดเลี้ยวไปตามกระแสน้ำติดค้าง อยู่ที่ริมทำน้ำซึ่งแม่ไก่อาศัยอยู่ ได้พบเห็นฟองไช้ไหลล่องน้ำมาถึงเกิดเมตตาคักแพงเหลือล้น จึงได้นำเอามา เลี้ยงฮักอ่อนน้อยเพียงด้ามลูกตน

ไช้ฟองที่สอง ถูกระแสน้ำและแรงลมพัดวนเวียนลัดล่องลงทางใต้เป็นที่อยู่อาศัยของนาโค (นาค) บังเอิญพบไช้ฟองนั้น จึงมีเมตตาคักแพงบานแก้วจึงได้นำมาเพียรเลี้ยงถนอมบาป้อนเหยื่อฮักดุจตั้ง เลือดเนื้อตนแท้แท้จริง

ไช้ฟองที่สามนั้น ถูกลมและกระแสน้ำพัดไปตามครองคดเลี้ยวเข้าที่อยู่กัสนโป (เต่า) มีเครื่อง เกี้ยวฮิมฝิ่งตามกกระเจียรระเนียดป่าบอนปลาบ่อน แม่เต่าลงเล่นน้ำจึงแลเห็นไช้กาล่องน้ำติดอยู่ที่เครื่อง สน มีเมตตาคักดุจจึงได้นำมาเลี้ยงเพียรแพงแก้วคือกันกับลูกตนแล

ส่วนฟองที่สี่นั้น ถูกระแสน้ำและแรงลมพัดไหลล้นโยชน์ยาวไกลถึงทิศใต้ฮิม น้ำหาดทรายคละ หลายวันเซาะพังเพม้าง ไช้จึงไหลไปค้ำชลธาริมท่าคากอยู่บ่มีได้ล่องไป เหตุเพราะจอมไตรเจ้าโพธิญาณ บุญมาก น้ำพัดพังวงอ้อมหาดทรายไช้ก็เลยเลื่อนย้ายขึ้นฝั่งนทีหลวง แม่ควา (โค) มาเห็นก็เกิดสงสารน้อย ก็จึงเอาไปเลี้ยงเพียรแพงคือลูกตนแล

ฟองที่ห้า นั้น ถูกระแสน้ำและแรงลมพัดล่องลงทางใต้ ไหลไปหน้าฮิมคกคายาวยันถึงที่ราชสีห์ เซาพัก ราชสีห์ได้พบพ้อนำไปเป็นลูกถนอมกล่อมเกลี้ยงแพงล้ำดังหน่วยตา

เมื่อสัตว์ทั้ง ๕ นำมากกอด เพราะได้เห็นไช้เจ้างามลั่นลั่นตาขาวเสมอบู่ฝ้ายองโยคือนุ่นเนื้อ กล่อมเกลี้ยงแลแล้วเปิดบ่เป็น เพราะเมื่อกุศลสร้างศีลธรรมมากยิ่งปรารถนาหวังเป็นพระพุทเจ้าตามทำยไต่ กัน องค์กรที่หนึ่งนั้นเรียกชื่อว่า “กกุสันโธ” เพราะคือนามกุกโกไก้นำไปเลี้ยงเอาแต่เสียงเหลือไว้แทนคุณทาง ไก่อ

องค์กรที่สอง คือ “โกนาคมโน” เพ็นบอกไว้คนทำยต่อมา นาคใหญ่กล้าพบไช้ในนทีจึงได้นำไป กกกอดนอนครวนั้น องค์กรสามตั้ง “กัสสโป” สืบต่อเต่าคลานมาพบพ้อเอาไปเลี้ยงกล่อมถนอม องค์กรสี่นั้น คือ “โคตม” เจ้าองค์กรปัจจุบันนางควาวิมาพบโลดฮักแพงเอาไปเลี้ยง จึงมีเสียงตามชั้นโคตมสืบต่อองค์กรที่

ห้ายังบั่นได้พอ คราวหน้าจึงได้เห็น “เป็นพระศรีอริยมฤตไทย” เจ้าบารมีบำเพ็ญอยู่ ราชสีห์ได้พบพ่อนำไป ถนอมกล่อมเลี้ยงจนได้ใหญ่มา

นับแต่ฟองทั้งห้าโพธิญาณเนาไว้ สิ้นแปดเดือนแตกเปลือกแล้วเป็นแก้วแก่นคน โฉมเฉลาน้อย โพธิญาณทั้ง ๕ ท่าน มีรูปร่างงามล้นเกินอินทรมีทั้งฝูงแม่เลี้ยงเฝ้าอยู่ปณิบัตินานหลายปีใหญ่สูงเพียงหน้า ต่างก็พาที่ด้านถามหาพ่อแม่ ลูกเกิดมาที่แท่นทางกำฝ้ายใด ฝ้ายแม่เลี้ยงก็เลยบอกบ่อได้เพียงให้จ้อจำจด ข้า ได้ซาแสงพักฝั่งที่แคมน้ำได้เห็นคำไข่น้อยลอยมาอิมฝั่งข้าจึงนำลูกเจ้ามาเลี้ยงกล่อมถนอม ข้าบ่รู้ว่า พ่อแม่ เจ้ามีชั้นชื่อนามใดจริงหนอเพียงนำมาพุ่มพุกกล่อมถนอมเอาไว้ คือ ดั่งบุตรดาให้พากันสูงใหญ่

เมื่อท้าวกาเผือกทั้งห้า ได้ฟังเรื่องราวการที่ตนต้องพลัดพรากจากพ่อแม่ต้องซัดเซพเนจรเป็น กำพำรำกำพลอย แต่เพราะตนเองเป็นโพธิราชาเกิดจึงหวงคิดคำนึงถึงพระคุณของพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเป็นฟอง ไข่น้ำ ไม่รู้ว่าท่านได้ล้มหายตายจากไปหรือยังมีชีวิตอยู่ได้พลัดพรากจากกันแต่ที่ใด ก็จึงพากันกอดคอกันร้องไห้ บริเวณนาการทนทุกข์ทรมานเพราะคิดถึงพระคุณพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้า พอกุมารทั้ง ๕ มีอายุล่วงได้ ๑๐ ปี ปลายจึงตัดสินใจพากันลาแม่เลี้ยง หวังจะแสวงหาคุณโนแก้วพ่อแม่ จึงพากันคิดบวชสืบสร้างเป็นแก้วรัศีล (เป็นดาบส) เพราะเป็นผู้มีจิตใจพร้อมด้วยมาตาบิดาครวธา (ความเคารพนบถนอมต่อผู้มีพระคุณ) และมีกตัญญู กตเวทิตาต่อพ่อแม่ด้วยการตั้งสัจจะบำเพ็ญคุณธรรมสูงสุด คือ การบรรพชาออกบวชเพื่อมุ่งตรงต่อโพธิญาณ ในอนาคตกาลโน้นแล

ฝ่ายฝูงแม่เลี้ยงทั้งห้า ก็ได้แต่วิ่งวอนขอร้องให้กุมารทั้งห้าพักอาศัยอยู่กับแม่ต่อไปและจะพยายาม ถนอมกล่อมเกลี้ยงกุมารมิให้มีความขัดข้องเคืองแค้นแต่อย่างใด สองโพธิสัตว์เจ้าถวายพรท่านตอบ ขอให้แม่ มีความสุขอยู่สร้างในไพรกว้างช่วงคง ส่วนว่าลูกมีใจตั้งแสวงหาให้พบว่าพ่อแม่เป็นใครหนอ จะเป็นมนุษย์ หรือเป็นยักษ์หรือเป็นสัตว์เพื่อจะได้รู้ชัดถึงโคตรเหง้าวงศ์เชื้อเหล่าตระกูล เมื่อได้พบท่านแล้วก็ตั้งใจจะออก บวชเป็นรัศีลศีลเพื่อแสดงออกถึง ความเคารพและความกตัญญูกตเวทิตาแก่ผู้มีพระคุณ เมื่อเห็นว่ากุมารทั้ง ๕ ไม่ยอมอยู่กับฝูงแม่เลี้ยงไก่อแม่กล้าจึงเอ็นสงับบุตรดา ขอให้พากันไปอยู่สบายหายฮ้อน ครั้นว่าเสียนพบได้ กัมมัญฐานชั้นเอกสำเร็จโพธิญาณแล้ว ก็จึงกลับมาโปรดแม่ทั้งห้าอย่าสลิ้ม ขอให้แม่เอาชื่อนามเดิมแหวนพระ นามของพระพุทธเจ้าทั้งห้าอย่าสลิ้มโลงค์หนึ่งให้ตั้งชื่อ “กุกุสันโธ” ตามนามเค้าเดิมเป็นแม่ไก่อ องค์กรที่สอง ขอให้ตั้งชื่อว่า “นาโค” ตามเค้าชื่อเดิม “โกนาคมโน” บอกไว้ภายหลังอย่าสลิ้ม องค์กรที่สามนั้น ให้ชื่อว่า “กัสสโป” ตั้งตามนามเดิมแม่เต่า องค์กรที่สี่ขอให้ตั้งชื่อว่า “โคตโม” ตามนามเดิมของข้า “คารี” เป็นชื่อ เมื่อได้เป็นวิเศษกล้าองค์กรเอกสัพพัญญู ส่วนว่าองค์กรที่ห้าข้าขอฝากไว้ตั้งชื่อว่า “ศรีอริยมฤตไทย” ตามนาม เดิมราชสีห์บิดาเลี้ยง

เมื่อกุมารทั้งห้า ได้สั่งลาพ่อแม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็พากันเดินสัญจรเข้าไปสู่ภูผาป่าหิมพานต์ ขวางหน้า กุมารทั้งห้าคะฉิ่งหลังแสนห้วง คิดฮอดคุณแม่เลี้ยงมือได้ลูบทรวง บริเวณหากลับถึงแม่มารดา ทั้ง บิดาสิพรากไกลเมืองบ้านโพธิสัตว์ทั้งห้าต่างเดินทางมาพบจวบพรางก็หาหมากไม้กินได้ล่วงไป

บัดนี้ พระก็ฮ้อนฮอดให้เทวราชอินทราหินศิลาแยงเปลี่ยนแปลงเป็นกระด้าง พระก็หลิงแล เยี่ยมลงมาโลกหลุ่ม เห็นทั้งห้าถ่อนท้าวเดินด้าวช่วงคง พระจึงตรัสสั่งให้ เทเวศวิสสุกรรมขอให้ลงไปชมช้อยชู

นำยูให้ท่านลงไปสร้างศาลาธรรมแก้วกู อยู่แถบใกล้ชายน้ำฝั่งชล ทรงให้เนรมิตไว้ ๕ แห่งอาศรมทั้งจัมมะ
 ชั้นธ์ หมูหนังสือพร้อมแล้วจึงเขียนคำไว้ถวายองค์ทรงผนวชแก่พระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ ท่านทรงสร้างแก่นรัสสี
 อาศรมหลังพูนที่มีชื่อตามตติวิสุกรรมเนรมิตบอกนามลงไว้ พระจงดลบันดาลให้ทั้งหลายมาจวบให้พบพ้อ
 กันก่อนสู่คน ตะวันค่อยลงแสงใกล้สีคำ โพธิสัตว์ทั้ง ๕ ท่านถามถ้อยต่อกัน ท่านนี้ลูกแต่ดาวเขตที่แดนใด
 จึงได้เดินดงไพรดงมาทางนี้ เป็นแนวเขือกขัตริย์ไต่บ่นบอกจึงได้เดินดั่งคั้นมาพ้พบกัน

แต่นั้น พระก็กล่าวตอบข้อจตุตถ์เดียวกันว่ามีพี่น้องเชื้อชาติวงศ์บิดาทั้งมารดาอยู่ใสบ่อหวนสู
 จึงได้พาที่ด้านนำกันอยู่นี้น้ำ เลยผัดอีกแก่นมันเสมอท้องเดียวแม่เดียว พวกเดินดั่งคั้นเข้าสู่อาศรมก็จึง
 เห็นบริวารพาดวางเสียนไว้ มีทั้งหนังสือพร้อมจัมมะชั้นธ์หาบวช ทั้งน้ำเต้าคณทีพร้อมพรา่กันมีหนังสือบอก
 ไว้บำเพ็ญเพชรสี่สีล หวังโพธิญาณหน่อพุทโธครวหน้าจึงได้พากันตั้งสัจจาไว้เที่ยงทรงผนวชสร้างศีลสร้อย
 ค่อยเพียร เป็นรัสสีสมสร้างศีลธรรมบ่ได้ขาด สุขกายใจเลิศล้ำศีลสร้างพร่านาน ส่วนพระอินทร์สั่งสร้างทำ
 ทานไว้โผด แก่รัสสีหน่อเหง้าเป็นเจ้าหน่อโพธิ์ อักโหล่นพวงผลมีม่วง บ่มือดอยากไ้สถานเพียงฮาบางาม

กล่าวถึง องค์ฤาษีทั้ง ๕ ภาวนาบ่ได้ขาด คิดปลื้มแก่นเหง้าคุณเค้าแม่ตน คิดใคร่ได้เห็นแม่
 มารดาทั้งบิดาพ้อคิงอิงเนื้อ จึงได้ปรึกษาด้านนำกันอยู่นี้น้ำ กรรมยังนอช่างพ้อเวรฮ้ายช่างตาม ความจริงบ่
 มีแจ้งความในบ่มีขอด คิดฮอดแม่แก่นแก้วนานแล้วแม่นบ่เห็น เวรได้หนอนี้หนีพลอยพรากแม่ได้แต่เปิดเทอ
 เลอแลแล้วแม่นบ่เห็น เป็นตายแท้หรือยังตั้งอยู่ ขอให้บุญชุกย่นำข้าช่องเห็นแด่ทอน

สรุปว่า พระกุมารทั้ง ๕ ตั้งสัจจะอธิฐานบำเพ็ญเพียรศีลภาวนาอยู่สม่าเสมอ แต่จิตใจก็ยังหวน
 รำลึกนึกถึงคุณบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าเพราะพระรัสสีทั้ง ๕ เป็นผู้ยึดมั่นในมาตาบิดุการวตาและกตัญญู
 กตเวทิตาขอตั้งจิตภาวนาให้บุญชุกนำให้มาพบกันจนได้

พอแต่แสงสุริย์ค้อยสีคำ พระรัสสีทั้ง ๕ จึงมาพร้อมกันนั่งบนอาสนะพรหมหันหน้าปรึกษา
 กันว่า หมูเฮาเป็นพองไข่ล้นเสมอด้ามดั่งกัน ไซ่นั้นถูกพายุฝนลมซัดพัดล่องลอยมาตามกระแสที่ จึงมีสัตว์
 แม่เลี้ยงนำเอาไปเลี้ยงจนเจริญวัยเช่นเดียวกัน จึงพร้อมอธิษฐานว่า หากว่าเฮาเกิดแห่งห้องท้องแม่เดียวกัน
 ขออธิษฐานเทวาช่อยปองปุนป้อง เฮามาถือสัจจะมั่นภาวนาเข้าคำ ศีลธรรมถือสู่มือบ่มีเว้นว่างวัน เฮามา
 ปรารณาตั้งพุทธภูมิฮือฮ่า ขอให้หน้าซึกทำวโดยได้ตั้งใจองค์สองตั้งอธิษฐานคำใหม่ มโนมัยมาดแม้งตั้งแต่คำ
 สัตย์ บารมีธรรมเหลื่อมมุงปานแก้วอัฐศีลตั้งสมาทานสืบต่อ ภาวนาสู่มือถือศีลมันสู่วัน ผลที่เพียรสมสร้าง
 ปรเมศกอบบุญ ให้เป็นคุณนำถึงพุทธคุณกายหน้า มารดาด้วยเล็งญาณมาครอบให้ประกอบพรา่พร้อมเห็น
 แท่อย่าไล องค์ที่สามอธิษฐานให้คำกลอนกลอยกล่าว ข้าขอนบยอมไหว้พรหมเมศกายสวรค์มหาพรหม
 ภายบนล้ำแลครวนี้ซึกก็ยินดีแท้ถือศีลทรงผนวชบวชสืบสร้างไพรกว้างฮ่าศีล ยินดีด้วยภาวนาเผยแผ่ทำสู่มือ
 บุญได้คู่สู่วัน ข้าขอวันทาไหว้มหาพรหมทุกเหล่า ข้าขอเห็นแก่นเหง้านางแก้วแม่คิงแต่ก่อน ข้าปรารณายัง
 ล้นเป็นองค์เอกสัพพัญญู ขอให้บุญชุกเหลือม้งานัญญู องค์ที่สี่ยอมถือตั้งอธิษฐานคำขึ้นขอขมาลาโทษ ขอแม่
 ภูณายื่อนลงมาผายโผด โปรดลูกน้อยครวนี้อย่าไล ขอให้ผู้ข้าได้ดวงยอดพุทธภูมิสัพพัญญูญาณได้โปรดคน
 ทั้งค้าย

องค์ที่ห้าอธิษฐานตั้งต่อ ผู้ข้าขอรอนไหว้ภูมิสถานแลหล้าขอให้นำชกน้ำวเห็นเจ้าแม่คิง ทุกที่พร้อมสรรพสิ่งกองบุญ อุคหนุนนำดั่งมโนมัยแม้ง ขอให้แทงเห็นฐิโพธิญาณพุทธโคตร เป็นประโยชน์สร้างทางฐิอ้อมธรรม นำสัตว์ข้ามสงสารให้มัมฝั่ง สมดังต้องประสงค์ไว้เมื่อลุนแต่ก่อน

เมื่อฤาษีทั้ง ๕ อธิษฐานตั้งสัจจะหมั่นเที่ยง ด้วยมาตาปิตุคารวธรรมและกตัญญูทเวทิตาธรรม พร่ำพร้อมทั้งห้านบถวายให้แก่แม่ตน ก็จึงฮ้อนฮอดให้พญาพรหมผู้เป็นแม่ ได้รับทราบข้อเห็นแจ้งสู่ประการ จึงได้เสด็จเหาะเหินมายังพื้นโลก ถึงอาศรมฤาษีแห่งบุตรของตน ก็แปลงเพศเป็นกาเผือกเสียงเสียงฮ้องว่า “กา กา กา” ดังกีกก้องสนั่นดง พญาพรหมจึงเรียกพระรสีเจ้าให้มาเผ้ามารดาตนแม่ ฟังกระแสวาทว่าประวัติเจ้าแต่เก่าหลังขอให้บุตรตาทั้งห้ารับทราบข้อใจแจ้งตั้งกล่าวมา

พระรสีทั้ง ๕ ได้รับฟังเรื่องราวโดยแจ่มแจ้งแล้ว ก็วันทากัมกราบนบบาทไต่ตั้นเจ้าใส่หัวจาถกลงถ้อยทูลแม่มารดา ผุ่งข้าโดนลมพัดล่องลอยตามน้ำล่อยไปกำหิมวันต์ประเทศใหญ่ ผู้หนึ่งก็ฮับไขไ้ถนอมเลี้ยงต่อมา คนสองได้นำโคพญานาค นำเอาไปพร่ำเลี้ยงจนได้ใหญ่สูง คนสามนั้นก็สสไปแม่แต่คลานมาพ้อ หมู่ช้อยนำไปเลี้ยงช้อยกัน คนสี่นั้นแม่ควาเจ้านางนมตัวอาจ นำเอาลูกแม่เจ้าไปเลี้ยงส่งนม คนที่ห้าราชสีห์สิงห์เชื้อพญาหลวงตัวขนาด พาเอาไปกอดอุ้มจนได้ใหญ่มา เขาบุตรตาทั้งห้าเลยลามาบวชตั้งสัจจะใคร่คิดคั่นองค์เอกสัพพัญญู หวังได้พบแก่นเหง้าจอมไ้แม่ตน หวังต่อโพธิญาณชาติสมาพายช้อยหวังเผื่อนำสัตว์ข้ามโอะฆะสงสารให้มัมฝั่ง ผุ่งข้าขอรอนบ้น้อมคุณเจ้ายกใส่หัวแท้แล

เมื่อนั้น พญาภาพรหมพร้อมยินดีชื่นชมเห็นแก่องค์ลูกน้อยทั้งห้าหน่อโพธิ์ หวังสิอุตสาสร้างเป็นเอกโพธิญาณ จึงได้มีวาจาตอบทูลบาทว่า แม่ชอวางเวรให้ตั้นกา ฮอยพระบาทไว้ให้ทั้ง ๕ อ่อนน้อยแนวต้อหน่อโพธิ์ ถ้าหากคิดฮอดเจ้าจอมแม่มารดา ให้เจ้านำตั้นกายกใส่หัวทั้งไหว้ โพธิญาณของเจ้าบุตรตาลูกแม่จักสำเร็จเที่ยงแท้หวังไว้ตั้งประสงค์ หากสปลงจิตน้อมภาวนาเข้าคำให้เจ้านำตั้นกามาเป็นเทียนธูปได้ สิเห็นหน้าหน่อพุทธโร หากผู้หวังพบพ้อดวงยอดโพธิญาณ ให้นำเทียนตั้นกาบูชายอดพระธรรมไตรล้า จึงจักเห็นองค์เจ้าสัพพัญญูโปรดโลก นำหมู่สัตว์ลวงข้ามกระแสน้ำพมมาร

เรื่องนีก็ให้มีพิธีกรรมกราบไหว้รอยตั้นกาเพื่อน้อมรำลึกและแสดงความเคารพนบน้อมและความกตัญญูต่อรอยเท้าแม่กาเผือกผู้ชุบเลี้ยงดูแลพระโพธิญาณทั้ง ๕ พระองค์ จนถึงทุกวันนี้

ครั้นพญาภาพรหมได้ให้โอวาทสั่งสอนพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ แล้วก็ลาเสด็จกลับขึ้นยังสวรรค์ชั้นพรหมโลก ส่วนฤาษีทั้ง ๕ ก็พากันตั้งใจบำเพ็ญศีลภาวนา กราบคารวะไหว้วอนบาทเชิงเทียน จนสิ้นกาลห้าหมื่นปี ตายจากโลกมนุษย์ก็ได้อุบัติเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิตวิมาน พากันเวียนว่ายตายเกิดชาติแล้วชาติเล่าตลอดกาลสิ้น ๑๖ ปีสองไซยนับไม่ถ้วน ทุกชาติได้เริ่มทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศบ้าง, บารมี ๓๐ ทศบ้าง คือ บำเพ็ญทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมะบารมี ปัญญาบารมี, วิริยะบารมี, ขันติบารมี, สัจจะบารมี, อธิษฐานบารมี, เมตตาบารมีและบำเพ็ญอุเบกขารมี มิได้ว่างเว้นตามลำดับ อันว่าบารมี ๑๐ ทศ ๓๐ ทศนี้ พระโพธิราของค์เอกสัพพัญญู ได้บำเพ็ญมาหลายปีนับมีเป็นล้าน จึงได้ตรัสรู้ได้สอนคนทั้งโลก เอาหลักธรรมมาแจ้งชี้ให้หายฮ้อนสู่คน องค์แชนั้นพระวิเศษกกุสันโธ ตรัสรู้เป็นองค์ก่อนคนทั้งค้าย มีอายุยืนยาวได้หกพันปีเป็นขนาด บ่อประธานศาสน์ไว้พระองค์ท่านฐิเอง องค์สองนั้นโกนาคมโนพญานาค ใส่ชื่อไว้คราวนั้น

ต่อมา ตรีศัทพ์ทโธไว้คำสอนของพระบาท ห้าพันปีอยู่เฝ้าเป็นเจ้าฮักษา องค์ที่สามนั้นก็สโปนามเอกสืบต่อ เต่าคานพบพ้อเอาไปเลี้ยงกล่อมถนอม องค์ที่สี่ คือ โคตโมเจ้าเทศนาลงโปรดโผดหมู่สัตว์มากล้นวางไว้ศาสนา ห้าพันปีข้างหน้าหมดเขตอายุขัย แต่พระองค์ปรินิพพานก่อนเขาไปแล้ว เหลือแต่คำสอนให้ทรงธรรมพุทบาท ขาดพระสงฆ์ได้เดียนั้นจึงได้เห็น องค์ที่ห้า นั้น มีอายุมากยืนนานแปดหมื่นปีครบสี่เกิดมีเขาพ้อ พระองค์ยอมแวงไว้คำสอนจนว่าแก่ บ่ได้ป่าปล่อยไว้องค์ท่านอยู่เอง โผผู้อยากพบพ้อให้สร้างก่อแต่กองบุญสร้างกุศลผลทานจึงได้เห็นทางพ้อ คนบ่มีกรรมฮ้ายภายในสิบพท่าน คือผู้บ่มีการฆ่ามารดาบิดุฆาต อีกรหันตฆาตพร้อมให้หนีเว้นหลีกไกล โลหิตุบาทหมื่นนั้นสังฆเภทลงสงฆ์ อย่าได้มีกรรมเวรสำหลายผู้นี้ โผผู้เฝ้าหอนั้นตรียกรรมกายก่อบ่อได้พบหน่อเนื้อศรีอารีย์แท้เที่ยงจริง ผู้ที่หวังอยากพ้อให้ฟังเทศน์ขาดกเวสสันดรยอยกเทศน์ฟังบ่มีค่าน กำหนดการเอาให้วันเดียวฟังตลอดจบบาทเบื้องบ่เกินมือค้ำคีน จึงได้เห็นหน้าเจ้าองค์เอกสัพพัญญู พระศรีอารียเมตไตรโย หน่อพุทโธสเกิดมาคราวหน้า ต้สมาเหตุตั้งนั้น ให้ผู้งหมู่ทายิกา ทั้งสมณามุจิวเณรน้อยขอให้ผู้ฟังถ้อยนิทานธรรมพญากาเผือก เรื่องราวแม่พระเจ้าเชานี่ลือช่วยลงก่อนเหล่าๆ

สุวรรณสามกุมาร^{๑๘๘}

ในอดีตกาล มีนายพรานสองสหายรักใคร่กันมาก มีบ้านอาศัยอยู่คนละฝั่งแม่น้ำ สหายทั้งสองสัญญากันว่า ถ้าฝ่ายหนึ่งมีลูกสาว อีกฝ่ายหนึ่งมีลูกชายก็จะให้แต่งงานกัน อยู่ต่อมา สหายฝ่ายหนึ่งมีลูกชายชื่อว่า ทูกลกุมารและฝ่ายหนึ่ง มีลูกสาวชื่อว่า “ปาริกากุมารี” เด็กชายและเด็กหญิงทั้งสองมีรูปสิริโฉมงามน่ารัก ถึงแม้ว่า ทั้งสองจะเกิดในสกุลพราน ก็ไม่ทำปาณาติบาตตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม มีสัจจะในการประพฤติธรรม เมื่อเด็กทั้งสองเจริญวัยขึ้น บิดามารดาจึงให้ทั้งสองแต่งงานกันตามที่สัญญากันไว้ แม้จะอยู่ร่วมกัน ก็มิได้ปฏิบัติอย่างสามีภรรยาทั่วไป แต่ตั้งจิตปรารถนาจะออกบวช จึงไปขออนุญาตบิดามารดาท่านก็อนุญาตให้ถือบวชได้ ทั้งสองคนจึงออกเดินทางไปยังป่าหิมวันตประเทศตามริมฝั่งแม่น้ำคงคา ท้าวสักกะทรงทราบเหตุเสด็จลงมาเนรมิตอาศรมให้ สองสามีภรรยา จึงตั้งจิตอธิษฐานถือเพศบรรพชิต เจริญเมตตาพรหมวิหารอยู่ ณ ที่นั้น นางปาริกาดาบสินี ทำหน้าที่แสวงหาผลไม้ น้ำฉันและทำความสะอาดบริเวณอาศรม ทั้งสองต่างก็ตั้งใจบำเพ็ญสมณธรรมด้วยจิตใจอันสงบอยู่มานานหนึ่ง ท้าวสักกะเทวราช ทรงพิจารณาเห็นอันตรายว่า ฤาษีทั้งสองนี้ จะต้องเสียจักขุ จึงเสด็จลงมาปรากฏตัวบอกให้ทั้งสองคนมีบุตรด้วยกันเสีย เพื่อจะได้มีคนไว้คอยปรนนิบัติรับใช้แต่ฤาษีทั้งสองอ้างว่าตนไม่ปรารถนาจะอยู่ร่วมกันอย่างคฤหัสถ์ เพราะความเคารพตั้งมั่นในศีลการวตา และธรรมการวตา (ความเคารพต่อศีลและต่อธรรม) ท้าวสักกะจึงบอกให้ทุกฤาษีเอามือลูบท้องปาริกาดาบสินี ก็จักบังเกิดบุตรในครรภ์ของนางได้ ทูกลดาบสจึงทำตาม นางปาริกาจึงตั้งครรภ์ และคลอดบุตรออกมาเป็นชายมีผิวพรรณงดงามจึงตั้งชื่อว่า “สุวรรณสาม” ฤาษีทั้งสองจึงได้เลี้ยงดูสุวรรณสาม

^{๑๘๘} ส.ธรรมภักดี. พระเจ้า ๕๐๐ ขาดิ (ฉบับพิสดาร แต่งโดย มหาปุ๋ย แสงฉาย), (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี : ๒๕๓๙), หน้า ๖๑๒

กุมารจนมีอายุได้ ๑๖ ปี อยู่มาวันหนึ่ง ขณะที่สองดาบสออกไปหาผลไม้ขณะเดินทางกลับจวนจะถึงอาศรม เหยื่อฝนตกอย่างหนักทั้งสองจึงเข้าไปหลบฝนใต้ร่มไม้ ซึ่งอยู่ติดกับจอมปลวก ที่จอมปลวกนั้นมีมือสรพิษอาศัยอยู่ เมื่อน้ำฝนตกลงทันทันทั้งสองไหลลงไปยังรูของสรพิษพอดี จึงทำให้มันโกรธพ่นพิษออกมาพอดีถูกตาทั้งสองข้างของฤๅษีทั้งสองทำให้นัยต์ตาทั้งสองบอด ในชาติกกล่าวที่ว่า ที่ทั้งสองตาบอดนั้นเพราะผลกรรมแต่ชาติปางก่อน ที่ทั้งสองเกิดเป็นหมอรัจฉาตา เมื่อคนไข้ไม่ให้เงินค่ารักษาทั้งสองจึงช่วยกันทำให้คนไข้ตาบอด บาปจึงสนองในชาตินี้

สุวรรณสามกุมาร จึงเดินเที่ยวตามหาบิดามารดาจนพบและนำกลับมายังอาศรม ได้ปรนนิบัติบิดามารดามีให้เดือนร้อน สุวรรณสามออกเดินป่าหาผลไม้มาเลี้ยงบิดามารดาทุกวันโดยมีสัตว์ต่างๆ แวดล้อมเป็นเพื่อนคอยช่วยเหลือ (ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมาตุปิศาจวรา ความเคารพบูชาต่อบิดามารดา และกตัญญูทเวทิตาธรรมต่อผู้มีพระคุณอย่างสุดซึ้ง)

อยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าพาราณสีพระนามว่า ปิลักษณ์ราชได้เสด็จออกป่าล่าสัตว์จนเสด็จไปถึงที่สุวรรณสามเคยมาตักน้ำไปให้บิดามารดา ทอดพระเนตรเห็นรอยเท้าเนื้อเระเกาะกระเด็นไปมาจึงคอยแอบอยู่ที่พุ่มไม้คอยดักยิงสัตว์ป่า สุวรรณสาม ครั้นได้เวลาก็ถือหมอน้ำไปตักน้ำอย่างที่เคยทำมาเป็นกิจวัตรประจำวัน จึงเดินทางไปยังทำน้ำ พร้อมด้วยกวางและเนื้อบริวารก็คอยติดตามไปเป็นฝูงใหญ่ พระปิลักษณ์ราช ทอดพระเนตรเห็นเช่นนั้น ก็ทรงสงสัยว่าสุวรรณสามอาจมิใช่มนุษย์ธรรมดา จึงยกธนูจ้องเล็งยิงไปถูกสุวรรณสามล้มลง สุวรรณสามได้กล่าวขอร้องอยากเห็นหน้าผู้ที่ทำร้ายตนโดยที่ตนไม่มีความผิด พระปิลักษณ์ราช จึงปรากฏตัวขึ้น สุวรรณสามจึงกล่าวฝากฝังบิดามารดาที่เสียจักขุของตนต่อพระปิลักษณ์ราช พระองค์จึงเสด็จไปยังอาศรมของฤๅษีทั้งสองสารภาพความผิดในการกระทำของพระองค์และขอรับเป็นผู้อุปการะพ่อแม่แทน แต่ฤๅษีทั้งสองปฏิเสธแต่ได้ขอร้องให้นำตนไปยังที่สุวรรณสามหลบอยู่ พระปิลักษณ์ราช จึงทำตามคำขอร้อง เมื่อฤๅษีทั้งสองไปถึงจึงยกร่างสุวรรณสามขึ้นพาดตักแล้วกล่าวคำอธิษฐานว่าสุวรรณสาม เป็นผู้ประพฤติตั้งพรหมมีความเคารพนับถือ ชื่อสัตย์กตัญญูต่อผู้มีพระคุณขอให้เทพดาได้โปรดเห็นความดีของสุวรรณสาม ขอพิชัญจนถอนออกจากร่างกายของสุวรรณสามเถิด ส่วนเทพธิดาสุนะรีก็ช่วยตั้งจิตอธิษฐานด้วย ทันใดนั้นก็เกิดมหัศจรรย์ขึ้น คือสุวรรณสามหายจากพิชัญจนพินต้นขึ้นมา จักขุของฤๅษีทั้งสองที่บอดสนิท ก็เกิดมองเห็นได้ชัดเจนจนเป็นปกติ ขณะที่แสงอรุณเบิกฟ้าคนทั้งสี่ปรากฏตัวขึ้นที่อาศรม เหตุที่เกิดขึ้นทำให้พระปิลักษณ์ราชประหลาดพระทัย สุวรรณสามจึงกราบทูลว่า การที่ตนพินต้นขึ้นมาได้เพราะความเคารพนอบน้อมและความกตัญญูต่อบุพการี ซึ่งเป็นสิ่งที่เทวดาและมนุษย์สรรเสริญ และให้ผลคุ้มมาก ดังภาษิตในมงคลสูตรบทว่า คารโว จ นีวาโต จ กตญญุตถ จ เอตมมจกมุตตมัม แปลว่า ความเคารพนอบน้อมและความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ เป็นมงคลอันสูงสุด เมื่อพระปิลักษณ์ราชเสด็จกลับถึงเมืองจึงทรงบำเพ็ญกุศลกิจ มีการให้ทาน รักษาศีล ทรงให้ความเคารพนอบน้อมต่อบุพการี และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ทรงครองราชย์สมบัติโดยชอบธรรมจนสิ้นพระชนม์

คติธรรมจากเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่า ความรักความเมตตากรุณา ความคารวะ เคารพบน้อมการถือ
สัจจะและความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ถือเป็นเกาะป้องกันภัยอันตรายทั้งปวงและทำให้มีความเจริญรุ่งเรือง
ในชีวิต

นกกระจาบไร้ความสามัคคี^{๑๙}

ในครั้งอดีตกาลยังมีนกกระจาบฝูงใหญ่หลายพันตัว และนกกระจาบตัวหนึ่งเป็นจำฝูงมีนายพราน
คนหนึ่งได้นำเอาขायไปดักจับนกกระจาบฝูงนั้นได้วันละหลายตัว จนจำนวนนกกระจาบเหลือน้อยลง
ตามลำดับ เมื่อนกกระจาบจำฝูงเห็นจำนวนบริวารนกของตัวลดจำนวนลงทุกวันเช่นนั้นก็พิจารณาว่าเป็น
เพราะเหตุใดหนอ ก็พบว่ามีนายพรานคนหนึ่งนำเอาขायมาแอบดักจับจึงเรียกบริวารนกมาประชุมกัน
ประกาศให้รู้ทั่วกันว่านับแต่วันนี้ไปเมื่อพวกเราติดขายนายพราน ควรพร้อมใจกันเอาศีรษะลอดตาข่ายแล้ว
ช่วยกันบินออกไปโดยแรง ใหลยกตาข่ายขึ้นไปครอบบนยอดไม้แล้วจึงบินหลบลงมาข้างล่างทุกครั้งไป นก
ทั้งหลายที่เป็นบริวารก็กระทำตามคำสั่งของนายฝูงในเวลาทีติดขายนายพราน ก็พร้อมกันยกขายนาย
พรานขึ้นไปครอบไว้บนต้นไม้แล้วบินหลบลหนีออกข้างล่างทำให้นายพรานหมดทางแก้ไข นับแต่นั้นมา
นายพรานนกก็ได้กลับบ้านด้วยมือเปล่า ฝ่ายภรรยาทางบ้านก็เข้าใจว่าสามีมัวแต่ไปติดพันผู้หญิงอยู่จึงไม่เอา
ใจใส่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพมักด่าประชดสามีว่า เอานกไปปรนเปรอผู้เสียหมดทำให้ลูกเมียทางบ้านอดอยาก
เมื่อนายพรานถูกภรรยาด่าว่าดังนี้ จึงชี้แจงให้ภรรยาฟังตามความเป็นจริง สองสามวันต่อมาฝูงนกกระจาบ
ก็พากันบินลงมากินเหยื่ออีก นกกระจาบตัวหนึ่งบินลงมาเหยียบหัวนกอีกตัวหนึ่งแล้วขอโทษ แต่นกตัว
นั้นไม่ยอมยกโทษให้เลยเกิดการทะเลาะกันขึ้น นายฝูงห้ามก็ไม่ฟังต่างก็อวดแข่งกำลังกันเลยแตกจากกันเป็น
สองพวก นายพรานพอรู้ความนั้น ตกกลางคืนนกกระจาบที่เป็นนายฝูงเห็นว่าควรจะอยู่ต่อไปไม่ได้ จึงชวน
นกที่เป็นญาติใกล้ชิดกันหนีไปอยู่ที่อื่นเสีย เหลือแต่พวกที่ทะเลาะกัน รุ่งเช้านายพรานก็เอาขायไปดักไว้
เมื่อฝูงนกกระจาบบินมาติดขाय ต่างก็ได้เถียงกันว่าใครอวดเก่งอวดกล้าก็ยกขายนขึ้นสิ มัวแต่ทะเลาะกันอยู่จึง
ถูกดักจับปีกหางหักทิ้งลงในตะกร้าถึงความวิบัติ

ต่อมาในชาติสุดท้าย นกกระจาบตัวที่อวดดีอวดเก่งไม่ยอมใครมาเกิดเป็นพระเทวทัตส่วนนก
กระจาบจำฝูง ได้มาเกิดมาเป็นพระพุทธเจ้า

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ความอวดดี การแตกความสามัคคีกัน ก่อให้เกิดความวินาศฉิบหาย ถ้ามี
ความสามัคคีกัน ก็จะทำให้ชีวิตปลอดภัย มีความสุขด้วยกัน

^{๑๙} อ่างแล้ว, ส.ธรรมภักดี. พระเจ้า ๕๐๐ ชาติ (ฉบับพิสดาร แต่งโดย มหาปุ๋ย แสงฉาย) , หน้า ๓๓๓

นิทานท้าวเสียวสวาสดี(คำกลอนโบราณอีสาน)^{๒๐}

บัดนี้จักได้แรกเริ่มเสริมแต่งแปลงนิทาน พอให้ฝูงเหลนหลานได้อ่านฟังไว้ พอให้ฝูงชาวไทไทย อีสานได้เอ้ออ่าน พอให้พวกหมู่บ้านอีสานได้อ่านเอาเสียวสวาสดีนี้ละเจ้านิทานเก่าโบราณเฮา พวกกันจดจำเอา อย่างสลิ้มต่อเจ้า เป็นนิทานเดิมเค้าอีสานเฮาตั้งแต่เก่า ตั้งแต่กตตั้งแต่เค้าตั้งแต่เก่าโบราณกาลเป็นนิทาน หนังสือลาวกล่าวมาแต่นานล้ำ ฉันทันนำมาแก้แปลเป็นไทยให้คนอ่าน เพื่อให้พวกลูกหลานชาวอีสานทุกบ้าน จำไว้เรื่องโบราณ เสียวสวาสดีนี้ละท่านเป็นนักปราชญ์บัณฑิต เป็นผู้มีความคิดเลื่อนไหลปานน้ำ ควรติดตาม เอามาไว้ควรสนใจเอามาอ่าน เป็นนิทานมีคติลึกลับซึ่งถึงแท้แท้ใจ อ่านแล้วก็หากได้คติใหม่สมองใส อ่านแล้วมี จิตใจผ่องใสปัญญาได้ ไผ่อยากมีปัญญาล้ำมาฟังลำเสียวสวาสดี มาแต่ญาติพี่น้องมาฟังไว้จ้อเอา ผู้แต่งกลอน นี้ละเจ้าบ่แม่นอื่นทางไกล บ่แม่นคนทางใดอื่นไกลดอกต่อท่าน เป็นอาจารย์ผู้เขียนนิทานธรรมตั้งแต่เก่า อิน ตากวีวงศ์นั้นละเจ้าจำไว้ใส่ใจ เดียวนี้ได้บวชอยู่ในครองสงฆ์ อ.กวีวงศ์เป็นหลวงตาบวชมาหลายปีแล้ว คราวนี้ แห้วเขียนกลอนเสียวสวาสดี ให้หมู่ญาติพี่น้องฟังแล้วได้อำฮอน ออนซอนแล้วให้คิดนำแน่แท้

แต่นั้นยังมีเมืองใหญ่กว้างเฮียกชื่อพาราณสี กฎุมพีทั้งสองเป็นคู่ครองเพียรสร้าง สองเชื้อเจ้ากฏุม พีทั้งคู่ อยู่สืบสร้างปางนั้นต่อมา พวกกันได้ลูกน้อยมาเกิดเป็นชาย มีสองคนเกิดมานำเจ้า สองคนแท้เกิดมาจาก มงคลอง สองพี่น้องงามละห้อยดั่งกัน ผู้พี่นั้นมีชื่อศรีเฉลียวเป็นคนงามดั่งอินทร์แปลงปั้น คนสองนั้นเป็นชายชื่อ ว่าเสียวสวาสดีเก่งกล้ามาเจ้าต่อมา เสียวสวาสดีนั้นนำปัญญาสิ้นคนหลายศรีเฉลียวบ่ปราดเปรียวปานน้อง พอแม่มองดูแล้วแหวไวใสสะอาด เสียวสวาสดีผู้น้องสมองเฮี้ยวว่องไว มือหนึ่งนั้นพอจึงได้เอ็นลูกทั้งสองเพื่อ ทดลองความคิดผู้ใดสติแท้ พอแต่ทั้งสองทำวมาถึงตนพ่อ ก็จึงถามท่อนเท่าสองเจ้าพำรำกัน เอือนพ่อสร้างไว้ นั้นมีอยู่สองหลัง หลังหนึ่งยังบ่ทันเสร็จเฮ็ดงานบ่ทันแล้ว หลังหนึ่งเสร็จดีล้วนสมควรทุกอย่าง พ่อจกมอบให้ พวกเจ้าเอาไว้อยู่ครอง พี่และน้องให้เลือกอยู่เอาเอง ไผ่เอาหลังใดแล้วแต่ใจสองท้าว เสียวสวาสดีพี่ว่าพ่อ เร็วไว ลูกหากตัดสินใจสืออยู่หลังบ่ทันแล้วอันว่าศรีเฉลียวแก้วไฉนค้ำน้องว่า ดีใจหลายท้อฟ้าไบหน้ากะผ่องใส คิดว่าโตนั้นได้เอือนใหม่หลังดี เลยบ่มีค่าเถียงเรื่องใดพอน้อยพอกก็พลอยเห็นด้วยสองลูกชายเว้ากันง่าย เสียว สวาสดีลูกชายมีปัญหาว่าอายุฟังแล้วกะชื่นใจ พ่อกะเลยเล่าได้สอนสั่งบุตรา ขอให้ปัญหาสู่คนต่อท้าว คราวเมื่อตนไปหน้าบิดาได้ลดลวง ยามพ้อมุดมอดเมี้ยนไปแล้วอินตรงสองพี่น้องให้จดจ้อคำสอนตอนเมื่อ บิดาลดลวงเมื่อเมืองฟ้าขอให้พากันตั้งระวังใจให้หมั่นแก่น ให้หมั่นหนักหน่วงแน่นคือก้อนแท่งหิน อย่าได้กลับ กลอกปลิ้นเป็นดั่งสำลี ขอให้มอดทนต่อการงานเจ้า อย่าหุเบาใจน้อยอย่าใจลอยเคียดง่าย เกิดมาเป็นผู้ชาย เฮ็ดให้คนฟังได้ไปหน้าให้รักษา อันความลับนั้นน้ออย่าเปิดออกให้คนฟัง ของที่ควรปิดบังก็อย่าเอามาว่า เขา สิเห็นปมด้อยคอยระวังถ่วงถ่วง อย่าให้มีพลาดได้ภัยฮ้ายสิแล่นถึงลูกเอย

^{๒๐} เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์). นิทานท้าวเสียวสวาสดี (ขอนแก่น : บริษัทขอนแก่น คลังนาธรรมชาติ :

อันหนึ่งคันเสื่อเอามาเย็บนอนนอนนำคิดให้ทั่ว หลิงสามผัวให้จื่อไว้ไปหน้าอย่าเสื่อ ชายสามโบสถ์นั้น ละเจ้าให้หนีหลักไปไกล อย่าสิไปสังคมคิดเอามาไกล เหยียนให้มันเห็นฮู้คอยดูให้ถ้วนถึ สตรีสามผัวเจ้าหัวสาม โบสถ์จื่อไว้ไปหน้าอย่าเอาเลยลูกเอย

อันหนึ่งให้เจ้าฟันเฮื่อไว้หลายลำแฮท่า ให้เจ้าหมาข้าวไว้หลายบ้านแขกสิโฮมนั้นเด้อ อันหนึ่งให้ เจ้าหาเอาแซ้วหน่องรักษาเขต ลางเทื่อมีเหตุฮ้ายยังสิได้รักษาลูกเอย ปัญหาข้อหนึ่งนั้นหมายถึงเป็นคนกว้าง จิตใจเผื่อแผ่ แก่พวกญาติพี่น้องผองเท่าทั่วไป เตรียมทำไว้คอยช้อยจนเจือ คอยช้อยเหลือสงเคราะห์หมู่คน ชาวบ้าน อันหนึ่งคำที่ว่าให้เจ้าหาเอาแซ้วหน่องรักษาเขตอันนี้คือให้เลี้ยงหมาเฝ้าบ้านไว้ท่าเห่าคนมา ให้ รักษาเฮือนชานเห่าคนมาบ้าน รักษาการหนูไว้คือแมวโพงใหญ่ เลี้ยงแมวโพงอยู่ไว้เฮือนนั้นไล่หนู ให้เจ้าฮู้ รักษาเขตเฮือนชาน รักษาการเคหาอย่าสิลี้มไปหน้า คำบิดาสอนเจ้าให้จำเอาอย่าลี้มง่าย คันพ่อตายจากแล้ว ให้สองเจ้าจื่อเอา คันบ่เชื่อพ่อเว้าสิล้าบาทกรรมาน คือ นิทานสาธกสิยกมาให้ฟังไว้ ในคราวก็มีแหลวฮ้างใหญ่ มันหากอยู่ป่าไม่ได้ตัวด่านเขา ยังมีนกกะแดดเต้าตัวหนึ่งบ่ทันแข็ง คราวนั้นแหลวใหญ่ฮ้ายบินลงมาไล่ มันก็ หยมนกไปหน้าว่าสิกิน นกก็ดัน ๆ ดันเว้าต่อฮ้างแหลว อย่าฟ้าวเอาเฮาไปต่วนไวปานนี้ ให้เฮาขอเวลาฮู้สงคราม กันก่อน คันเฮาสู้บ่ได้โตนั้นจั่งค้อยกิน ปล่อยเฮาไปตั้งเตรียมตัวกันใหม่ วันลุนจั่งค้อยได้มาฮู้ต่อกัน คราวครั้ง นั้นแหลวใหญ่กะเลยวางนกกะเลยหนีไปเล่นไวทาลี้ แหลวเลยมีความเว้าสิเอามิ่งมื่ออื่น ดินมื่อเข้าสิกินเล่น ก่อนงาย ให้มิ่งมาอยู่ต้ายตามหว่างนาเพียง กูสิเอามิ่งกินแนนอนวันหน้า ว่าแล้วหนีไปเข้าฮ้างมันของเก่า ดินมื่อ เข้าแหลวนั้นก็จั่งมา นกบ่ซำก็มาอยู่นาเพียง บ่อนเขาไถเป็นคลองฮ้องดินเป็นก้อน นกเลยไปหลบฮ้อนนอนดิน บ่อนเป็นฮ้อง บ่อนเป็นคลองฮ้องน้อยดินแห้งแค้นแข็ง แหลวเห็นนกอยู่แจ่งก็บินเส้นเหมิตแสง ออกปะทะกับ ดินแข็งก็เล่าตายไปจ้อย เห็นเขาเป็นสัตว์น้อยหวังสิลอยลงใส่ ก็เลยเอาบด้ายตายซำเพราะกรรมขอให้คิดเบ็ง ก้า คำพ่อสอนมา คำบิดาสอนสู่คนจำไว้ อย่าสิไปหาเรื่องอแ่งกับผู้อื่น อย่าขัดชินพ่อเว้าสองเจ้าให้จื่อเอา ลูกเอย

อีกอันหนึ่งคันแม่เขาบ่เอ็นเจ้าอย่าสิชาน คันที่ชัดเจน] แม่เขาบ่วานเจ้าอย่าสิช้อย อย่าช่มเหง ผู้น้อยคอยท่าเบ็งกัน นอกจากนั้นให้คิดเบ็งสังขาร ชีวิตคนบ่ยาวนาน อย่างคนก็เพียงร้อย หรือว่าเกินไปได้บ่ หลายปีดับชาติมีจจุราสิเล่นเข้าเอาเจ้าต่วนไป เอาแนนอนบ่ได้ชีวิตหมูสัตว์สา วาสนาของเฮาสู้ไต่บ่เห็นได้ แล้วแต่กรรมสินำใช้เวรไฟสินำไล่ บุญของเฮาแต่งไว้เหมิตแล้วก็ส่วนตายขอให้น้องและอ้ายฟังพ่อคำสอน อย่า เป็นคนแสวงนอนพ่อสอนให้จำบ้าง อย่าให้เป็นคือซ้างของพระยาบ่เข้าท่า ฝีกจรรยามารยาทเรียบร้อยดีแล้วก็ เปลี่ยนใจ โจรเข้ามาอยู่ใกล้ปรึกษาเรื่องหากิน ซ้างได้ยินคำโจรบอกกันหาปล้น ให้ฆ่าคนอย่ารอไว้เห็นคนใดกะ ตามซ้าง เห็นคนมาต่าง ๆ ฆ่าให้เหมิตอย่าเว้นเห็นแล้วอย่าปล่อยไปซ้างก็เลยเล่าได้จำจื่อถือความ เห็นความ มาว่าสิเอากินหญ้า ซ้างก็เลยจับฆ่าจับขาฟาดแกว่ง จับขาคีไต้ไม้ความนั้นก็เล่าตาย พระยาเห็นซ้างฮ้ายก็คิด ต่างในใจ แม่ว่ามีกรโตจ้อยเป็นฉนนี่ โจรก็เลยใช้ซ้างบอกเล่า เป็นเพราะซ้างพระเจ้าฟังความเว้าหมู่ โจร มันจึงได้ล่วงพันใจซ้างคือโจรา คันแม่เอาบัณฑิตมาสั่งสอนก็ตีได้ พระจึงจำขุนใช้ไปเชิญเอานักปราชญ์ มา กล่าวเว้าสอนห้องแห่งธรรม ซ้างก็เลยเล่าซำกลับเกิดเป็นตี เป็นซ้างมีศีลธรรมต่อมาปางนั้น อันนี้เป็นที่อุปมา ให้บุตรจำจื่อ อย่าให้คือดั่งซ้างตัวนั้นบ่เอา พ่อแม่เจ้าสอนลูกหลายปี ก็หากมีความสุขคนในบ้านนับแต่นั้น

มาได้หลายปีพื้นลวง หลายขบเข้าปีล้าลวงมา พ่อแม่เจ้าก็ลดชั่วมรณา เหลือแต่สองบุตราสืบแทนสกุลไว้ อันว่าใจของท้าวทั้งสองน้องพี่ หากยินดีพ่อเฝ้าสอนไว้สู้อัน ทุกอย่างนั้นจำจ้อถือสัตย์ ปฏิบัติตามคำพ่อตนสอนไว้ จาระในหัวข้อคำสอนของพ่อ ขอหยุดไว้ที่นี้ไปหน้าจ้งต่อเติมท่านเอย

เมื่อนั้นยังมีนายสะเภาคำพากันมาเขาจอตเสียวสวาสดีผู้น้องเห็นแล้วคิดอยากไป จึงได้เข้าแทบ ไกล่ถามต่อนายสะเภา ขำขอเอาตนไปห้อมสะเภาหน้าเจ้าตางได้ไปเห็นบ้านเห็นเมืองหลายประเทศ ตางได้ฮู้เขต บ้านเมืองก้ำที่ไกล ข้อยบคิดอยากได้สรรพลึงแนวใด พอแต่ไปนำเรืออยู่กินน้ำเจ้า พอแต่ได้กินข้าวเสานอนนำ พ่อขอเป็นลูกพ่อเจ้าเขาชนอยู่นำดอก

แต่นั้นนายสะเภาบ่ขำจอตอไววา พ่ออยู่เมืองจำปาบ่อนไกลกันล้า คันสีไปนำแท้มตามใจบ่ได้ว่าให้ ไปลาพี่น้องของเจ้าจ้งค่อยไป มีผู้อื่นเข้าสีได้ไกลจากธานีไกลพาราณสีราชบุรีไปแล้ว ให้เจ้าไปลาแก้วพงศ์พันธุ์ พวกหมู่ ทั้งพี่น้องคราวนี้อย่างนานเทาะนา

ว่าแล้วท้าวบ่ขำลาจากนายสะเภา เอาตนลัดแล่นไปเถิงบ้าน จัดการได้แพร่พรรณผ่านุง ของเครื่องใช้มีไว้สู่นว แต่งเครื่องแล้วเอนสังศรีเฉลียว ทั้งลุงตาหมู่อาทั้งป้า ลาทังนำลุงตาบ่าปู่ ผุงพี่น้องลาแล้วสู่ คนแล้วจึงได้แยงใส่เรือสะเภา เอาตนเถิงที่สะเภาเนยยังพอวันเช้าสะเภาเตรียมย้ายออกได้ฤกษ์แล้วสะเภา เคลื่อนค่อยไป เสียวสวาสดีได้ไปห้อมนายสะเภา เขาในหอแห่งเดียวกันนั้น อันว่านายสะเภาให้นอนในนำพ่อ พอได้เป็นหมู่เฝ้าแลงเข้าต่อกัน ในระหว่างนั้นสะเภาผ่านหลายคน ที่เป็นตอนดงหินหาดเนินเขินตัน ไปเถิง เท่าเป็นเขาหินหาด เสียวสวาสดีเล่าได้ถามให้พ่อสะเภาหาคนนั้นเจ้ามีหินหรือบ่ มีบ่นอพ่อเจ้าหินนั้นดังใด นายสะเภาจึงได้เฝ้าต่อกันไป เจ้าบ่เห็นหรือใดหมู่หินหลายล้น หินมันพันเป็นเนินแนวหาด น้ำโดนตาดอยุ่นั้นตัวเจ้า บ่เห็นชั้นบ่ พอแต่กลายบ่อนนั้นฮอดที่คามา มีเฮือนคนอยู่ตามริมน้ำ เสียวสวาสดีเห็นแล้วเฮือนคนบ้านใหญ่ เลยบ่รออยู่ได้ถามให้พ่อตน บ้านที่เห็นอยู่นั้นมีคนหรือบ่ หรือบ่มีผู้เฝ้าเฮือนเจ้าเปล่าแปลนชั้นบ่ นายสะเภาบ่ ขำบอกว่ามีคน ประชาชนเขามีแน่อนอนในบ้าน การแนวนั้นบ่ควรถามจักหน้อย ทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อยมีแท้มากหลาย ลูกเอย สะเภาเลยไปหน้าเลยไปเห็นวัดวาอารามกว้างใหญ่ เสียวสวาสดีจึงได้ถามขำบ่เขา วัดที่เห็นนั้นเจ้ามี พระหรือใด นายสะเภาเลยเฝ้าว่ามีหลายแท้ม มีทั้งเถรทั้งเจ้าหัวครูเต็มอยู่ แม่นเหลียวไปนั้นกะฮู้เห็นแล้วพระเถร เสียวสวาสดีตื่นตื่นเห็นป่าดงหนา จึงได้เฝ้าจากล่าวถามบ่มีขำ ดงนั้นนามไม้เหลียวไปดงใหญ่ แม่นมันมีป่าไม้ในฮันบ่นอ ดงที่เฮาเหลียวพ้อมีบ่สาขา พ่อจึงเฝ้าจาป่าดงมีไม้ เฮาเหลียวไปเป็นชั้นเลียนกันเป็นป่านั้นละนาป่าไม้มีไว้สู้อัน ออกที่นั้นกลายเป็นป่าไพรหนา ก็จึงเห็นพาราบ่อนเมืองเสียงก้องมีเสียงซ้องเสียงกลองนั้นหนี่ เมืองนี้ดูสวยงามฮั่งเฮืองเสียงเต้า มีพระยาเฝ้าปกครองพวกไพร่บ่นอหรือว่าเมืองเปล่าฮ้าง พระยาสร้างบ่มีชั้นบ่ นายสะเภาเล่าตำนานขอตอบ ทันทมีพระยาครองนึ่งบ่งเป็นเจ้า มีพระยาเฝ้าครองเมืองตุ้มไพร่ เจ้าอย่าได้ถามสอบ่แม่นแนว พอว่าแล้วกลายไปบ้านใหม่บ้านนี้ตั้งอยู่ใกล้แคมน้ำบ่อนไป ท้าวจึงได้ถามพ่อทันทที่ บ้านนี้มีคนเฝ้าสามขาอยู่ หรือว่ามีแต่เฝ้าขี้แั่งเต็มบ้านทั่วเมืองชั้นบ่ นายสะเภาจึงจ้อท้าวบ่อเดียวสา เห็นบ้านใดกะถามหาช่างเป็นคือบ้ำเฝ้าสามขาฮี้หยงนี้มันสิมีจักแห่ง หรือว่ามีคนกลั่นแกล้งถามเล่น ชั่วคราวนี้บ่ นับแต่เรือสะเภาย้ายกลายมาหลายท่าเถิงจำปาเขตบ้านสถานเข้าพักเขา ฮอดบ้านเจ้าสะเภา จอตธานี เถิงนครพอสีกิเล่าเขาคราวนั้น อันว่าศรีไว้น้อยนางงามลูกพ่อ นางก็มารับต้อนรับคนเข้าเครื่องของ พวก

พี่น้องคุ่มควงนครหลวง ผูกหมู่คนทั้งปวงก็เล่าลงเมื่อบ้าน อันว่านางคราญเหล่าศรีไวถามพ่อ แม่่นว่าชายหนุ่มน้อยมาพร้อมแม่่นไผ พ่อเล่าได้บนบอกศรีไว เขาแม่่นคนทางไกลบ่อนไปขายค้า พาราณสีพื้นเมืองไกลบ้านใหญ่ ว่าอยากมาอยู่ใกล้เป็นแก้วลูกคิงพ่อแล้วพ่อเบ็งแล้วคือสืบเสียหาย เอามาเป็นลูกชายอยู่นำในบ้าน แต่ว่ารำคาญแท้ตามทางถามไถ่ ถามซักไซ้คือคนใบ้พ่อพ่อแล้ว แต่นั้นศรีไวแก้วถามต่อบิดา เดินทางมาไต่ถามอันใดเจ้า เขาจาว่าถามความหลายอย่าง ถามบ่แล้วถามเรื่อยบ่เขามาสอดหาดก็ว่าถามว่ามีหินบ่นอ หรือว่ามีแต่แก้งหินบ่นอ มีมาสอดในเมืองกว้างมีพระยาหรือบ่ ถามเอาสากะด้อบ่เคยพ่อช่างถาม มาสอดบ้านฝั่งน้ำก็ถามข่าวคนชรา ถามหาคนสามขาอยู่ในเมืองบ้าน ถามหาฝูงคนเฒ่าสามขาบ่ หรือว่ามีแต่เฒ่าขี้แฉ่งเต็มบ้านทั่วเมือง นางศรีไวรู้เรื่องก็เลยว่าเป็นคนดี เป็นคนมีปัญญากว่าคนทั้งค้าย นางเลยอธิบายให้บิดาฟังเรื่อง ให้พ่อเจ้าฟังข้อที่ถาม

ข้อหนึ่งท้าวถามว่า หาดที่กลายมานั้นมีหินหรือบ่ อันนี้ขอท่อนท้าวถามแก้วเพชรพลอย ถามหาหินอยู่น้ำคือเพชรพลอยนิล ทั้งไพฑูรย์อยู่ในหินนั้น

ข้อสองถามว่า บ้านอยู่ใกล้มีคนเฝ้าอยู่บ่นอ อันนี้ท้าวหากถามหาแท่นดีมีค่ามีวิชาพร้อมความผู้อื่น

ข้อสามนั้นถาม หาดงดอนไม่มีหมู่จวงจันท์ ไม่สำคัญคือไม้จันทน์อยู่ในดงนั้น

ข้อสี่ถาม หาพระยาครองสร้างทางเมืองด้อมไพร่ พระยาธรรมราชให้ครองสร้างทศธรรม

ข้อห้าถาม หาวัดนั้นมีเกศเจดีย์ มีอัฐิศาสดาอยู่ในอารามกว้าง มีพระสงฆ์เจ้าผู้ทรงธรรมเพียรพรำบ่าเพียรธรรมรอบรู้ครองสร้างฝ่ายสงฆ์

ข้อหกถาม หาเฒ่าสามขาบ่ คือผู้เฒ่าเข้าวัดฟังธรรมวัดนั้นมีแท่งโต ถือพระไตรแก้วสามประการบ่ หรือมีแต่เฒ่าขี้แฉ่งเต็มบ้านทั่วไปพ่อเอย

ครานั้นพ่อแต่ศรีไวน้อยแถลงตอบปัญหา เทวดาอินทร์พรหมส่งเสียงแซวตั้ง สาธุการพร้อมเพรียงกันก้องสนั่น เทวดาสู้ชั้นไต่ยินแล้วก็ส่งเสริม ว่านางเป็นผู้สู้ตอบถึปัญหา มีปัญญาท่อกันกับท้าว คราวนั้นบิดาเจ้านายสะเภาผู้เป็นพ่อ ก็เลยตกแต่งให้สองน้อยฮ่วมกัน เสียวสวาสดีเป็นคู่ศรีไว เป็นลูกเขยขวัญใจอยู่ในสกุลเจ้า เอกกับศรีไวน้อยเป็นเมียเทียมผ่าง พวกกันสุขอยู่สร้างปางนั้นต่อมา บัดนี้จักขอโยดิกาไว้ศรีไวเสียวสวาสดี ไปหน้าพูนยังกว้างกว่าหลังท่านเอย

สรุปคำสอนเสียวสวาสดี^{๒๑}

เสียวสวาสดีแสดงธรรมคำสอนแก่พราหมณ์และชุมชนมุมนุเสนาอำมาตย์ มีพระยาจำปาเป็นประธานดั่งนั้น

ข้อหนึ่ง คันเป็นใหญ่แล้วให้มีเมตตาจิต กรุณามูทิตา อย่าให้มันบกพร่อง อุเบกขานั้นก็ต้องวางใจให้มันเค็ง อย่าได้เอียงพูนพีดีฮ้ายให้อำฮอน อย่าเป็นคนใจฮ้อนเคียดงายอำเอียง ให้มีความยุติธรรมเที่ยงตรง

^{๒๑} อ่างแล้ว, เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์), คำหยาบคำโตงโตย, หน้า ๑๗๙ - ๑๘๘

คงไว้ อย่าเป็นคนใจสั้นหันเหเคียดง่าย พวกลูกน้องทั้งหลายให้คลงหาเรื่องใส่เขา พวก ลูกเต่าพวกเหล่าเครือตระกูล พวกมีคุณคนงานราชการคนน้อย ให้คอยดูแลไว้ตัดสินใจให้มันแน่ พิจารณาให้ ท่องแท้สาแล้วจึงทำ คอยดูแลทุกท่าทุกสำบิรวาร บริหารให้เป็นธรรมดาปรกติสนำใช้ ฝืนจิตใจแล้วทำร้ายผ ฎุจใจแล้วผิดช้อย อย่าข่มเหงผู้น้อยให้คอยเลี้ยงสุคนน้นเด้อ

ข้อสอง ทำให้มันถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย คนทั้งหลายชาวเมืองสุคนให้จำไว้ อันแนวใดมันผิด ข้อผิดธรรมดาผิดระเบียบ ผิดกฎหมายให้ละเว้นอย่าเป็นบ้ำล่งเกิน คนจ้งชั้นเพิ่มเอ็นเรียกว่าคนพาล คนสันดาน ผิดกฎหมายคนทำลายผิดศีลธรรม คนระยำอัปรีย์อย่าให้มีอยู่ในบ้าน

ข้อสาม คนใดมีลูกน้องมีหมู่บิรวาร มีลูกหลานมีคนงานผู้ช้อยการคนใช้ มีคนในดูแลเลี้ยงมีเสปียง ให้แจกจ่าย พวกลูกน้องทั้งหลายให้เฮาสงเคราะห์ไว้อ่าโลที่มปล่อยเสีย ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ดูแลเขา เอา ของขวัญรางวัลแจกปันไปบ้าง หาหนทางให้เขาได้อาศัยไปเปิดหน่วย ห่าเฮาตายเขาสิด้อยก้องว่าเฮานี้จ้ง แม่นดี

ข้อสี่ เฮามีญาติพี่น้องปู่ตายาย ญาติของเฮาทั้งหลายสุคนหมัดสิ้น ให้ดูแลกันไว้อาศัยไปอย่าโล ปล่อย มีงานใหญ่และน้อยให้คอยใช้ช้อยกัน มีอันนี้อันนั้นให้สงเคราะห์จุนเจือน้ำพึ่งเรือเสื่อพึ่งปาย่าสิลิมให้ จำไว้ คับบ่มีดงไม้เสือกก็ไปบ่มีอยู่ คับบ่มีเสื่ออยู่เผ่าดงไม้กะบ่มีดอกนา

ข้อห้า เกิดเป็นคนมาแล้วให้เป็นผู้กตัญญู ให้รู้จักบุญคุณพ่อแม่ตนคนเลี้ยง คุณครูพร้อมอาจารย์ ผู้สอนสั่ง คุณพระสงฆเจ้าคุณเฒ่ายาย ผู้เพิ่นได้เลี้ยงคอยหล่าแลดู ผู้เพิ่นเคยสิทธิ์สอนช้อยเหลือเฮาแล้ว คุณ ของเจ้าเหนือหัวล้นกระหม่อม คุณของพระแผ่นดินจอมเจ้าอยู่หัวน้นเด้อ

ข้อหก เกิดเป็นคนมาแล้วให้ตั้งต่อทำงาน ให้ทำการสุจริตคิดเอามาไว้ อย่าเป็นคนใจคร้านทำงาน ขยันใส่ เฮ็ดอันใดก็อย่าคร้านงานน้นให้มันทำ ให้คิดเบ็งฝ้ายกำปลวกมดมันทำรัง มันยังทำสำเร็จใหญ่โตไปได้ อาศัยความขยันแท้ทำงานได้โพนใหญ่ ปลวกตัวน้อยมันเฮ็ดได้เฮานี้ว่าจ้งใด คันเฮาเฮ็ดกะได้อาศัยอยู่ความ ขยัน ความประหยัดนี้สำคัญหมั้นหาประหยัดใช้ ขยันไปประหยัดพร้อมถนอมเอาอย่าใช้จ่าย อย่าสุรุ่ยสุร่าย ขยายอันขึ้นดั่งโพนน้นแหละ

ข้อเจ็ด ให้พวกเจ้านั้นเว้นเล่นเรื่องการพนัน อย่าพากันหันหาแต่ทางการเล่น เป็นอบายแท้ทาง พนันขันแข่ง ฝืนผู้เล่นประมาทแบงก์คนน้นต้องทุกข์จัน มีทรัพย์สินมากล้นมันก็เล่าฉิบหาย อันตรายการพนัน ให้บอกกันเอาไว้ เล่นไฮโลเล่นไพ่เล่นมวยหรือเล่นไก่ เล่นโบกและเล่นไพ่ผู้รวยได้แม่นบ่มี เล่นผู้หญิงผู้นี้เล่น เทียวโสภณี ล้วนแต่แนวอัปรีย์แม่นบ่ดีทั้งน้น

ข้อแปด ให้บุคคลทุกบ้านให้เว้าแต่คำหวาน ๆ บุคคลเฮาต้องการกล่าวหวานทั้งน้น อันว่าคนทั้ง ค่าย ทั้งหลายในโลก ชอบแต่เว้าอ่อนน้อมกิริยาพร้อมอ่อนละไม แม้แต่สัตว์มันกะอยากได้เว้าแต่ความหวาน คือ ดั่งโคนันทิวศาลก็ชอบหวานจริงแท้ เจ้าของเอาไปใช้ในการลากแก่ เว้าความหวานแท้ ๆ โคนันจ้งค้อยไป ทานเอย

ข้อเก้า เป็นคนนี้ให้ไว้ชื่อถือสัตย์ อย่าเป็นคนโลเลหลอกลวงชาวบ้าน การแฉนี้ว่าจิตต้องสัตย์ชื่อ คือ อย่าตัวหลอกล้อมล่อต่อกัน พุดคำหยาบหมูนั่นส่อเสียดนิทา พุดวาจาเหลวไหลเอาแน่นอนบ่มีได้ อย่าลีนามาใช้จิตใจเปลี่ยนใหม่ รักษาสัตย์ชื่อไว้ไปหน้าจั่งเจริญท่านเอย

ข้อสิบ อันหนึ่งคั้นแม่นเฮาทุกช่ยกลำบากระการใด หรือว่าเฮามีภัยสิ่งใดมาต้อง หรือว่าเฮาขัดข้องอันตรายอุบัติเหตุ ประสบโชคร้ายอันใดแท้กะช่างตาม อันนั้นเป็นเพราะกรรมเฮาแท้มีมาแต่ชาติก่อน กรรมเฮาเคยก่อไว้นำมาใช้ส่งผล บ่แม่นเป็นนำแท้ปัจจุบันอันใหม่ บ่แม่นเฝือกอให้มันได้เกิดเพราะกรรมแท้แท้

ข้อสิบเอ็ด คั้นเฮาสอนเขาแล้วเขาบ่ฟังกะตามช่าง คั้นเฮาสอนบอกแล้วเขานั่นบ่เอากะช่างมัน เฮาอย่าไปเคียดแค้นถือโกรธโทสา อย่าลีนไปหัวขางช่างมันแฉวนั้น คั้นผู้ใดมันตั้งฟังคำเฮาบอก ก็หากยกยกให้มันนั้นว่าดีขึ้นแท้

ข้อสิบสอง คั้นเฮานั่งอยู่แล้วก่อนลิกไปมา ให้เหลียวหาแนวลิ่มบ่อนเฮาวางไว้ มีอันใดให้เหลียวหน้ามองหลังจักสามเหล่า ลางท่าของหมู่เจ้าลิ่มไว้ก็หากมีท่านเอย

ข้อสิบสาม การเอาผิวเมียนั้นให้หากันมีเฒ่าแก่ทำพิธีให้ถักต้องหามือแต่งงาน อย่าลีนเฝ้าด้าน ๆ คือ ดั่งเดียรัจฉาน ต้องจัดการทำพิธีสู่ขวัญไปพร้อมนั้นแท้

ข้อสิบสี่ คั้นมีคนมาว่าหาเฮาไปช้อย หรือไปเฝ้าเวียกบ้านการแท้สิ่งใด เฮาต้องได้คิดเบ็งให้มันดี บางทีเฮามาเชิญไปช้อยการทางบ้าน เฮามีงานหรือไม่แนวใดว่างหรือบ่ พอสิไปร่วมได้หรือไม่สำใด คั้นเฮาไปบ่ได้อย่ารับปากตกลงเขา บางทีเฮาผิดสัญญาอย่าให้มีจริงแท้ คั้นได้ตกลงแล้วต้องไปตามคำว่า ผิดสัญญาไปได้ แฉวนั้นบ่ดีท่านเอย

ข้อสิบห้า ยามมีแขกมาบ้านสถานเฮาพักอยู่ หรือว่าในแห่งห้องใสแท้กะช่างตาม เฮากำลังคุยว่า นำกันกับเพิ่น บ่ควรซากกะเถอพร้อมมั่งม้วนถ่มน้ำลาย คั้นแม่นจำเป็นแล้วให้หาทางที่ใหม่ ทำให้มีติดไว้อย่าทำให้เพิ่นเห็นนั้นแท้

ข้อสิบหก นั้นอย่านอนหรือนั่งต้นประตู หรือ นอนขวางทางเดินบ่ควรต่อเจ้า อย่าได้เอาตนเข้านอนขวางทาง่าง นั่งขวางทางกะบ่ได้ไปหน้าจระวังท่านเอย

ข้อสิบเจ็ด การที่ใส่เสื้อผ้าประดับแต่งกายให้ค่อยหากำบังอย่าเปิดเผยกลางแจ้ง อย่าให้คนเห็นอยู่ ยามเฮาตกแต่ง สวมเสื้อผ้าทาแป้งแต่งตัว ต้องหาที่ลับไว้ในที่กำบัง มันจั่งเป็นมงคลแก่ตนแท้เจ้า

ข้อสิบแปด อย่าขยับขยายแท้คั้นหนาให้คงที่ อย่าให้มีคลาดเคลื่อนเหมือนแท้แต่เดิม อย่าได้เพิ่ม อย่าได้แต่งให้กินเขา อย่าได้เอาคั้นนาแห่เขาไซล้า อย่าได้ปิดทางน้ำตันทางน้ำล่อง อย่าได้ตันปองน้ำตามไว้ดังเดิมนั้นแท้

ข้อสิบเก้า อย่าปลูกบ้านตันปองทางคน อย่าปลูกเฮือนตันถนนบ่อนคนเที่ยวค้า ทางไปมาสัญจรได้เที่ยวปียาตันปองของคะล้าอย่าได้กระทำให้เพิ่นชั่งนั้นแท้

ข้อยี่สิบ อย่าได้ทำตนให้เกินคนพวกหมู่ อย่าดูถูกพวกพ้องชุมชั้นหมู่กัน ทุกอย่างนั้นให้ถือว่ามีวิสาสะเป็นกันเองสู่แนวแท้เจ้า เขาเฮานี้คือกันแท้เป็นหมู่ อยู่แบบฉันทเพื่อนพ้องอย่ามองข้ามว่าแท้ตอนั้นแท้

ข้อสี่สิบเอ็ด ผู้ใดเป็นนายคนให้เจ้าฮักลูกน้องฝูงหมู่มงคนงาน บริวารทั้งหลายให้ช้อยเหลือกันไว้ ผู้ใดเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือพ่อแม่ ลูกหลานหลานให้ฮักไว้อย่าไลที่มปล่อยหนีท่านเอย

ข้อสี่สิบสอง เห็นสัตว์มีเขามิแขว่มิแนวให้เจ็บปวดมิพิขสงอยู่แล้วแนวนั้นให้หลีกไกล เชื่อใจมันบ่ได้ระวังแนอย่าหลงไหล ระวังภัยสมาถึงอย่าสลิ้มเค้อเจ้า

ข้อสี่สิบสาม ชาวพุทธที่ดีต้องมีสัมมาคารวะเมื่อเดินสวนทางกับพระเสภาควรหลีกทางให้ แล้วจึงได้หยุดอยู่จักคราว พอให้พระเดินกลายจากเขาไปแล้วเขาจั่งค่อยเดินได้เดินไปทางใหม่ ให้พระไปก่อนแล้วเขานั้นจั่งค่อยไป ระเบียบเพิ่นบอกไว้สำหรับหมู่ชาวพุทธ คันแม่นเป็นคนหญิงกึ่งนั่งลงประนมพร้อม ยอมมือไหว้พอพระสงฆ์เดินผ่าน เพื่อเป็นการนอบน้อมถนอมไหว้พระสงฆ์ท่านเอย

ข้อสี่สิบสี่ ไผอยากมีความฮู้ฮับหมั้นขยันเรียน ไผอยากมีวิชาติดตัวให้หมั้นเขียนเอาไว้ ไผอยากมีคนให้ของขวัญของฝาก เขาก็ควรฝากไว้ควรให้ก่อนเขา คันเขามีพวกพ้องพวกเพื่อนคนสนิท คันเขามีสหยมิตรไปแวยยามเขาบ้าง พอเป็นทางเที่ยวเยี่ยมยามกันติดต่อ พอฮู้จักบ่อนบ้านกันแท้จั่งควร คันเขามีพวกพ้องบ่ควรเที่ยวฮิมเงิน บ่ควรฮิมเงินกันสิดั้งชั่งหน้า บ่ควรสอนความรู้ทางวิชาอันบ่แม่น ทางที่เป็นบาปใบ้ควรได้บอกกัน ม้าที่เขาเลี้ยงไว้บ่ทันใหญ่บ่ทันฝึก บ่ทันหัดจักยามอย่าขี่เค้อระวังไว้ มีธนูหน้าไม้บ่ทันใส่สายขาอย่าฟ้าวมาหัดยิงบ่แม่นแนวเค้อเจ้า ของบ่ควรอย่ามาเว้าของลับเฮาอย่ามาจ่าย ของภายในระงับไว้อย่าไขให้เพิ่นฟัง อีกอันหนึ่งอย่าตั้งตัดกิ่งโพธิ์ศรี ตัดต้นโพธิ์บ่ทอนดีบาปหลายเหลือล้น คนอย่าไปทำร้ายทำลายพุทธรูปอย่าไปลอกเพิ่นแท้ทองนั้นบาปหลาย อย่าเป็นคนอวดอ้างคุยใหญ่เกินโต อย่าเป็นคนโทโสอวดดีใจกล้า อย่าเป็นคนใจบ้าไปนิทานกบวช อย่าไปอวดว่าโตได้เรียนฮู้ฮูแนว อย่าถือสาหาความใส่กันบ่ร้าย อย่าหมายดั่งไฟไม้พินอันเดียวมันบ่แม่น พินต้นเดียวดั่งบ่ได้ระวังไว้อย่าทำอีกอันหนึ่งอย่าสีกัดเหล็กกล้า อย่าขี่ม้าเข้าไวัดอย่าหัดเลี้ยคมดาบ อย่าหัดคาบนมเมีย อย่าเลียในตองห่อข้าวฝูงเจ้าจื่อเอา อันหนึ่งนั้นเจ้าอย่าตีนน้ำในแม่น้ำให้เป็นฟอง อย่างจงหงตืดเขียนผิวเมียเขาบ่ควรไปเว้า เห็นเขาซื้อของถูกอย่าว่าเขาซื้อแพง อย่าเป็นคนหัวแข็งเห็นเขาซื้อของแพงอย่าว่าเขาซื้อถูกแล้วแต่ไผมัน อย่าเสียดสินินหากันด่าหมาเสียดเจ้า มีของเก่าให้ขัดล้างอย่าวางเฉยเก็บไว้แน่ ยามกลางคืนแท้ ๆ คนเดียวเจ้าอย่าไป เจ้าอย่าได้ข่มเหงหมู่มงหลัง อย่าโอหังจงหงข่มเหงเด็กน้อย ให้เจ้าคอยระวังไว้ระวังภัย เป็นผู้ใหญ่ให้เด็กน้อยเชื่อได้ไปหน้าฮุ่งเจริญท่านเอย

อันนี้หากแม่นคำสอนเจ้าเสียวสวาสดีบัณฑิตเป็นผู้มีความคิดสั่งสอนพระยาเจ้า สอนทั้งฝูงคนเฒ่าชาวเมืองไพร่ สอนทั้งไทยพิน้องชาวบ้านทั่วไป สอนทั้งพวกสำเภาฮ้ำมหาดเสนา เพราะว่ามีปัญญากว่าคนทั้งค่าย บรรยายในเรื่องนิทานธรรมเสียวสวาสดี ก็หากเหมิดท่อนี้ไปหน้าแม่นบ่มี ในนิทานเรื่องนี้เอามาจากในลาน เป็นนิทานหนังสือลาวตั้งแต่คราวโบราณพุนเป็นจั่งบุญได้มาพ้อพอได้มาเขียนเอาใหม่ พิมพ้อออกมาเป็นไทยให้หมู่มงอ่านได้จำไว้ต่อไป หนังสือโบราณนี้ได้มาจากวัดอินทรมิต ในอำเภอเขาวงเลาะดงภูไทหญ้อ อ.กวีวงศ์ไปหาพ้อฮอยิมมาเขียนใหม่ หนังสือลาวอ่านบ่ได้ไผจะเก้อสุคน อ.กวีวงศ์จึงไปคั้นเอามาอ่านหัดเขียนเอามาเรียนหัดแปลบ่นปลงลงไว้ เขียนเป็นไทยพิมพให้ไทยอีสานได้เอ้ออ่าน คลังนานาธรรมดอกท่านผู้พิมพให้จ่ายไป คันผู้ใดอยากได้ให้ฟ้าส่งเร็วไว ห้ามเหมิดเสียใจรับสั่งจงเอาไว้ ให้ตรงไปทางก้า คลังนานาธรรมขอนแก่น แม่นบริษัทใหญ่แท้ให้แวล็ยวไปเที่ยวดู ไปขอนแก่นหากสิฮู้คลังนานาธรรมอยู่ถนนกลาง ทาง

หนังสือมีครบคู่แนวแกนนั้น ฉันท้นำทางชี้หากหวังตีบอกข่าว ขอให้ชาวพี่น้องฟังแล้วได้จ้อเอา มื่อนี้วันเสาร์แท้ ขึ้นค่ำหนึ่งเดือนสิบ วันที่ ๒๒ สิงหาคมเป็นยามเช้า พ.ศ. สองพันห้าร้อยสี่สิบเอ็ดต่อเจ้าจำเอาไว้แน่ ปีชาลซี่ เสือเที่ยงแท้จำไว้จ้อเอา มื่อนี้เป็นมือเช้าเฝ้าเบ่งนาฬิกา เป็นเวลาสามโมงเลขตรงตัวเก้า เวลาสามโมงเช้าสิขอ เสาบเขียนต่อ เอาละนอทานที่หน้าจ้งค่อยฟังนิญฐิตัง

ปัญหาเสียวสวาสดี^{๒๒}

ปัญญาธรรม จากนิทานเรื่องเสียวสวาท

ปัญหาเสียวสวาสดีข้อที่ ๑ ตอนพ่อสอนศรีเฉลียว และเสียวสวาสดีเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสอนที่ พ่อสอนลูกผู้หญิงในการสำรวมกิริยา วาจา การแสดงออก

ข้อ ๑. สตรีอ้างสามผัวอย่าสมเสพ ชายใดลิกสามเหล่าแล้วอย่ากลัวเกี่ยวสหาย

แปลความ คำว่า สตรีอ้างสามผัวอย่าสมเสพ ชายใดลิกสามเหล่าแล้วอย่ากลัวเกี่ยวสหายได้แก่ คนเหล่านี้เป็นคนกลับกลอกเจ้ามารยาไม่ตรงไว้ใจยากทานจึงห้ามไม่ให้คบ

ข้อ ๒. จงให้ฟันเฮื่อไว้หลายลำแฮท่า จงให้หมาข้าวไว้หลายมือแขกสิโฮมว่าตาย

แปลความ คำว่า จงให้ฟันเฮื่อไว้หลายลำแฮท่า จงให้หมาข้าวไว้หลายมือแขกสิโฮมว่าตาย นั้น คือท่านสอนให้เป็นคนมีใจโอบอ้อมอารี เฮื่อเพื่อเผื่อแผ่แก่ญาติมิตรทั่วไป

ข้อ ๓. จงให้หาเอาเขื่อนองอักขาเขตเฮื่อนั้น บาดท่าเกิดเหตุฮ้ายยังสิได้เพ็งพา

แปลความ คำว่า จงให้หาเอาเขื่อนองอักขาเขตเฮื่อนั้น อันนี้หมายเหตุให้เลี้ยงหมูหมา แมว เพราะว่าแวนนามหมาเท่าโจรก็ยั้งได้ หรือว่าหนูหากมากัดหย่าของแพงแมวได้ไล่ สองสัตว์ควรเลี้ยงไว้บ่เสีย ข้าวเปล่าตายแท้แหละ

ข้อ ๔. คันมีคนมาตั้นไซคำสับส้อ อย่าสิฟ้าวเชื่อแท้คำไว้แห่งเขา จงให้เอามโนน้อมคลำผลหา เหตุ คันหากฮู้เลศเลียวเลิงแล้วอย่าไซ ความรหัสไว้ในใจสังคอยู่ อย่าให้ฮอดเบื่องหูพุ่นเพื่อนสองลูกเอย

แปลความ คำว่า คันมีคนมาตั้นไซคำสับส้อ อย่าสิฟ้าวเชื่อแท้คำไว้แห่งเขา นั้นคือ ท่านไม่ให้เชื่อคนง่ายก่อนจะเชื่อต้องพิจารณาหาเหตุผลเสียก่อน และห้ามไม่ให้เปิดเผยความลับอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ผู้อื่นฟัง ควรพูดจึ่งพูดไม่ควรพูดอย่าพูด

ปัญหาเสียวสวาสดีข้อที่ ๒ ตอนท้าวเสียวสวาสดี เป็นเรื่องที่สอนเกี่ยวกับการใช้คำอุปมาอุปมัย

ข้อ ๑. หาดเฮากลายมานั้นมีหินหรือบ่

แปลความ คำว่า หินหาดนั้น ท้าวหากถามหาแก้วลูกประเสริฐนานา มีดวงแก้ว บัพพาเฮือง ฮู่่ง ทั้งวิเชียรพุงพันเพียงสิย้อยหยาดแสง

^{๒๒} อ่างแล้ว, เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์), คำหยาบคำโตงโตย, หน้า ๑๐ - ๒๓

ข้อ ๒. บ้านหม้อใกล้มีคนเฝ้าอยู่แฝง บ่เด

แปลความ คำว่า คำที่ถามหาบ้านมีคนหรือบ่ อันนี้ท้าวหากถามหาผู้ฮึดแห่งครองธรรม ทั้งหมอยาเวทมนต์มวลพร้อม

ข้อ ๓. ดงคอนนั้นมีต้นไม้ในป่าดงหนานันบ่ หรือบ่มีพฤษษาเปล่าแปนเป็นฮ้าง

แปลความ คำว่า คำที่ถามหาไม้ในป่าดงหนา ท้าวหากจงใจหาหมู่จวงจันทน์ไม้

ข้อ ๔. ในเมืองนั้นมีกษัตริย์สร้างปกครองคุ้มไพร่นันบ่ หรือว่ามีแต่เมืองใหญ่กว้างบ่มีเจ้านั่งปอง

แปลความ คำว่า คำที่ถามหาเจ้าครองเมืองคุ้มไพร่ เพื่ออยากฮู้จอมเจ้าแผ่นดิน องค์ที่ถือศีลหมั้นครองธรรมทศราช ฉลาดต่อมคุ้มเมืองบ้านให้อยู่เย็น

ข้อ ๕. ในหนห้องธานีเมืองใหญ่ วัดที่ก่อสร้างไว้มีพระเจ้าอยู่ใน บ่เด

แปลความ คำว่า คำที่ถามถึงเรื่องพระเจ้าในเขตอาราม ท้าวหากถามไปถึงธาตุองค์ พุทธโเจ้า เป็นของเฮาควรไหวบูชาทุกเช้าค่ำ

ข้อ ๖. ในเมืองนั้น ผูกคนเฒ่าสามชายยังมีบ่ หรือหากมีแต่เฒ่าชี้แห่งเต็มบ้านทั่วเมือง

แปลความ คำว่า คำที่ถามหาเฒ่าสามชายมีบ่ ดังนั้น อันนี้ท้าวหากถามหาเฒ่าหอมความดี เฒ่าที่มีศีลธรรมพร้าเพ็งเย็นเช้า หมายเอาแก้ว ๓ ประการเป็นที่เพ็ง ทุกคำเข้าคนเฒ่าบ่ไล

ปัญหาเสียวสวาสดีข้อที่ ๓ ตอนพระยาถามสิ่งสำคัญของเมือง ท้าวเสียวสวาสดีแก้วว่าสิ่งสำคัญของเมือง ไว้ว่า สิ่งสำคัญของเมืองประกอบไปด้วยหลักเมือง แก่นเมือง ใจเมือง เป็นต้น

๑. หลักเมือง ๒. แก่นเมือง ๓. ใจเมือง ๔. เกณฑ์เมือง ๕. ฝาเมือง ๖. ตาเมือง

๗. หูเมือง ๘. แขนงเมือง ๙. ขวัญเมือง ๑๐. มอดเมือง ๑๑. มีดพร้าขวานเมือง

๑๒. คุณเมือง ๑๓. คำเมือง

แปลความ ๑. หลักเมือง ได้แก่ พระรัตนตรัยแก้ว ๓ ประการ เป็นที่เพ็งแก่นเมืองให้แก่พระยาเมืองเจ้าจอมนครครองราชย์

๓. ใจเมืองให้แก่ นางนารถน้อยนางแก้วลูกพระยา

๔. เกณฑ์เมือง ได้แก่ พรหมณาเฒ่าหมอดูฮาหลังโลก

๕. ฝาเมือง ได้แก่ ขุนกวนบ้านนายด่านเสนา

๖. ตาเมืองให้แก่ คนคอยเฝ้าประตูทวนทั้งสี่

๗. หูเมือง ได้แก่ กลองระฆังฆ้องคอยตีตบเสพ

๘. แขนงเมือง ได้แก่ ธนูหน้าไม้ปืนไฟหอกดาบ

๙. ขวัญเมือง ได้แก่ ดาวเมืองพร้อมพองแฉียงยงฤกษ์

๑๐. มอดเมือง ได้แก่ คนพาลพร้อมโจรมารหาญป่า

๑๑. มีดพร้าขวานเมือง ได้แก่ ขุนกวนด่านตัดสินความตามฮึด

๑๒. คุณเมือง ได้แก่ ดินดอนด้าวชาวประชาเขาอยู่

๑๓. คำเมือง ได้แก่ ช่างและม้าสรรพสิ่งทั้งหลาย มีทั้งวัวควายเกวียนสู่แควนองลัน

ปัญหาเสี้ยวสวาสดีข้อที่ ๕ เป็นการแปลความหมายของปรัชญาอีสานในการสอนเรื่องเกี่ยวกับวิถีคิดและกระบวนการใช้ชีวิตอย่างฉลาด

ข้อ ๑. โกงน้อยให้กินน้ำนมกาข้อ ๑ - ๒ ได้แก่ คนคิดผิด มีความเห็นผิด เช่น เห็นกงจักรเป็น

ข้อ ๒. หมูหมาให้กินนมเสือโคร่ง ดอกบัว เห็นบาปกลับเป็นบุญ เห็นคุณกลับเป็นโทษ

ข้อ ๓. บวกอยู่หน้าย้ายมาหาเต่าคำว่า บวกอยู่หน้าย้ายมาหาเต่า ได้แก่คนดีย้ายไปหาคนชั่ว เช่นคนพาล คือคนชั่วเขาอยู่เฉย ๆ เราแสไปหาเขาเอง

ข้อ ๔. เนื้อเต่าตายคาแปลงได้แก่ความชั่วของบุคคลทำไว้แล้วย่อมติดตัวเนาหมื่นไปตลอดชาติ

ข้อ ๕. จากความแข็งอึ้งทำได้แก่บุคคลทำความชั่วแล้ว เมื่อคิดได้กลับอึ้งทำเสียใจเมื่อภายหลัง

ปัญหาเสี้ยวสวาสดีข้อที่ ๖ เป็นการแปลความหมายของปรัชญาอีสานในการสอนเรื่องเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมแก่บุคคล

ข้อ ๑. ยังมีหมู่นกเอี้ยงกินหมากโพธิ์ใครได้แก่ปวงชนทั่วไป

ข้อ ๒. แชว ๆ เสียงบมีโตอึ้ง ได้แก่ปวงชนหลายคนเสียเปล่าแต่หาคนดีไม่ได้

ข้อ ๓. แชว ๆ อึ้งโตเดียวหมดหมู ได้แก่ คนหมู่นิ่งถ้าทำดีหรือทำชั่วไปเสียคนหนึ่ง คนหมู่นั้นก็อาจจะดีหรือชั่วไปด้วยกันทุกคน

๑. ปัญหาเตือนใจในข้อที่ ๒๒ คำว่า เมียวิงวอนอย่าตามใจ หมายถึงหลักปัญญาธรรม คือสอนให้มีปัญญารู้จักเหตุและผลไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจของเหตุฝ่ายต่ำ

๒. ปัญหาเตือนใจในข้อที่ ๒๒ คำว่า ทำอะไรให้ตรึกตรอง หมายถึงหลักปัญญาธรรม คือสอนให้เป็นคนมีสติรอบรอบประกอบประกอบประโยชน์กิจด้วยความระมัดระวัง ทั้งในเวลาก่อนหรือกำลังทำอยู่ เรียกว่าทำอะไรให้ตรึกตรอง

๒.๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์บทยอวิทยานิพนธ์ เรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ๒๕๕๗^{๒๓} ได้สรุปว่าเทคนิควิธีสอนของพระพุทธรองค์ มีดังนี้

^{๒๓} บทความเรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๗. บทคัดย่อ หน้า ๓, <https://1th.me/D5J4>, (ออนไลน์), สืบค้นวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒.

๑) ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำของยากให้ง่ายโดยใช้วิธีอุปมาอุปไมยหรือยกนิทานประกอบ

เสมอ

๒) ทำคนเป็นแบบอย่างให้ดู เช่น ทำให้ดูสาธิตและปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง

๓) ใช้ถ้อยคำเหมาะสม

๔) เลือกสอนเป็นรายบุคคล

๕) รู้จักจังหวะและโอกาส

๖) ใช้วิธีการสอนที่ยืดหยุ่น

๗) ใช้การเสริมแรง

และได้กล่าวถึงวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนแบบพุทธ มีดังนี้

๑. วิธีการปลูกฝังจริยธรรมโดยการประพาดิตนเป็นแบบอย่าง

๒. วิธีการสอนโดยใช้สื่ออุปกรณ์การสอน

๓. วิธีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการทนายปัญหา

๔. วิธีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการยกอุทาหรณ์

๕. วิธีการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยในการสอน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์บทธศัฒยอวิทยานิพนธ์ เรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ๒๕๕๗^{๒๔} ได้กล่าวถึงศาสนาศาสนาสัมพันธ์กับจริยธรรม ในทัศนะของคานท์ว่า ศาสนาขึ้นอยู่กับจริยศาสตร์และความมีอยู่ของพระเจ้า ถ้าขึ้นอยู่กับความมีอยู่ของจริยศาสตร์ เขาเชื่อว่า ความสุขมักเกี่ยวข้องกับคุณธรรมเสมอ ในความคิดขั้นพื้นฐานนั้น ความสุขสูงสุดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแน่นอนคุณธรรมก็คือ ความดีสูงสุด แต่ว่าเมื่อไม่มีความสุขความสบายมันก็ไม่ใช่ ความขึ้นสมบูรณ์ แต่เมื่อวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว คุณธรรมก็มีใช้ว่าจะประกอบด้วยความสุขเสมอไปเราพบบ่อยครั้งว่า ในขณะที่คนดีได้รับความทุกข์นานาประการนั้นคนชั่วก็พากันสนุกสนานสำราญใจถ้าเปรียบเทียบของจริยศาสตร์เป็นจริงเช่นนั้นแล้ว มันอาจไม่เป็นเช่นนั้น ดังนั้นคานท์จึงกล่าวอีกว่า พระเจ้านั่นเอง เป็นผู้สร้างสรรค์ความสุขสำราญที่ประกอบด้วยคุณธรรมและความทุกข์กับความชั่วขึ้นในโลกนี้พระเจ้าคือผู้ที่เสวยความสุขสำราญอันประกอบด้วยคุณธรรม เพราะคุณธรรมขึ้นอยู่กับเจตนาของเรา ความสุขสำราญขึ้นอยู่กับความพร้อมมูลของเงื่อนไขภายนอก สรุปทัศนะของคานท์ พระเจ้าก็คือข้อสมมุติฐานทางจริยศาสตร์

ส่วนศาสนาแบบอเทวนิยม (ไม่มีพระเจ้า) อย่างเช่น ศาสนาพุทธที่สอนว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับกรรมกรกระทำคนดีที่ต้องทุกข์อยู่ เพราะกรรมเก่าที่ไม่ดีกำลังให้ผล ส่วนชั่วที่ได้รับความสุขอยู่ก็เพราะความดีในชาติก่อนที่เขาเคยทำไว้กำลังให้ผลเมื่อหมดกรรมเก่าแล้ว คนดีย่อมได้รับ

^{๒๔} บทความเรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, บทธศัฒยอ หน้า ๓

ความสุขจากผลของกรรมดี คนชั่วก็ย่อมได้รับผลของกรรมชั่วที่ทำไว้แล้ว ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ความชั่วที่บุคคลกระทำด้วยตนก็จักเศร้าหมองเอง ความชั่วอันบุคคลใดไม่กระทำด้วยตน บุคคลนั้นย่อมบริสุทธิ์ด้วยตนเอง ความบริสุทธิ์และความไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะคน ผู้อื่นไม่สามารถทำให้ผู้อื่นบริสุทธิ์ได้อนาคนเป็นเพียงผู้บอกทาง หลายผู้ปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะพึงหลุดพ้นได้ (ในคุหฺฏกสุตตนิเทศ อัฐกถอรธมทานิเทศขุนทนิกายพระไตรปิฎก) (ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๔๖)^{๒๕}

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์บทธคยอวิทยานิพนธ์ เรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ๒๕๕๗^{๒๖} และได้กล่าวถึงศาสนาและจริยธรรมมีการอิงอาศัยกันและกันว่าจริยธรรม คือ การแสดงออกจากจิตสำนึกภายในตัวเราเองที่มีต่อสังคม บุคคลที่นับถือศาสนาอย่างแท้จริงนั้น มักมองโลกด้วยทัศนคติที่เป็นจริงเสมอ ศาสนากับจริยศาสตร์ทั้งสอง จึงมีความสำคัญในการช่วยเหลือการพัฒนาบุคลิกภาพของคนเรา แต่เพราะแหล่งกำเนิดของศาสนาแตกต่างกัน ศาสนาจึงมีความสัมพันธ์อยู่กับพระเจ้าและปัจเจกชน จริยศาสตร์ขึ้นอยู่กับเจตนาในการกระทำและศาสนาขึ้นอยู่กับอารมณ์ความนับถือ ในการพัฒนามนุษย์ ศาสนาและจริยธรรมทั้งสองต้องพัฒนาควบคู่กันไป และอิงอาศัยซึ่งกันและกัน อาจเป็นไปได้ว่าในบางครั้งบางโอกาส ศาสนากับจริยธรรมอาจจะไม่ไปด้วยกัน ในกรณีนี้คงไม่เหมาะสมที่เรียกว่าศาสนา เพราะศาสนาที่แท้จริงคือความเชื่อในสำนึกของพระเจ้าและภาวะความเป็นเจ้าความสำนึกนั้นต้องอิงอาศัยจริยธรรม จึงสามารถตอบสนองความต้องการทางเจตนารมณ์ได้ และศาสนาที่ปราศจาก จริยศาสตร์ ก็คงไม่เป็นศาสนาที่สมบูรณ์ได้ เพราะไม่มีความสมบูรณ์พอเพียง เข้าอิงอาศัยซึ่งกันและกันก็ทำให้ศาสนามีความสำคัญและมีความหมายมากขึ้นสำหรับส่งเสริมพัฒนาชีวิตมนุษย์ได้พบแสงสว่างแห่งชีวิตนั่นคือ คุณธรรมจริยธรรมซึ่งมีอยู่ในศาสนานั้น ๆ นั่นเอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ (บทธคยอวิทยานิพนธ์ เรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ๒๕๕๗) ได้กล่าวถึงศาสนาสัมพันธ์กับจริยธรรม ในทัศนะของคานท์ว่า ศาสนาขึ้นอยู่กับจริยศาสตร์และความมีอยู่ของพระเจ้า ถ้าขึ้นอยู่กับความมีอยู่ของจริยศาสตร์ เขาเชื่อว่า ความสุขมักเกี่ยวข้องกับคุณธรรมเสมอ ในความดีขั้นพื้นฐานนั้น ความสุขสูงสุดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแน่นอนคุณธรรมก็คือ ความดีสูงสุด แต่ว่าเมื่อไม่มีความสุขความสบายมันก็ไม่ใช่ความสุขขั้นสมบูรณ์ แต่เมื่อวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว คุณธรรมก็มีใช้ว่าจะประกอบด้วยความสุขเสมอไป เราพบบ่อยครั้งว่า ในขณะที่คนดีได้รับความทุกข์นานาประการนั้น คนชั่วก็พากันสนุกสนานสำราญใจ ถ้าระเบียบของจริยศาสตร์เป็นจริงเช่นนั้นแล้ว มันอาจไม่เป็นเช่นนั้น ดังนั้นคานท์จึงกล่าวอีกว่า พระเจ้านั่นเอง เป็นผู้สร้างสรรค์ความสุขสำราญที่ประกอบด้วยคุณธรรมและความทุกข์กับความชั่วขึ้นในโลกนี้พระเจ้าคือผู้ที่เสวยความสุขสำราญอันประกอบด้วยคุณธรรม เพราะคุณธรรมขึ้นอยู่กับเจตนาของเรา ความสุข

^{๒๕} อ.อรรถก. (ไทย) ๒๑/๗๓/๑๑๙.

^{๒๖} บทความเรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, บทธคยอ หน้า ๓

สำราญขึ้นอยู่กับความพร้อมมูลของเงื่อนไขภายนอก สรุบทศนะของคานท์ พระเจ้าก็คือข้อสมมุติฐานทางจริยศาสตร์

ส่วนศาสนาแบบอเทวนิยม (ไม่มีพระเจ้า) อย่างเช่น ศาสนาพุทธที่สอนว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับกรรมกรกระทำคนดีที่ต้องทุกข์อยู่ เพราะกรรมเก่าที่ไม่ดีกำลังให้ผล ส่วนชั่วที่ได้รับความสุขอยู่ก็เพราะความดีในชาติก่อนที่เขาเคยทำไว้กำลังให้ผลเมื่อหมดกรรมเก่าแล้ว คนดีย่อมได้รับความสุขจากผลของกรรมดี คนชั่วก็ย่อมได้รับผลของกรรมชั่วที่ทำไว้แล้ว ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ความชั่วที่บุคคลกระทำด้วยตนก็จักเศร้าหมองเอง ความชั่วอันบุคคลใดไม่กระทำด้วยตน บุคคลนั้นย่อมบริสุทธิ์ด้วยตนเอง ความบริสุทธิ์และความไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะคน ผู้อื่นไม่สามารถทำให้ผู้อื่นบริสุทธิ์ได้อนาถเป็นเพียงผู้บอกทาง บุคคลผู้ปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะพึงหลุดพ้นได้ (ในคุหฺกขุสฺสุตตนิเทศ อฎฺฐกวรรค มหานิเทศขุททกนิกาย (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๔๖)^{๒๗}

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ (บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ๒๕๕๗)^{๒๘} ได้กล่าวถึงศาสนาและจริยธรรมมีการอิงอาศัยซึ่งกันและกันว่าจริยธรรม คือ การแสดงออกจากจิตสำนึกภายในตัวเราเองที่มีต่อสังคม บุคคลที่นับถือศาสนาอย่างแท้จริงนั้น มักมองโลกด้วยทัศนคติที่เป็นจริงเสมอ ศาสนากับจริยศาสตร์ทั้งสอง จึงมีความสำคัญในการช่วยเหลือการพัฒนาบุคลิกภาพของคนเรา แต่เพราะแหล่งกำเนิดของศาสนาแตกต่างกัน ศาสนาจึงมีความสัมพันธ์อยู่กับพระเจ้าและปัจเจกชน จริยศาสตร์ขึ้นอยู่กับเจตนาในการกระทำและศาสนาขึ้นอยู่กับอารมณ์ความนับถือ ในการพัฒนามนุษย์ ศาสนาและจริยธรรมทั้งต้องพัฒนาควบคู่กันไป และอิงอาศัยซึ่งกันและกัน อาจไปได้ว่าในบางครั้งบางโอกาส ศาสนากับจริยธรรมอาจจะไม่ไปด้วยกัน ในกรณีนี้คงไม่เหมาะสมที่เรียกว่าศาสนา เพราะศาสนาที่แท้จริงคือความเชื่อในสำนึกของพระเจ้าและภาวะความเป็นเจ้าความสำนึกนั้นต้องอิงอาศัยจริยธรรม จึงสามารถตอบสนองความต้องการทางเจตนารมณ์ได้ และศาสนาที่ปราศจาก จริยศาสตร์ ก็คงไม่เป็นศาสนาที่สมบูรณ์ได้ เพราะไม่มีความสมบูรณ์พอเพียง เข้าอิงอาศัยซึ่งกันและกันก็ทำให้ศาสนามีความสำคัญและมีความหมายมากขึ้นสำหรับส่งเสริมพัฒนาชีวิตมนุษย์ได้พบแสงสว่างแห่งชีวิตนั่นคือ คุณธรรมจริยธรรมซึ่งมีอยู่ในศาสนานั้น ๆ นั่นเอง

ทองแดง พุทธเกตุ (บทคัดย่องานวิจัย เรื่อง หลักธรรมและความเชื่อที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังพุทธสถานของวัดในจังหวัดอุบลราชธานี)^{๒๙}ผลการวิจัยพบว่าวัดในจังหวัดอุบลราชธานี ๓๑๕ แห่งมีเรื่องพระ

^{๒๗} ชู.ชา. (ไทย) ๒๑/๒๕๘/๓๓๓.

^{๒๘} บทความเรื่อง การประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, บทคัดย่อ หน้า ๓

^{๒๙} ทองแดง พุทธเกตุ, บทคัดย่องานวิจัยเรื่องหลักธรรมและความเชื่อที่ปรากฏบนจิตรกรรม ฝาผนังพุทธสถานของวัดในจังหวัดอุบลราชธานี, (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี : ๒๕๕๐) หน้า ก.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สำนึกศีลธรรมและปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยสังคมศาสตร์ประยุกต์เชิงพรรณนา (Applied Social and descriptive Research) ในสาขาวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิทานพื้นบ้าน (Folktales) โดยเน้นศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคุณธรรม สำนึกศีลธรรมและปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานที่คัดเลือกมาศึกษา จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ นิทานพญากาการเผือก นกกระจาบไร้ความสามัคคี สุวรรณสามกุมาร และปัญหาเสียวสวาสดี และเป็นกรวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ รูปแบบ ดังนี้ คือ

๓.๑.๑ รูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน (Rating Scale) ๕ ระดับ

๓.๑.๒ รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) สัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยใช้วิธีบันทึกเทปเสียง สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูปประกอบการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ ๓ อำเภอ ในจังหวัดอุบลราชธานี คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงเจียม คัดเลือกมาเพียง ๖ โรงเรียนๆ ละ ๒๐ คนรวมเป็น จำนวน ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๒.๒ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน มีทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงเจียม จำนวน ๑๐ รูป/คน

ชื่อ-นามสกุล ประวัติทั่วไป	คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์
๑.พระครูสุนทรสุตกิจวัดทุ่งศรีวิไล อ. เขื่องใน จ. อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีและวัฒนธรรมและนิทานพื้นบ้าน
๒.พระครูวิสุตสุนทร เจ้าคณะตำบล แจระแม วัดหนองแกใหม่ อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และนิทานพื้นบ้าน
๓. นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม อ. เมือง อุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในนิทานพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น
๔. นายสวิง บุญเจิม(ปธ. ๙) อ. เมืองอุบลราชธานีจ. อุบลราชธานี	เป็นครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปวัฒนธรรม เชี่ยวชาญด้านพระไตรปิฎก ประเพณีอีสาน และนิทานพื้นบ้าน
๕. นายสุพิศ หมายดี อายุ ๖๗ ปี นธ.เอก, ม.๓ ประธานวัฒนธรรม อ.วาริน ชำราบจ.อุบลราชธานีผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และปปช.	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีอีสาน วัฒนธรรมท้องถิ่น และนิทานพื้นบ้าน
๖. ดร. บุญน้อม มุ่งงาม อ. เมืองอุบลราชธานีจ. อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
๗. ผศ. (พิเศษ) ไสรัจ นามอ่อน อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี	เป็นครูภูมิปัญญาไทย เชี่ยวชาญด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีอีสาน อักษรขอมอักษรธรรม

ชื่อ-นามสกุล ประวัติทั่วไป	คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์
๘. ดร. บุญเลิศ ราชิต อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม และนิทานพื้นบ้าน
๙. นายบุญจันทร์ ครองยุทธ อายุ ๖๙ ปี อ.เขื่องใน จ. อุบลราชธานี ปราชญ์ ชาวบ้าน ผู้สืบสานวัฒนธรรมประเพณี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๐. นายสมคิด สอนอาจ อายุ ๗๖ ปี อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (แกะสลักต้นเทียน พรรษา จังหวัดอุบลราชธานี)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด(Close-ended Questions), คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนโดยใช้นิทานพื้นบ้าน ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ตอนที่ ๓ แสดงความรู้ความเข้าใจการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านการบรรณารักษณ์ สำนึกศีลธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๑. สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal interview) มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนด้วยนิทานพื้นบ้าน

ตอนที่ ๓ สะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวธธรรมสามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชนด้วยนิทานพื้นบ้าน

๒. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ

๓. สร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชนด้วยนิทานพื้นบ้าน

๔. สร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามที่ได้ศึกษามาในข้อ ๑-๓ แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

๔.๑ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล ดร.

๔.๒ ผศ. ดร. บุญเลิศ ราชิตี

๔.๓ ผศ. บัญชา จำปารักษ์

จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)^๑

มีสูตรในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

^๑ วีระศักดิ์ อุ่ณอารมณเลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร : ๒๕๔๙), หน้า ๖๕.

- โดยที่ + ๑ แน่ใจว่าสอดคล้อง
 ๐ ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
 -๑ แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๗ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๗ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๘๐-๑.๐๐

๕. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{K}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
 k = จำนวนข้อความเครื่องมือ
 $\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
 S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖ ถือว่ามีความเชื่อมั่นระดับสูง แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา ส่งผลให้แบบสอบถามมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ

๖. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลทั่วไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในโรงกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๖ โรง ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี

๒. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม

๓. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามคืนมาทุกฉบับจำนวน ๑๒๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๕.๑ นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามของแต่ละฉบับว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

๓.๕.๒ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนไปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Excell) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ซึ่งมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น ๕ ระดับ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ส่วนค่าระดับดังนี้

- ๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าระดับความคิดเห็นดังกล่าวจะมีค่าเท่ากับค่าเฉลี่ยมาตรฐาน ๑.๐๐ - ๕.๐๐ ซึ่งมีความหมายของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- ๕ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๕๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- ๓ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- ๑ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ในแบบสอบถามตอนที่ ๔ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจัดลำดับความสำคัญ ประกอบการบรรยาย

๓.๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชน ชาวบ้านผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน นำมาอภิปรายผลเชิงพรรณนาต่อไป

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน^๒ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

๑) ค่าความถี่ (Frequency ; f) และค่า (Percentage ; %) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

$$\text{ค่าร้อยละ (\%)} = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ % = ค่าร้อยละ

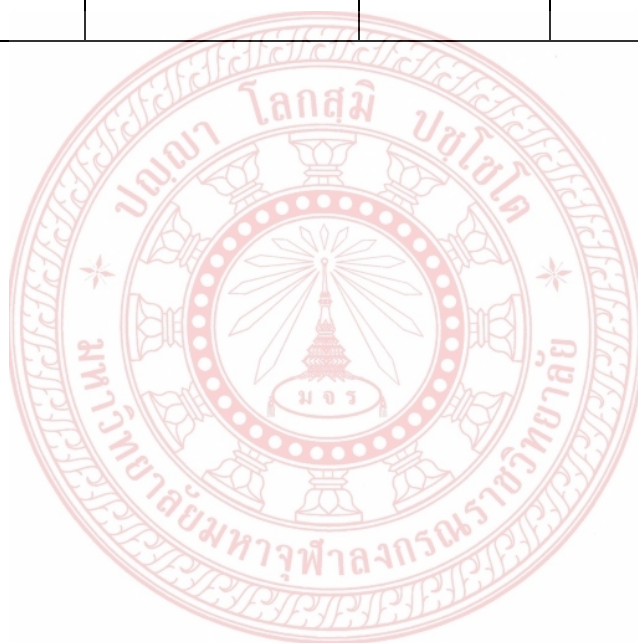
f = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ			
ในประเทศ / ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ / จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ห้องปฏิบัติการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ภาคสนาม	ปฏิบัติการภาคสนาม ใน ๓ อำเภอๆ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอเขื่องใน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี คัดเลือกมาเพียง ๖ โรงเรียนๆ ละ ๒๐ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ จะช่วยในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

^๒ วีระศักดิ์ อุ่ณอารมณ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, หน้า ๖๕.

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ			
ในประเทศ / ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ / จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ห้องปฏิบัติการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ภาคสนาม	ปฏิบัติการภาคสนาม ได้สัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้านทั้งที่เป็น บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๑๐ รูป/ คน ในพื้นที่ ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงเจียม

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อคือ (๑) เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝัง ด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน (๒) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมคตินิยมที่เกี่ยวกับหลัก คุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่อง (๓) เพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ - ๖ จำนวน ๑๒๐ ชุด และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน ๑๐ รูป/คน แล้วจึงนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยพร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑.๑ แบบสอบถามสำหรับนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมี ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ ๒ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่อง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรมคตินิยม ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ คุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ผู้วิจัยได้ประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามโดยนำเอาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมารวมไว้ด้วยกัน และจัดลำดับความสำคัญประกอบการบรรยาย

๔.๑.๒ แบบสัมภาษณ์สำหรับประชาชนชาวบ้าน

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน นำเสนอโดยการรวบรวมคำให้สัมภาษณ์ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันมาไว้ด้วยกันและจัดลำดับความสำคัญประกอบการพรรณนา

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนจำนวน ๑๒๐ คน

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒๗	๒๒.๕๐
หญิง	๙๓	๗๗.๕๐
รวม	๑๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๑. พบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน มากที่สุดคือเพศหญิง จำนวน ๙๓คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๐ และเพศชายจำนวน ๒๗ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คน จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
๑๒ - ๑๔ ปี	๑๗	๑๔.๑๗
๑๕ - ๑๗ ปี	๙๓	๗๗.๕๐
๑๘ - ๒๐ ปี	๑๐	๘.๓๓
รวม	๑๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๒. พบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน มากที่สุดคือช่วงอายุระหว่าง ๑๕ - ๑๗ ปีจำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๐ รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง ๑๒ -

๑๔ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๗ และน้อยที่สุดคือช่วงอายุระหว่าง ๑๘ – ๒๐ ปี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๔๑	๓๔.๑๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๖๖	๕๕.๐๐
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๘	๖.๖๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๕	๔.๑๗
รวม	๑๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๓. พบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน มากที่สุดคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๗ และน้อยที่สุดคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๗ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คนซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑

ตารางที่ ๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน	จำนวนและร้อยละของระดับความคิดเห็น					รวม (N=๑๒๐)
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	

๑) ชุมชนของท่านช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมในการเล่นนิทานที่บ้านแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างน้อยเพียงใด	๗	๒๔	๔๗	๓๗	๕	๑๒๐
	๕.๘๓	๒๐.๐๐	๓๙.๑๗	๓๐.๘๓	๔.๑๗	๑๐๐
๒) ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนของท่านได้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่หรือผู้ปกครองให้นำนิทานที่บ้านมาเล่าให้เด็กและเยาวชนฟังอย่างน้อยเพียงใด	๑๒	๑๗	๔๔	๓๘	๙	๑๒๐
	๑๐.๐๐	๑๔.๑๗	๓๖.๖๗	๓๑.๖๗	๗.๕๐	๑๐๐
๓) ในชุมชนของท่านได้มีการจัดหานิทานที่บ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชนอย่างน้อยเพียงใด	๑๐	๒๗	๔๘	๓๐	๕	๑๒๐
	๘.๓๓	๒๒.๕๐	๔๐.๐๐	๒๕.๐๐	๔.๑๗	๑๐๐
๔) ในโรงเรียนของท่านได้จัดหาหนังสือนิทานที่บ้านเข้าสู่ห้องสมุดให้เด็กและเยาวชนอ่านอย่างน้อยเพียงใด	๑๔	๔๑	๔๐	๒๓	๒	๑๒๐
	๑๑.๖๗	๓๔.๑๗	๓๓.๓๓	๑๙.๑๗	๑.๖๗	๑๐๐
๕) ในชุมชนของท่านได้จัดกิจกรรมแข่งขันการอ่านนิทานที่บ้านแก่เด็กๆอย่างน้อยเพียงใด	๒๐	๓๐	๒๘	๔๑	๑	๑๒๐
	๑๖.๖๗	๒๕.๐๐	๒๓.๓๓	๓๔.๑๗	๐.๘๓	๑๐๐
๖) นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน/การเล่นนิทานที่บ้านที่จัดขึ้นในชุมชน/โรงเรียนอย่างน้อยเพียงใด	๑๓	๑๙	๔๕	๓๗	๖	๑๒๐
	๑๐.๘๓	๑๕.๘๓	๓๗.๕๐	๓๐.๘๓	๕.๐๐	๑๐๐
๗) ผู้นำในชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานหรือนิทานที่บ้านให้พระสงฆ์เทศน์สั่งสอนแก่เด็กและเยาวชนอย่างน้อยเพียงใด	๑๔	๒๔	๔๑	๓๙	๒	๑๒๐
	๑๑.๖๗	๒๐.๐๐	๓๔.๑๗	๓๒.๕๐	๑.๖๗	๑๐๐
รวม	๙๐	๑๘๒	๒๙๓	๒๔๕	๓๐	๘๔๐
ร้อยละ	๑๐.๗๑	๒๑.๖๗	๓๔.๘๘	๒๙.๑๗	๓.๕๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔. แสดงผลสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คน โดยภาพรวม พบว่ามากที่สุดคือระดับปานกลาง จำนวน ๒๙๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘๘ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๒๔๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๗ และน้อยที่สุดคือระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๗ตามลำดับ

แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามากที่สุด คือระดับปานกลาง ในข้อ ๓ ที่ว่า “ในชุมชนของท่านได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชนมากน้อยเพียงใด” จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐

รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ในข้อ ๖ ที่ว่า “นักเรียนได้เคยร่วมกิจกรรมการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน / โรงเรียนมากน้อยเพียงใด” จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐

และระดับน้อยที่สุดในข้อ ๕ ที่ว่า “ในชุมชนของท่านได้จัดกิจกรรมแข่งขันการอ่านนิทานพื้นบ้านแก่เด็ก ๆ มากน้อยเพียงใด” จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓ ตามลำดับ

๔.๓ ผลการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๓ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม-จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายบรรพชิต ๒ ท่านซึ่งมีรายละเอียดและประเด็นสาระสำคัญ ดังนี้

๑) พระครูสุนทรสุตกิจ ปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายบรรพชิต ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเทศน์แหล่ด้วยนิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก นำมาแต่งเป็นกลอนเทศน์แหล่ประยุกต์ ใช้เทศน์เล่านิทาน มีประสบการณ์ในการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน ในเรื่องพระเวสสันดรชาดกมายาวนานกว่า ๓๐ ปี จนได้รับการยกย่องให้เป็นนักปราชญ์ด้านการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน ทั้งโดยชาวไทยและต่างประเทศ ท่านได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ไว้ว่ากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ด้วยนิทานพื้นบ้านถือว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบันกระบวนการหรือแนวทางที่ใช้ในการปลูกฝังมีหลายวิธี ที่ วัด ชุมชนหรือโรงเรียนควรนำมาใช้ อาทิเช่น

- วัด ชุมชน และโรงเรียน ควรช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมเล่านิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน
- ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนได้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็ก

และเยาวชนฟังอยู่เสมอ

- วัดและชุมชนควรมีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดประจำวัดและชุมชน
- โรงเรียนได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดในโรงเรียน
- ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านและการเล่านิทานพื้นบ้านให้เด็กและเยาวชนฟัง
- เด็กและเยาวชนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านที่ชุมชนจัดขึ้น

- ชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานหรือนิทานพื้นบ้านให้พระสงฆ์นำเทศน์สั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

- วัด ชุมชน และ โรงเรียน จะต้องร่วมมือกันในการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๒) พระครูจีสุนทร ปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายบรรพชิตเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเทศน์แหล่พระเวสสันดรชาดก และนิทานพื้นบ้าน มีประสบการณ์ผ่านการเทศน์แหล่ทำนองอีสานมาเป็นเวลานานกว่า ๓๐ ปีได้แสดงความคิดเห็นและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน ไว้ว่า

กระบวนการหรือแนวทางที่ชุมชนนำมาใช้ในการปลูกฝังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้สื่อนิทานพื้นบ้าน มีหลายแนวทางด้วยกัน อาทิเช่น

- ชุมชนควรจัดกิจกรรมการเล่นิทานพื้นบ้าน กิจกรรมการแข่งขันการเล่นิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน

- ปราชญ์ชาวบ้านควรให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้แก่เด็กและเยาวชนฟัง

- ควรมีการจัดหาจัดซื้อนิทานพื้นบ้านเข้ามาไว้ในห้องสมุดของชุมชนหรือในโรงเรียน

- เด็กและเยาวชนควรเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันการเล่นิทานพื้นบ้านที่ วัด ชุมชน และโรงเรียน จัดขึ้น

- ชุมชนควรจัดหาหนังสือใบลานหรือนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดกมาถวายพระสงฆ์ เพื่อท่านจะได้นำไปเทศน์สอนศีลธรรม แก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป

- วัด ชุมชน และโรงเรียน ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง ท่านกล่าวไว้ว่า ในนิทานเรื่อง “พญากาเผือก” ได้สะท้อนถึงหลักธรรมด้านคารวะธรรม กตัญญูทเวทิตาธรรม และสัจจอธิษฐาน ความตั้งใจมั่นมีวิริยะอุตสาหะพากเพียรเพื่อการปฏิบัติตามหลักศีลสมาธิ และปัญญาเพื่อปรารถนาจะบรรลุถึงสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ในอนาคตกาล

๔.๔ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

๔.๔.๑ ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับคุณธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “พญากาเผือก” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้

๑. ผู้มีความกตัญญูตั้งมั่นในความดีการทดแทนบุญคุณพ่อแม่เป็นผู้เจริญ (คารวะธรรม) มีความเพียรเพื่อบรรลุคุณความดี(ปัญญาธรรม)

๒. มีสิ่งจะเคารพต่อมารดาบิดามีความกตัญญูทเวทเพราะบุญคุณของมารดาบิดาหาสิ่งใดเปรียบมิได้(คารวธรรม)

๓. ก่อให้เกิดพิธีกรรมการกราบไหว้รอยตีนกาเพื่อระลึกถึงคุณแม่กาเผือก (คารวธรรม)และตั้งสัจอธิษฐานเป็นพระพุทธเจ้า (ปัญญาธรรม)

๔. ความกตัญญูความรักพี่น้องวงศ์ตระกูลมีความอ่อนน้อมถ่อมตนมีความเคารพเทวดา (คารวธรรม)และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม (สามัคคีธรรม)

๕. มีความเคารพต่อผู้มีพระคุณและก่อให้เกิดประเพณีบวชทดแทนบุญคุณมารดาบิดา (คารวธรรม)

๔.๔.๒ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “นกกระจาบไร้สามัคคี” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้

๑. ควรมีความสามัคคีไม่ควรแตกแยกและควรรับฟังเหตุผลผู้อื่น(สามัคคีธรรม)

๒. การไม่ทำตัวอวดดีอวดเก่ง มีวินัยและเชื่อฟังผู้นำ (คารวธรรม)มีไหวพริบปัญญา(ปัญญาธรรม)รักความสามัคคี(สามัคคีธรรม)

๓. มีวิริยะอุตสาหะในการทำความดีมีความสามัคคี(สามัคคีธรรม)เคารพเชื่อฟังพ่อ - แม่(คารวธรรม)และรู้จักให้อภัยซึ่งจะก่อให้เกิดความสุข(ปัญญาธรรม)

๔. การเชื่อฟังหรือระลึกถึงคำสั่งสอนของพ่อแม่(คารวธรรม)ไม่มักโกรธยอมอยู่เป็นสุข(ปัญญาธรรม)การไร้สามัคคีนำมาซึ่งความพินาศ(ขาดสามัคคีธรรม)

๕. ผู้เป็นหัวหน้าควรมีสติสัมปชัญญะคบบัณฑิตรู้จักถนอมน้ำใจผู้อื่นโดยใช้สติปัญญาทำให้หมู่คณะพ้นอันตราย (ปัญญาธรรม)

๔.๔.๓ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสาระสำคัญดังนี้

๑. ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณมีสัมมาคารวะ(คารวธรรม)การถือสัจจะทำให้รอดพ้นจากตาย (ปัญญาธรรม)

๒. มีความเคารพต่อบุรพการี(คารวธรรม)มีความละเอียดต่อบาปเป็นผู้ใฝ่ธรรมถือสัจจะกว่าชีวิตยอมอยู่เป็นสุข(ปัญญาธรรม)

๓. ปาฏิหาริย์เกิดขึ้นได้กับผู้มีสัจจะซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นรู้จักให้อภัย(ปัญญาธรรม)

๔. มีความเคารพต่อศีล - ธรรม (คารวธรรม)และมีความพร้อมเพรียงกันในการทำงานเป็นเกาะป้องกันอันตราย(สามัคคีธรรม)

๕. ทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้นความมีเมตตาทำให้ชีวิตสงบสุข(ปัญญาธรรม)

๔.๔.๔ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสต์” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสาระสำคัญดังนี้

๑. เป็นผู้ปกครองโดยธรรมมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นมีสติในการดำเนินชีวิตรู้จักบาปบุญคุณโทษมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดบ่งบอกถึงการรู้จักครองตนครองชีวิตของคนอีสาน (ปัญญาธรรม)

๒. มีสัจจะซื่อสัตย์เคารพต่อกัน(คารวธรรม)พิจารณาหาเหตุผลก่อนเชื่อการคบบัณฑิตสำรวมกิริยาอาจารย์กนวลสงวนตัวเป็นสมบัติของสตรี(ปัญญาธรรม)

๓. ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านนิทานพื้นบ้านในการใช้ชีวิตอย่างฉลาดรอบคอบไม่ประมาทในการครองชีวิตมีสติไม่เกียจคร้าน(ปัญญาธรรม)

๔. ปลาตายตัวเดียวเหม็นทั้งข้องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันการสำรวมกาย วาจา ใจการสละแม้ชีวิตเพื่อรักษาธรรม(ปัญญาธรรม)

๕. เคารพนบถือในพระรัตนตรัยเคารพกฎหมายบ้านเมือง(ปัญญาธรรม)และการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลเป็นปรัชญาอีสานเพื่อสอนศีลธรรมแก่คนทั่วไป (ปัญญาธรรม)

๔.๕ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายคฤหัสถ์ ๘ คน เกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

๑) ดร.บุญน้อม มุ่งงาม^๓ ปราชญ์ชาวบ้านสาขาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดอุบลราชธานี ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้

พญากาเผือก เป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน มีทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสาน นักปราชญ์โบราณได้กล่าวถึงพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ในภัทร์ภักที่ได้อุบัติในโลกมนุษย์ คือพระกกุสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระโคตมมะ และพระศรีอริยเมตไตรยยะ สิ่งศักดิ์เกิดแล้ว เหลือองค์สุดท้าย คือ พระศรีอริยเมตไตรยที่จะมาเกิดเมื่อสิ้นศาสนาพระโคตมมะ

เรื่องพญากาเผือก นี้ เป็นเรื่องทีกล่าวถึงพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ ในสมัยเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ โดยถือกำเนิดในท้องพญากาเผือก จึงได้เป็นแม่คนแรกของพระพุทธเจ้า ทั้ง ๕ พระองค์ คนโบราณจึงถือเรื่องพญากาเผือกเป็นสำคัญ

ตามเนื้อหาได้กล่าวไว้ว่า ในอดีตกาลที่นานแสนนาน มีกาเผือกสองตัวผัวเมียอาศัยอยู่ในป่าใหญ่ ทำรังอยู่บนต้นมะเดื่อใกล้ฝั่งน้ำ พระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ พระองค์ มาเกิดในท้องนางกาเผือก เมื่อออกไข่ ๕

^๓ ดร.บุญน้อม มุ่งงาม, ปราชญ์ชาวบ้านสาขาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

ฟองแล้ว ทั้งผิวและเมื่อก็รักใคร่เอ็นดูไขว่ของตนมาก โดยแบ่งเวรยามกันรักษา วันไหนผิวออกไปหาอาหาร เมื่ต้องอยู่ฝ้าไขว่ วันไหนเมื่ไปผิวต้องอยู่ ตัวที่ไปต้องนำอาหารมาเพื่อตัวที่อยู่ฝ้าไขว่ด้วย ทำดั่งนี้มาตลอด จึงไม่มีภัยอันตรายใด ๆ เกิดกับสองผิวเมื่และไขว่ทั้ง ๕ ฟอง อยู่มาวันหนึ่ง ทั้งสองผิวเมื่บินออกไปหาอาหาร โดยไม่คิดว่าภัยจะเกิดขึ้น ตอนบ่าย ฝนตกหนักมีลมพายุพัดเอาฟองไขว่ทั้ง ๕ ฟองตกลงไปในน้ำ และไหลลอยตามกระแสแม่น้ำคนละทิศละทาง มีสัตว์ผู้เมตตาเก็บไขว่ได้และนำไปเลี้ยงไว้

ฟองที่ ๑ แม่ไก่เอาไปเลี้ยง จึงได้ชื่อว่า กกุสันธะ

ฟองที่ ๒ แม่นาคเอาไปเลี้ยง จึงได้ชื่อว่า โกนาคนนะ

ฟองที่ ๓ แม่เต่าเอาไปเลี้ยง จึงได้ชื่อว่า กัสสปะ

ฟองที่ ๔ แม่โคเอาไปเลี้ยง จึงได้ชื่อว่า โคตมะ

ฟองที่ ๕ แม่นาคเอาไปเลี้ยง จึงได้ชื่อว่า ศรีอริยมัตไตรยะ

เมื่อสองผิวเมื่กลับมาที่รังใกล้แม่น้ำก็ไม่พบไขว่เสียแล้ว จึงออกตามหากก็ไม่พบ กลับมาด้วยความเสียใจ เมื่อทนความเศร้าโศกไม่ได้ก็ขาดใจตาย ไปเกิดเป็นท้าวกาพรหมอยู่บนสวรรค์

กล่าวถึงไขว่ทั้ง ๕ ฟอง เมื่อครบกำหนดแล้วก็คลอดอกเป็นคนรูปร่างมิ่งนุก แม่เลี้ยงก็รักและเลี้ยงดูอย่างดีเหมือนลูกแท้ ๆ ของตนเอง ลูก ๆ จึงถามถึงเหตุการณ์ของพวกตนในหนหลัง พวกแม่จึงเล่าให้ฟังว่า พวกตนนำไขว่มาเลี้ยงรักษาไว้ มีไข่แม่บังเกิดเกล้า พระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ ก็เกิดความสงสัยอยากรู้ว่า เป็นพ่อแม่ที่แท้จริง อยู่ที่ไหน เป็นตายร้ายดีอย่างไร แม่เลี้ยงก็ปลอมโยนด้วยความรักความเอ็นดู

เมื่อพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ มีอายุครบ ๑๐ ปี จึงลาแม่เลี้ยงออกไปบวชเป็นฤๅษีอยู่ในป่าโดยมิได้นัดหมายกัน แม่เลี้ยงก็ยินยอมให้ไป โดยสั่งเสียลูกเลี้ยงของตน เช่น แม่ไก่สั่งเสียลูกเลี้ยงของตน ว่า ขอให้ลูกไปดีมีความสุขปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ขอให้กลับมาเยี่ยมแม่บ้าง ถ้าได้บรรลุนิพพานเป็นพระพุทธเจ้า แม่ขอฝากชื่อของแม่ไว้เป็นอนุสรณ์ว่า กกุสันธะ ด้วย ดั่งนี้เป็นต้น

ท้าวสักกเทวราชเห็นพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ กำลังลาแม่เลี้ยงเพื่อเดินทางไปบวชเป็นฤๅษีที่ป่าหิมพานต์ จึงสั่งให้วิสุธรรมเทพบุตรเนรมิตอาศรม ๕ หลัง จัดเครื่องดาบสบริวาร มีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งพร้อมบัลลังก์ (แท่น) ไม้ ๕ บัลลังก์ เพื่อเป็นที่พักผ่อน และพบกัน โดยจารึกชื่อฤๅษีทั้ง ๕ ไว้ที่อาศรมแต่ละหลัง และบัลลังก์แต่ละแห่ง

เมื่อพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ สั่งลาแม่เลี้ยงของตนแล้ว จึงออกเดินทางมายังป่าหิมพานต์และได้พบกันโดยมิได้นัดหมาย เมื่อมาถึงอาศรมแล้วอ่านจารึกชื่อที่อาศรมและบัลลังก์แล้ว ก็รู้ว่าพระอินทร์สร้างไว้เพื่อตน จึงบวชเป็นฤๅษี บำเพ็ญเพียรภาวนา ก็ยังไม่บรรลุนิพพานได้ เพราะจิตยังอยากพบหน้าแม่ที่แท้จริงของตน

ฤๅษีทั้ง ๕ ออกจากที่บำเพ็ญเพียรแล้ว ก็เดินมาพักผ่อนที่แท่นไม้ริมต้นไม้ใหญ่โดยมิได้นัดหมายกัน แล้วเริ่มถามสารทุกข์สุกดิบกัน เริ่มตั้งแต่เกิดในฟองไขว่ ภูกระแสน้ำพัดไป อาศัยแม่เลี้ยงผู้มีความเมตตา นำไปเลี้ยงไว้จึงมีชีวิตอยู่รอดมาได้ พวกเราน่าจะเป็นลูกที่เกิดจากแม่เดียวกัน จึงตั้งจิตอธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดลบันดาลให้แม่บังเกิดเกล้ามาปรากฏต่อหน้าพวกเราด้วย

พญาภาพรหม เมื่อได้ทราบจึงแปลงร่างเป็นกาเผือกลงมาจากสรวงสวรรค์ เรียกลูกชายทั้งห้าเข้ามาหา แล้วเล่าความจริงทั้งหมดให้ฟัง ฤษีทั้ง ๕ องค์หายสงสัย ตีใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้พบแม่ จึงพร้อมกันกราบลงที่เท้าของแม่ แล้วเล่าเรื่องราวของพวกตนให้แม่ฟังโดยตลอด และบอกให้แม่ทราบว่าการบวชครั้งนี้เพื่อต้องการอุทิศบุญกุศลให้แม่ผู้บังเกิดเกล้า และตั้งสัจจาอธิษฐานปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

แม่ได้ฟังคำปรารถนาของลูกแล้วก็ตีใจเป็นอย่างยิ่ง พร้อมกับมอบด้ายตีนกาให้ลูกคนละเส้น พร้อมกับสั่งว่าด้ายตีนกานี้เป็นรูปรอยเท้าของแม่ ถ้าลูกรักและคิดถึงแม่ ให้เคาพกราบไหว้ด้ายตีนกานี้ แม่ปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตก็จะสำเร็จสมปรารถนา เมื่อเสร็จกิจแล้วแม่ก็กลับคืนไปสู่สวรรค์

เมื่อได้รับด้ายตีนกาจากแม่แล้ว ฤษีทั้ง ๕ ก็ยินดียิ่ง กลับไปยังอาศรมของตน ตั้งใจบำเพ็ญกรรมฐานและเคาพกราบไหว้ด้ายตีนกาที่แม่ให้ไว้เป็นประจำ เมื่อสิ้นอายุขัยแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต ครั้นจุติจากสวรรค์ก็ไปเกิดในภพต่าง ๆ เพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าไปแล้ว ๔ องค์ เหลือเพียงองค์เดียว คือ พระศรีอริยเมตไตรย ที่ยังบำเพ็ญบารมีไม่ครบ ๑๐ ประการ จะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เมื่อศาสนาของพระพุทธเจ้าโคตมะสิ้นแล้ว

ผู้ต้องการเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยนั้น พระศรีอริยเมตไตรยเทพบุตรสั่งไว้ว่า ให้ฟังเทศน์มหาเวสสันดรชาดกให้จบภายในวันเดียว และไม่ทำอนันตริยกรรม ๕ ประการ คือ ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ทำร้ายพระพุทธเจ้าให้พระโลหิตห้ออยู่ยงสงฆ์ให้แตกกัน

ผู้นับถือพระพุทธศาสนา เวลาจุดเทียน ประทีปโคมไฟ เพื่อบูชาพระรัตนตรัย มักจะทำด้ายตีนกาเป็นไส้ ถือว่าเป็นการคารวะธรรมต่อแม่ของพระพุทธเจ้า เพราะแม่คนแรกของพระพุทธเจ้าคือพญาภาพรหม

คุณธรรมที่ค้นพบในนิทาน

๑. สามัคคีธรรม ได้แก่ การออกบวชเป็นฤษีโดยมิได้นัดหมายกันของพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ การมาพบกันโดยมิได้นัดหมาย และร่วมกันตั้งจิตอธิษฐานให้ได้พบมารดาที่แท้จริง

๒. คารวะธรรม ได้แก่การเคาพเชื่อฟังแม่เลี้ยง ที่รักเหมือนลูกและเลี้ยงดูมาอย่างดี ของพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ โดยปฏิบัติตามคำสั่งสอนของแม่เลี้ยง ดังคำกลอนว่า

ขอแต่บุตรตาน้อยองค์พลอยจำจื่อ	อย่าเดียดฮ้อนการแท้สิ่งใด
แม่สีทำเพียรฮักกล่อมเกลาเอาเลี้ยง	บให้เคื่องใจเจ้าบุตรตาจักอย่าง
ลูกง่สุขอยู่สร้างคอมแก้วแม่คิง	ฮักกล่อมกลิ้งน้อยอ่อนนอนแฝง
ยามแลงมากล่อมไกวนอนมุ้ง	บให้ยุงไฮอื่นบินตอมขบไล่
สไบห่อตุ้มในห้องกล่อมนอน	เถิงยามฮ้อนล้างส่วยกาย
ของกินมีมอบมวยถวายให้	บให้อวลองค์น้อยคนพลอยลำบาก
แม่สีอุปถากเจ้าแลงเข้าหล้าคอย	

นอกจากนี้ พระโพธิสัตว์ทั้ง ๕ ขณะบวชเป็นฤๅษี บำเพ็ญเพียรธรรมอยู่ในป่าหิมพานต์ก็กราบไหว้ด้วยดินกาของแม่เป็นประจำ เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณของแม่มิได้ขาด

๓. ปัญญาธรรม ได้แก่ การที่พระโพธิสัตว์ไม่ปรารถนาจะอยู่เพศฤๅษี จึงขอแม่ เลี้ยงออกบวชเป็นฤๅษีบำเพ็ญธรรมอยู่ในป่าหิมพานต์ เพื่อต้องการพบแม่ที่แท้จริงของพวกตน และเพื่อบรรลุโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า ด้วยจิตใจแน่วแน่มั่นคง

นายสมคิด สอนอาจ^๔ ปราชญ์ชาวบ้านสาขาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี จากการให้สัมภาษณ์ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็นสำคัญดังนี้

สุวรรณสามกุมาร

สุวรรณสามกุมาร มีปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายมหานิบาตวรรคและอรรถกถา ที่พระพุทธองค์ทรงเล่าเรื่องนี้ให้พระสงฆ์สาวกฟัง ขณะที่ประทับอยู่เขตวันมหาวิหาร เพื่อทรงสรรเสริญภิกษุรูปหนึ่ง ที่บิณฑบาตเลี้ยงบิดามารดา ด้วยอาหารที่ชาวบ้านถวายว่า เป็นพระภิกษุยอดกตัญญู ให้เป็นแบบอย่างแก่ภิกษุทั้งปวง แล้วสรุปว่า “ภิกษุทั้งหลาย การเลี้ยงดูบิดามารดาเป็นวงศ์ของบัณฑิตทั้งหลาย”

จากนั้น ทรงประกาศอริยสัจ ๔ เพื่อประชุม (สรุป) ชาดก ภิกษุเหล่านั้นได้บรรลุธรรมชั้นโสดาปัตติผล

คุณธรรมที่พบในนิทานสุวรรณสามชาดก

๑. เมตตาธรรม ได้แก่ การแผ่เมตตาให้คนและสัตว์ทั้งที่เป็นมิตรและศัตรู ของสุวรรณสาม
๒. กตัญญูกตเวทิตาธรรม ได้แก่ การเลี้ยงดูบิดามารดาที่เป็นนักบวช ของสุวรรณสาม เป็นการตอบแทนพระคุณที่บิดามารดาเคยเลี้ยงตนมาก่อน
๓. สามัคคีธรรม

๓.๑ การพร้อมใจกันออกบวชเป็นดาบส ของบิดามารดาของสุวรรณสาม ประพฤติพรหมจรรย์อยู่ในป่า โดยอยู่คนละอาศรม เลี้ยงชีพด้วยการหาผลไม้ป่ามาฉัน

๓.๒ การพร้อมใจกันตั้งสัจจาธิษฐาน ของสุนทรีเทพธิดาและบิดามารดาของสุวรรณสาม ทำให้สุวรรณสามฟื้นคืนชีพไม่มีบาดแผลอันเป็นคมลูกศร ส่วนบิดามารดาของสุวรรณสามก็หายจากการตาบอด กลับมามองเห็นเป็นปกติเช่นเดิม

๔. การวธธรรม ได้แก่ การนอบน้อมของสุวรรณสามที่มีต่อบิดามารดาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และการสำนึกผิดของพระยาภิบาลย์กษัตริย์ แล้วไปปรนนิบัติบิดามารดาของสุวรรณสามอย่างนอบน้อม

^๔ นายสมคิด สอนอาจ, ปราชญ์ชาวบ้านสาขาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑

๕. ปัญญาธรรม ได้แก่ การนำเอาเอาวัลย์มาซึ่งเป็นแนวทางให้บิดามารดาเดินไปอุจจาระ ปัสสาวะ และเดินไปจงกรมได้ตามปกติขณะที่บิดามารดาถูกงูพิษใส่ตาจนบอด เป็นการแก้ปัญหาให้บิดามารดาได้ดำรงชีวิตอย่างปกติ

ปัญหาเสียวสวาสดี

เป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ทำนองร้อยแก้ว ไม่ได้บอกชื่อผู้แต่งไว้ สันนิษฐานว่า ศรีเฉลียว น่าจะชื่อว่าเฉลียว ส่วนเสียวสวาสดีน่าจะชื่อว่าฉลาด เพราะเป็นคนมีสติปัญญาเฉียบแหลม ทนคน ไหวพริบดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ถึงกับได้รับตำแหน่งสูงเป็นอัครมหาเสนาที่ปรึกษาเจ้าเมืองจำปา

หนังสือเสียวสวาสดี เป็นสารคดีพิเศษ ประเภทคำสอนยกนิทานมาประกอบกว่าร้อยเรื่อง ทั้งทางโลกและทางธรรม มีเหตุผลอ่านแล้วเข้าใจง่าย ฟังแล้วก็เข้าใจง่ายด้วยเหมาะกับกาลเทศะ จึงเป็นที่นิยมชมชอบของชาวอีสานในสมัยก่อน เดิมเป็นหนังสือผูก จำนวน ๒๐ ผูก จารด้วยอักษรธรรมลงในใบลาน มีผู้แต่งเป็นคำกลอนอีสานพิมพ์ด้วยอักษรไทย คือ สำนวนของ ดร. ปรีชา พิณทอง กับขุนพรหม ประศาสน์ และสำนวนของพระอริยานุวัตร จังหวัดมหาสารคาม

เมืองที่สำคัญในเรื่อง ๒ เมือง คือ เมืองพาราณสี และเมืองจำปา ตัวละครที่เด่น ๆ ในเรื่องคือ เสียวสวาสดี พ่อค้าสำเภา นางสีโว ลูกสาวคนเล็กของพ่อค้าสำเภา ต่อมาได้เป็นภรรยาของเสียวสวาสดี และเจ้าเมืองจำปา ในส่วนของเสียวสวาสดีนั้น เมื่อจะกล่าวสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็มักจะยกนิทานมาประกอบเป็นเรื่องเป็นตอนไป

คุณธรรมที่สำคัญในเรื่องปัญหาเสียวสวาสดี

๑. การวรรณะ ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสอนของพ่อเป็นอย่างดีของเสียวสวาสดี ที่สอนลูกไว้ว่า ฟิงหู จงไว้หู ดูตาจงไว้ตา จงพิจารณาด้วยใจ รู้แล้วอย่าแพร่งพราย ดังคำกลอนว่า

ลูกจงฟังคำสอนจื่อจำนำไว้ เป็นคนให้สดับเสียงทางโสต
ฮอนฮ่าแจ้งใจเจ้าอย่าเบา ลักษณะน้อมพิจารณาจงถ้วนถี่
ฉิวว่าอุลเศลี่ยวระบวนนั้นอย่างนั้น

๒. สามัคคีธรรม ในกรณีที่เจ้าเมืองมิลลา ให้ลูกเขย ๗ คน ไปรบกับข้าศึกจนได้รับชัยชนะ เป็นการพึ่งพาอาศัยกัน ไพร่ ผู้ดี มีหรือจน ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คนรวยช่วยคนจนด้วยการแบ่งปัน ผู้ใหญ่ช่วยเด็กด้วยการคุ้มครองปกป้อง ท่านอุปมาไว้เหมือนน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ดังคำกลอนที่ว่า

มวลงพี่น้องต้องพึ่งพากัน	คราวเป็นตายช่วยกันป้องกัน
ยามมีให้ปูนปันแจกแบ่ง	ยามทุกข์ให้ปูนปันช่วยป้องกัน
เทียมดังดงป่าไม้ได้พึ่งยังเสือ	คนไปตัดฟันย่อนเสือเขาย่าน
เสือก้ออาศัยไม้ในดงพงป่า	ฝูงหมูคนบ่เข้าเสือได้คอบดง

๓. ปัญญาธรรม ในกรณีที่อบรมสั่งสอนคนอื่น เสียวสวาสดิ์ กล่าวว่า ต้องใช้เหตุผล อยากให้เขาประพฤติปฏิบัติตาม ต้องทำให้เขาเกิดความเชื่อความเลื่อมใส ให้เขาใช้ปัญญาพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่าง โดยไม่ต้องบังคับ ไม่ต้องข่มเหง ดังคำกลอนว่า

ยามเมื่อได้สอนสั่งยังเขา	คั่นว่าเขายินดีส่วนเฮาหัวจิ้น
หากบ่เป็นไปด้วยตามความเฮาบอก	เฮากะอย่าสู้ฮ้ายคำข่มขู่เขา
เปรียบตั้งงัวบ่กินหญ้าอย่าข่มเขาหัก	หมูป่กินยังฮ้อยอย่าตีตั้งไว้อ
ภาชิตนี้บุฮานสอนสั่ง	เล็กและตื่นเพิงฮู้อื่นตรง

นิทานนกระจาบไร่สามัคคี

ส้มโอมทนาชาดก มีปรากฏในขุททกนิคาย เอกนิบาต เล่มที่ ๓ ภาค ๑ เล่าถึงนกระจาบฝูงใหญ่อาศัยอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง มีพญานกกระจาบเป็นหัวหน้าคอยดูแล ต่อมาพญานกกระจาบสังเกตเห็นว่าบริวารหายไปจำนวนหนึ่ง จึงสืบสืบหาสาเหตุก็พบว่ามียายพรานมาดักตาข่ายจับนกระจาบไปขาย จึงเรียกบริวารมาประชุมกัน แล้วแนะวิธีเอาตัวรอดจากตาข่ายของนายพรานว่า

“ท่านทั้งหลาย หากวันใดพวกท่านถูกนายพรานใช้ตาข่ายครอบจับได้ ให้ทุกท่านที่อยู่ในตาข่ายสอดหัวเข้าไปในช่องแต่ละช่องของตาข่าย แล้วพร้อมใจกันบินพาตาข่ายไปพาดไว้ที่ต้นหนาม จากนั้นให้บินหนีออกมาทางด้านล่างของตาข่าย ด้วยวิธีนี้จะทำให้พวกท่านรอดจากภัยร้ายได้”

เหล่านกระจาบก็ร่วมมือกันทำตามคำแนะนำนั้นเป็นอย่างดี นายพรานก็ไม่สามารถจับนกระจาบไปขายได้อีกเลย ต่อมานกกระจาบทะเลาะกันจนแบ่งเป็นฝ่ายเกิดขึ้น ๒ ฝ่าย แม้พญานกกระจาบจะเข้ามาห้ามปราม แต่ทั้งสองฝ่ายก็ไม่รับฟัง พญานกกระจาบจึงรำพึงออกมาว่า

“เมื่อมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นที่ใดแล้ว ความสามัคคีก็จักไม่เกิดขึ้นที่นั่น แล้วไม่นาน ความพินาศจะต้องมาถึง”

กล่าวจบ พญานกกระจาบก็พาบริวารที่ยังมีความสามัคคีกันอยู่อพยพไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่ หลังจากนั้นไม่นาน นายพรานคนเดิมก็เข้ามาจับนกระจาบในป่าแห่งนี้อีกครั้ง เมื่อถูกจับได้ พวกมันกลับไม่ช่วยกันยกตาข่ายขึ้น ทุ่มเถียงเถียงหน้าทีกัน ในที่สุดก็ถูกนายพรานจับเอาไปขายได้

คุณธรรมที่ปรากฏชัด

๑. สามัคคีธรรม ได้แก่ การพร้อมใจกันยกตาข่ายขึ้นของฝูงนกระจาบตามคำแนะนำของหัวหน้าฝูง
๒. คารวธรรม ได้แก่ การเชื่อฟังคำแนะนำของพญานกกระจาบ แล้วปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น
๓. ปัญญาธรรม ได้แก่ การคิดหาวิธีแก้ปัญหามื่อนกนายพรานดักตาข่ายจับได้ วิธีการ คือ การบินขึ้นพร้อมกัน พาตาข่ายไปพาดไว้ที่ต้นหนาม แล้วบินลอดออกมาทางด้านล่างของตาข่าย

นิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ได้สะท้อนคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

๑) นิทานเรื่อง “พญากาเผือก” ได้สอดแทรกหลัก คารวธรรม และความกตัญญูตเวที ที่มีต่อบุรพการี เพราะผู้ที่แสดงความกตัญญูตเวทีต่อพ่อแม่เป็นผู้เจริญ เพราะคุณธรรมข้อนี้ พญากาเผือกจึงได้ร่วมกันตั้งสัจจาธิษฐาน บำเพ็ญศีล สมาธิ ภาวนา จนกว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และก่อให้เกิดพิธีกรรมเคารพไหว้รอยตีนกาเพื่อระลึกถึงพระคุณผู้เลี้ยงดูพญากาเผือกจนถึงปัจจุบัน

๒) นิทานเรื่อง “นกกระจาบไร้ความสามัคคี” ได้สะท้อนให้รู้จักโทษของการไร้ความสามัคคีกัน และผลดีของความสามัคคี เพราะความสามัคคีนำมาสู่ความสุข ความสำเร็จ ความไร้สามัคคีนำมาซึ่งความพินาศฉิบหายต่อฝูงนกกระจาบ ความอวดดีอวดเก่งจะนำมาซึ่งความฉิบหายเพราะไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้นำที่มีคุณธรรมและปัญญา

๓) นิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพ ความกตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณอย่างสูงมีสัจจะซื่อสัตย์ต่อกัน ถือสัจจะยิ่งกว่าชีวิตรู้จักให้อภัยและมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความเคารพต่อศีลธรรม ใช้เป็นเกราะป้องกันตนเองได้

๔) นิทานเรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” สะท้อนให้เห็นความซื่อสัตย์และเคารพต่อกันและกันควรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต อย่าเกียจคร้านในการทำงาน รู้จักบาปบุญคุณโทษ ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท เคารพต่อบัณฑิต ผู้หญิงก็ควรสำรวมกายวาจา รักษานวลสงวนตัว ให้นับถือแก้วสามประการ

๓) ผศ.ดร. บุญเลิศ ราโชติ^๕ ข้าราชการบำนาญ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปรากฏว่าชาวบ้านสาขาสังคมและวัฒนธรรมไทย ได้ให้สัมภาษณ์สะท้อนความคิดเห็นและความรู้ความเข้าใจ ไว้ว่าแนวทางที่ชุมชนอีสานที่ใช้ปลูกฝังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้สื่อนิทานพื้นบ้านมีหลายแนวทางด้วยกัน อาทิเช่นส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ได้แก่ หลักการวธรรม กตัญญูตเวทีตาธรรมสัจธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม

๔) นายสวิง บุญเจิม^๖ ครูภูมิปัญญาไทย สาขา วรรณศิลป์ จังหวัดอุบลราชธานี ให้สัมภาษณ์การได้สะท้อนความคิดเห็น และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคติธรรม - หลักธรรมที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ไว้ดังนี้นิทานเรื่อง “พญากาเผือก” เน้นสะท้อนหลักธรรมคำสอน เรื่องการวธรรม และสัจจาธิษฐาน เป็นต้น

นิทานเรื่อง “นกกระจาบไร้ความสามัคคี” สะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคี ความไร้สามัคคี และการแสดงความอวดดีอวดเก่ง ย่อมทำให้หมู่คณะฉิบหาย

^๕ ผศ.ดร. บุญเลิศ ราโชติ, ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ, ปรากฏชาวบ้านสาขาสังคมและวัฒนธรรมไทย, เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๖ นายสวิง บุญเจิม, ครูภูมิปัญญาไทย สาขา วรรณศิลป์ จังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

นิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” เน้นหลัก คารวธรรม ความเคารพนบถนอบต่อพ่อ แม่ ผู้ให้กำเนิด ความกตัญญูตเวที ต่อผู้มีพระคุณ ยึดถือสัจจะวาจาชั่วชีวิต

นิทาน เรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” สะท้อนให้เห็นการเล่านิทานประกอบคำสอน ที่เน้น คติธรรม ปัญญาธรรม โดยการเล่านิทานเปรียบเทียบ แฝงด้วยปัญญาธรรมที่ลึกซึ้ง สามารถนำมาใช้อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไป

๕) นายสุพิศ หมายดี^๗ ปราชญ์ชาวบ้าน สาขาวัฒนธรรมท้องถิ่น “ประธานวัฒนธรรม ประจำอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” ได้ให้สัมภาษณ์และสะท้อนความคิดเห็น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ คติธรรม หรือ หลักธรรมที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ไว้ดังนี้

๑) นิทานเรื่อง “พญากาเผือก” ได้สอดแทรกหลัก คารวธรรม และกตัญญูตเวที ที่มีต่อบิดามารดา ผู้มีพระคุณ เพราะความกตัญญูเป็นมงคลอันยิ่งใหญ่ ผู้ที่ทดแทนบุญคุณพ่อแม่ เช่น พญากาเผือก มุ่งตั้งสัจจาธิษฐาน มุ่งบำเพ็ญเพียรภาวนาเพื่อบรรลุถึงสัมมาสัมโพธิญาณ เพื่อตั้งการวะ แสดงความเคารพ และการทดแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ

๒) นิทานเรื่อง “นกกระจาบไร้ความสามัคคี” ได้สะท้อนถึงหลักความสามัคคี และผลที่เกิดจากการแตกสามัคคี เน้นสอนเรื่องความเคารพเชื่อฟังต่อผู้นำ ที่มีคุณธรรมและมีปัญญา รู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น

๓) นิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพที่มีต่อบุพพการี มีความละเอียดรอบคอบ ถือสัจจะยิ่งกว่าชีวิต เพราะสัจจะทำให้สุวรรณสามกุมารและบิดามารดาพ้นจากความตาย ความทุกข์ยากเดือดร้อน

๔) นิทานเรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” เน้นสอนเรื่องสัจจะและมีความเคารพกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และต่อแผ่นดิน แสดงความรักความเอื้ออาทรเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักใช้ชีวิตอย่างฉลาด ไม่ประมาทไม่เกียจในการทำงาน มีความเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง

๖) ผศ.(พิเศษ)โสรัจ นามอ่อน^๘ ครูภูมิปัญญาไทย สาขา อักษรขอม – ธรรมจังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้สัมภาษณ์ สะท้อนความคิด และความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม – จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน รวม ๔ เรื่อง ไว้ดังนี้

๑) นิทานเรื่อง “พญากาเผือก” สอนเรื่องเคารพต่อพ่อแม่ และความกตัญญูตเวที ต่อผู้มีพระคุณ ด้วยการบำเพ็ญความดีที่สูงที่สุด คือการได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์

^๗ นายสุพิศ หมายดี, ตำแหน่ง ประธานวัฒนธรรม ประจำอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี, ปราชญ์ชาวบ้าน สาขาวัฒนธรรมท้องถิ่น, เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

^๘ ผศ.(พิเศษ)โสรัจ นามอ่อน, ครูภูมิปัญญาไทย สาขา อักษรขอม – ธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

๒) นิทานเรื่อง “นกกระจาบไร้ความสามัคคี” เน้นสอนเรื่องความสามัคคีนำมาซึ่งความสุขแก่หมู่คณะ ความสำเร็จสามัคคีก่อให้เกิดความพินาศฉิบหายแก่ฝูงนกกระจาบ

๓) นิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” เน้นสอนเรื่องคารวธรรมและกตัญญูทเวทิต่อผู้มีพระคุณ การรักษาสัจจะด้วยชีวิต และมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์อื่น

๔) นิทานเรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” เน้นการนำเอาหลักธรรม ค่านิยมและวัฒนธรรมอันดีงามมาใช้สั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน

๗) นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม^๙ ได้ให้สัมภาษณ์ สะท้อนความคิด และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคติธรรม – หลักธรรมที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ไว้ดังนี้

๑) นิทานเรื่อง “พญากาเผือก” สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพและความกตัญญูที่มีต่อผู้บังเกิดเกล้าและผู้ที่เกี่ยวข้องดูแล ความเพียรพยายามมุ่งมั่นตั้งใจอย่างไม่ลดละด้วยการบำเพ็ญบารมีเพื่อบรรลุการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

๒) นิทานเรื่อง “นกกระจาบไร้ความสามัคคี” สอนให้รู้ว่าความสามัคคีของหมู่คณะนำความสุขมาให้แก่หมู่คณะส่วนความไร้สามัคคีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ความอวดเก่งอวดดี ก่อให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน และการเชื่อผู้นำที่มีปัญญาสามารถทำให้หมู่คณะพ้นจากอันตรายได้

๓) นิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” สอนให้รู้ว่า ความเคารพและการบูชาคุณของบิดามารดาเป็นมงคลอันสูงสุด และทำให้พ้นจากภัยอันตรายได้ และความรักความเมตตาที่มีต่อผู้อื่นจะทำให้สังคมมีสันติสุข

๔) นิทานเรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” สอนให้รู้จักใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์ และเคารพต่อกันและกัน ไม่เกียจคร้านในการทำงาน รู้จักบาปบุญคุณโทษ ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท มีความเคารพนอบน้อมต่อบัณฑิตนักปราชญ์ที่เป็นชาวพุทธก็ให้นับถือแก้วสามประการ

๘) นายบุญจันทร์ ครองยุติ^{๑๐} ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านชีทวน อำเภอเชียงในได้ให้และสะท้อนความคิด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ คติธรรม หรือหลักธรรมที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ทั้ง ๔ เรื่อง ไว้ดังนี้

๑) นิทานเรื่อง “พญากาเผือก” สะท้อนให้เห็นถึงหลัก คารวธรรม กตัญญูทเวทิตาธรรม ที่มีต่อพ่อแม่ที่ได้เลี้ยงดูมา การตั้งสัจจาธิษฐานปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเพื่อสั่งสอนเวไนยสัตว์ ด้วยการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ บ้าง ๓๐ ทศบ้าง จนได้บรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า เพื่อตอบแทนพระคุณของผู้มีพระคุณ

^๙ นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม, เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

^{๑๐} นายบุญจันทร์ ครองยุติ, ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านชีทวน อำเภอเชียงใน, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

๒) นิทานเรื่อง “นกกระจาบไร้ความสามัคคี” สะท้อนให้เห็นว่าโทษการของการแตกความสามัคคีก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนนำมาซึ่งความพินาศเสียหายแก่หมู่คณะ สอนให้เคารพเชื่อฟังผู้นำที่มีสติปัญญาและมีคุณธรรม ให้รู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น

๓) นิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” สะท้อนให้เห็นว่า ความเคารพและการบูชาคุณบิดามารดาเป็นมงคลอันสูงสุด การรักษาสัจจะยิ่งกว่าชีวิต ก่อให้เกิดความเจริญและพ้นจากภัยอันตราย

๔) นิทานเรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” สะท้อนให้เห็นการนำเอาหลักธรรม จริยธรรม ค่านิยมของโบราณอีสานมาผูกเป็นปริศนาถามปัญหา อาทิเช่น ความเคารพความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นมงคลอันสูงสุด นำมาใช้ยึดเป็นหลักในการครองตน ครองเรือน และครองชีวิตให้มีความสุขความเจริญ รวมถึงหลักการปกครองบ้านเมือง ผู้ปกครองต้องยึดหลักศีลธรรมและกฎหมายเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบัน บทสรุปควรมีคติธรรมสอนใจ ใช้สอนศีลธรรมได้ทั้งเด็กและประชาชนทั่วไป

๔.๖ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

การจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวรรรสามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน จำนวน ๒๐ เล่ม

๑. ด้านการจัดทำหนังสือนิทานอ่านประกอบ

ควรจัดรูปเล่มหนังสือนิทานให้สวยงามรูปเล่มเล็ก ๆ สวยงามน่าอ่านมีรูปภาพประกอบจัดพิมพ์ด้วยภาพสีไม่สิ้นหรือยาวเกินไปสรุปหลักธรรม คติธรรม ในนิทานแต่ละเรื่อง สอดแทรกถ้อยคำที่สนุกเพลิตเพลิอนมีคติเตือนใจ

๒. ด้านการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชน

ควรจัดกิจกรรมการเล่านิทานในโรงเรียนหรือชุมชนจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมประกวดการเล่านิทานพื้นบ้านจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมจัดกิจกรรมรุ่นพี่เล่านิทานให้รุ่นน้องฟังและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการจัดรูปแบบการนำเสนอเผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

โดยการออกแบบสื่อให้มีความแปลกใหม่ทันสมัยนอกจากจัดทำหนังสือแล้วควรจัดทำแผ่นพับนิทานพื้นบ้านประยุกต์เป็นกลอนเทศน์กลอนลำจัดทำเพจเว็ทพ้อยท์จัดทำ vdo. อีมีเนชั่นประกอบการเผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

๔.๗ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นสื่ออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

สรุปสาระสำคัญจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านทั้ง ๑๐ รูป / คน มีดังนี้ ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปบรรจุในเนื้อหาหลักสูตรควรจัดนิทานพื้นบ้านในรูปแบบการ์ตูนเพื่อให้เด็กหันมาสนใจอ่านนิทานพื้นบ้านมากขึ้นควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปประยุกต์ในการเทศน์แหล่สอนเด็ก เยาวชน และคนทั่วไปควรจัดพิมพ์ด้วยภาพสีสวยงามสะดุดตาใช้ภาษาง่าย ๆ กะทัดรัดน่าอ่านและเข้าใจง่ายภาษาที่ใช้เป็นแบบร่วมสมัยจบเป็นตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไปจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเล็ก ๆ มีสีสันสวยงามมีภาพประกอบดึงดูดความสนใจให้อ่าน

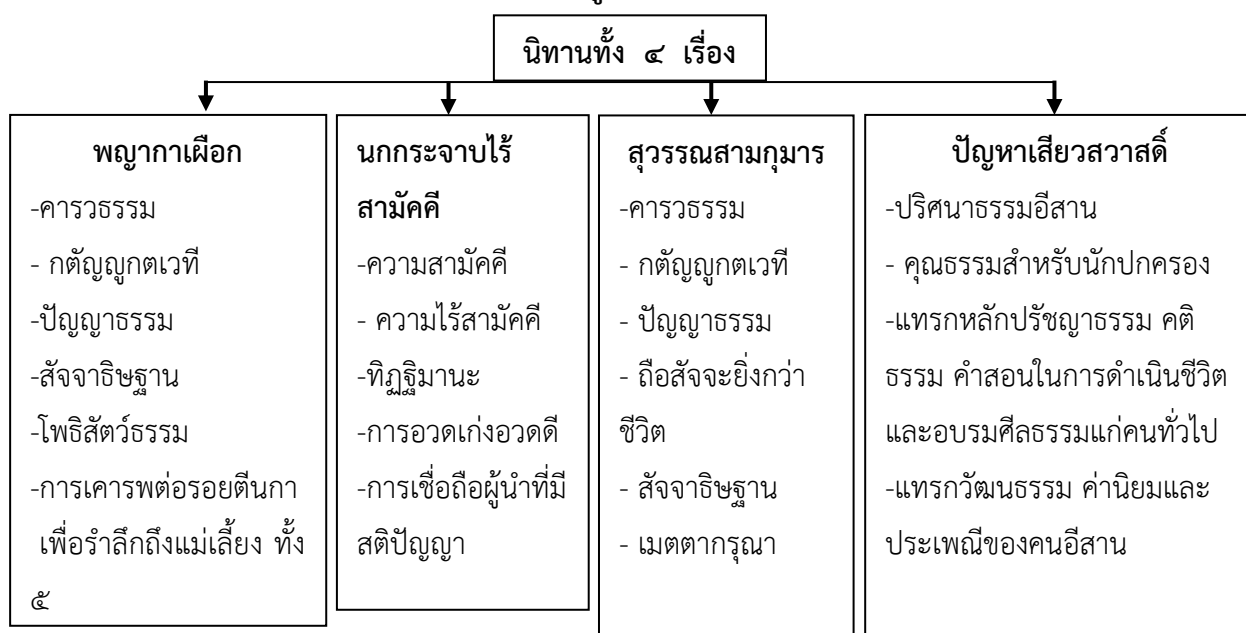
๔.๘ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปมี ดังนี้

- ๑) ควรจัดทำวิจัยปฐมนิเทศก่อนการวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านลงในใบลาน
- ๒) ควรจัดทำนิทานพื้นบ้าน โดยใช้สื่อแอนิเมชัน
- ๓) ควรจัดทำโครงการวิจัย รวบรวม และเรียบเรียงนิทานพื้นบ้านของทุกภาคในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ
- ๔) ควรมีโครงการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์หลักธรรม ปรัชญาธรรม คติธรรม และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน
- ๕) ควรสร้างแรงจูงใจให้มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๔.๙ องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัย และผลการวิเคราะห์ที่เป็นองค์ความรู้

๔.๙.๑ องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยพอสรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

แผนผังองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผ่านกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมโดยใช้สถาบันทางสังคม

ดังนั้นผลการผ่านกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมโดยใช้สถาบันทางสังคม พอสรุปได้ ดังนี้

๑) ชุมชน มีกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ดังนี้ จัดประชุมปรึกษาหารือหรือแนวทางปฏิบัติ ในการนำเอานิทานพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในการอบรมเด็กและเยาวชนในชุมชน ประชาชนชาวบ้านแนะนำผู้ปกครองในการนำเอานิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็กและเยาวชนฟังในช่วงเวลาก่อนนอนชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างการตระหนักรู้คุณธรรม จริยธรรม ที่แฝงอยู่ในนิทานพื้นบ้าน โดยเชิญประชาชนชาวบ้านร่วมกับผู้นำชุมชนเป็นวิทยากรบรรยายในวันสำคัญของชาติ และศาสนา ที่ชุมชนจัดขึ้นในรอบปี จัดตั้งเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สนใจในการอ่านและเล่านิทานพื้นบ้าน เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านในแต่ละชุมชนจัดกิจกรรมแข่งขันการอ่านและการเล่านิทานพื้นบ้านของเด็กและเยาวชนในเทศกาล วันสำคัญ ต่าง ๆ และจัดทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมทุนจัดซื้อ จัดหาหนังสือนิทานพื้นบ้านเข้าห้องสมุดชุมชน

๒) วัด มีกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ดังนี้ จัดกิจกรรมการเล่านิทานพื้นบ้าน โดยให้รุ่นพี่เล่านิทานสู่รุ่นน้องฟังในช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ หรือวันธรรมสวนะ จัดกิจกรรมเทศน์ในช่วงเทศกาลพรรษา โดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นหลักในการอบรมเด็กและเยาวชน และบุคคลทั่วไป ทุกวันในเวลาก่อนทำวัตรสวดมนต์เย็น ประจำวัน ตลอดระยะเวลาเข้าพรรษาจัดกิจกรรมเทศน์แหล่ นิทานพื้นบ้านในเรื่องต่าง ๆ แก่เด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป ในวันวันสำคัญต่าง ๆ ประกาศรับบริจาคหนังสือนิทานพื้นบ้านทั้งประเภทใบลานและประเภทหนังสือทั่วไป เข้าสู่ห้องสมุดประจำวัดและทำความเข้าใจร่วมกับชุมชนและโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และแลกเปลี่ยนวิทยากรอบรมเด็กและเยาวชนด้วยนิทานพื้นบ้าน ในเทศกาลต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และ

๓) โรงเรียน มีกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนดังนี้ มีการจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือคณะกรรมการบริหาร คณะครู และบุคลากรโรงเรียน ในการนำเอานิทานพื้นบ้านมาบรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อส่งเสริมการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน จัดกิจกรรมประกวดการเล่านิทานพื้นบ้าน ของเด็กนักเรียนในแต่ละชั้นปี โดยมีรางวัลมอบให้แก่ผู้ชนะเลิศ รองชนะเลิศ และรางวัลชมเชย เพื่อเป็นแรงจูงใจ จัดชมรมนักเรียนผู้สนใจในการอ่านหรือเล่านิทานพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และมีการจัดห้องสมุดโรงเรียนให้มีหนังสือนิทานพื้นบ้านให้นักเรียนได้อ่านประกอบ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และเพิ่มทักษะการเรียนรู้ภาษาไทย

๔.๙.๒ ผลการวิเคราะห์ที่เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ที่เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี” ได้สรุป

การวิเคราะห์สังเคราะห์ที่เป็นองค์ความรู้ว่าเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อคือ (๑) เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝัง ด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน (๒) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมคติธรรมที่เกี่ยวกับหลัก คุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่อง (๓) เพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ - ๖ จำนวน ๑๒๐ ชุด และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน แล้วจึงนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยพร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และได้ออกแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน นำเสนอโดยการรวบรวมคำให้สัมภาษณ์ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันมาไว้ด้วยกันและจัดลำดับความสำคัญประกอบการพรรณนา โดยนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน มากที่สุดคือเพศหญิง จำนวน ๙๓คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๐พบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน มากที่สุดคือช่วงอายุระหว่าง ๑๕ - ๑๗ ปีจำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๐ พบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน มากที่สุดคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คนซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑ พบว่ามากที่สุดคือระดับปานกลาง จำนวน ๒๙๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘๘ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามากที่สุด คือระดับปานกลาง ในข้อ ๓ ที่ว่า“ในชุมชนของท่านได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชนอย่างน้อยเพียงใด”จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐

การแสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม-จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

พอสรุปได้ดังนี้ปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายบรรพชิต ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเทศน์แหล่ด้วยนิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก นำมาแต่งเป็นกลอนเทศน์แหล่ประยุกต์ ใช้เทศน์เล่านิทาน มีประสบการณ์ในการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน ในเรื่องพระเวสสันดรชาดกมายาวนานกว่า ๓๐ ปี จนได้รับการยกย่องให้เป็นนักปราชญ์ด้านการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน ทั้งโดยชาวไทยและต่างประเทศ ท่านได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ไว้ว่ากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ด้วยนิทานพื้นบ้านถือว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบันกระบวนการหรือแนวทางที่ใช้ในการปลูกฝังมีหลายวิธี ที่ วัด ชุมชนหรือโรงเรียนควร

นำมาใช้ อาทิเช่นวัด ชุมชน และโรงเรียน ควรช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมเล่านิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชนปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนได้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็กและเยาวชนฟังอยู่เสมอวัดและชุมชนควรมีการจัดหาพื้นที่บ้านเข้าสู่ห้องสมุดประจำวัดและชุมชนโรงเรียนได้มีการจัดหาพื้นที่บ้านเข้าสู่ห้องสมุดในโรงเรียนชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านและการเล่านิทานพื้นบ้านให้เด็กและเยาวชนฟังเด็กและเยาวชนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านที่ชุมชนจัดขึ้นชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานหรือนิทานพื้นบ้านให้พระสงฆ์เทศน์สั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนวัด ชุมชน และ โรงเรียน จะต้องร่วมมือกันในการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้วยนิทานพื้นบ้าน

ส่วนกระบวนการหรือแนวทางที่ชุมชนนำมาใช้ในการปลูกฝังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้สื่อนิทานพื้นบ้าน

มีหลายแนวทางด้วยกัน อาทิเช่นชุมชนควรจัดกิจกรรมการเล่านิทานพื้นบ้าน กิจกรรมการแข่งขันการเล่านิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน ปราชญ์ชาวบ้านควรให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็กและเยาวชนฟัง ควรมีการจัดหาจัดซื้อนิทานพื้นบ้านเข้ามาไว้ในห้องสมุดของชุมชนหรือในโรงเรียนโดยเด็กและเยาวชนควรเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันการเล่านิทานพื้นบ้านที่ วัด ชุมชน และโรงเรียน จัดขึ้น ทำให้ชุมชนควรจัดหาหนังสือใบลานหรือนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดกมาถวายพระสงฆ์เพื่อท่านจะได้นำไปเทศน์สอนศีลธรรม แก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไปเพราะวัด ชุมชน และโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง ท่านกล่าวไว้ว่า ในนิทานเรื่อง “พญากาเผือก” ได้สะท้อนถึงหลักธรรมด้านคารวธรรม กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสัจจาธิษฐาน ความตั้งใจมั่นมีวิริยะอุตสาหะพากเพียรเพื่อการปฏิบัติตามหลักศีลสมาธิ และปัญญาเพื่อปรารถนาจะบรรลุถึงสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ในอนาคตกาล

ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

๑) ได้รับความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับคุณธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “พญากาเผือก” ที่เข้าใจ ดังนี้ว่าผู้มีความกตัญญูตั้งมั่นในความดีการทดแทนบุญคุณพ่อแม่เป็นผู้เจริญ (คารวธรรม) มีความเพียรเพื่อบรรลุคุณความดี (ปัญญาธรรม) ควรมีสัจจะเคารพต่อมารดาบิดามีความกตัญญูกตเวทิตาเพราะบุญคุณของมารดาบิดาหาสิ่งใดเปรียบมิได้ (คารวธรรม) จึงก่อให้เกิดพิธีกรรมการกราบไหว้รอยตีนกาเพื่อระลึกถึงคุณแม่กาเผือก (คารวธรรม) และตั้งสัจจาธิษฐานเป็นพระพุทธเจ้า (ปัญญาธรรม) จนถึงความกตัญญูความรักที่น้องวงศ์ตระกูลมีความอ่อนน้อมถ่อมตนมีความเคารพเทวดา (คารวธรรม) และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม (สามัคคีธรรม) และมีความเคารพต่อผู้มีพระคุณและก่อให้เกิดประเพณีบวชทดแทนบุญคุณมารดาบิดา (คารวธรรม)

๒) ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “นกกกระจาบไร้สามัคคี” ดังนี้ควรมีความสามัคคีไม่ควรแตกแยกและควรรับฟังเหตุผลผู้อื่น(สามัคคีธรรม) มีการไม่ทำตัวอวดดีอวดเก่ง มีวินัยและเชื่อฟังผู้นำ (คารวธรรม)มีไหวพริบปัญญา(ปัญญาธรรม)รักความสามัคคี(สามัคคีธรรม) ด้วยความมมีวิริยะอุตสาหะในการทำความดีมีความสามัคคี(สามัคคีธรรม)เคารพเชื่อฟังพ่อ – แม่(คารวธรรม)และรู้จักให้อภัยซึ่งจะก่อให้เกิดความสุข(ปัญญาธรรม) ทำให้การเชื่อฟังหรือระลึกถึงคำสั่งสอนของพ่อแม่(คารวธรรม)ไม่มักโกรธยอมอยู่เป็นสุข(ปัญญาธรรม)การไร้สามัคคีนำมาซึ่งความพินาศ(ขาดสามัคคีธรรม) และ ผู้เป็นหัวหน้าควรมีสติสัมปชัญญะควบคุมบังคับรู้จักถนอมน้ำใจผู้อื่นโดยใช้สติปัญญาทำให้หมู่คณะพ้นอันตราย (ปัญญาธรรม)

๓) สะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” ดังนี้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณมีสัมมาคารวะ(คารวธรรม)การถือสัจจะทำให้รอดพ้นจากตาย(ปัญญาธรรม)มีความเคารพต่อบุรพการี(คารวธรรม)มีความละเอียดรอบาปเป็นผู้ใฝ่ธรรมถือสัจจะกว่าชีวิตยอมอยู่เป็นสุข(ปัญญาธรรม)ทำให้เห็นปาฏิหาริย์เกิดขึ้นได้กับผู้ถือสัจจะซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นรู้จักให้อภัย(ปัญญาธรรม) ด้วยความเคารพต่อศีล - ธรรม (คารวธรรม)และมีความพร้อมเพรียงกันในการทำงานเป็นเกาะป้องกันอันตราย(สามัคคีธรรม)และทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้นความมีเมตตาทำให้ชีวิตสงบสุข(ปัญญาธรรม)

ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” ดังนี้

ทำให้เป็นผู้ปกครองโดยธรรมมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นมีสติในการดำเนินชีวิตรู้จักบาปบุญคุณโทษมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดบ่งบอกถึงการรู้จักครองตนครองชีวิตของคนอีสาน(ปัญญาธรรม)มีสัจจะซื่อสัตย์เคารพต่อกัน(คารวธรรม)พิจารณาหาเหตุผลก่อนเชื่อการคบสัมพันธไมตรี วาจารักนวลสงวนตัวเป็นสมบัติของสตรี(ปัญญาธรรม)ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านนิทานพื้นบ้านในการใช้ชีวิตอย่างฉลาดรอบคอบไม่ประประมาทในการครองชีวิตมีสติไม่เกียจคร้าน(ปัญญาธรรม)เพราะปลาตายตัวเดียวเหม็นทั้งข้องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันการสำรวมกาย วาจา ใจการสละแม้ชีวิตเพื่อรักษาธรรม(ปัญญาธรรม) จึงเคารพนับถือในพระรัตนตรัยเคารพกฎหมายบ้านเมือง(ปัญญาธรรม)และการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลเป็นปรัชญาอีสานเพื่อสอนศีลธรรมแก่คนทั่วไป (ปัญญาธรรม)

ส่วนในเรื่องการจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้าน คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ดังนี้ ในด้านการจัดทำหนังสือนิทานอ่านประกอบควรจัดรูปเล่มหนังสือนิทานให้สวยงามรูปเล่มเล็ก ๆสวยงามน่าอ่านมีรูปภาพประกอบจัดพิมพ์ด้วยภาพสีไม่สิ้นหรือยาวเกินไปสรุปหลักธรรม คติธรรม ในนิทานแต่ละเรื่อง สอดแทรกถ้อยคำที่สนุกเพลิดเพลิน มีคติเตือนใจด้านการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชนควรจัดกิจกรรมการเล่านิทานในโรงเรียนหรือชุมชนจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมประกวดการเล่านิทานพื้นบ้านจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมจัดกิจกรรมรณรงค์เล่านิทานให้รุ่นน้องฟังและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและด้านการจัดรูปแบบ.การนำเสนอ

เผยแพร่นิทานพื้นบ้านโดยการออกแบบสื่อให้มีความแปลกใหม่ทันสมัยนอกจากจัดทำหนังสือแล้ว ควรจัดทำแผ่นพับนิทานพื้นบ้านประยุกต์เป็นกลอนเทศน์กลอนลำจัดทำเพาเวอร์พ้อยท์จัดทำ vdo. อีมีเนชั่น ประกอบการเผยแพร่นิทานพื้นบ้าน และการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านดังนี้ ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปบรรจุในเนื้อหาหลักสูตรควรจัดนิทานพื้นบ้านในรูปแบบการ์ตูนเพื่อให้เด็กหันมาสนใจอ่านนิทานพื้นบ้านมากขึ้น ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปประยุกต์ในการเทศน์แหล่สอนเด็ก เยาวชน และคนทั่วไปควรจัดพิมพ์ด้วยภาพที่สวยงามสะดุดตาใช้ภาษาง่าย ๆ กะทัดรัดน่าอ่านและเข้าใจง่ายภาษาที่ใช้เป็นแบบร่วมสมัย จบเป็นตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไปจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเล็ก ๆ มีสีสันสวยงามมีภาพประกอบดึงดูดความสนใจให้อยากอ่านจากปราชญ์ชาวบ้าน ดังนี้

- ๑) ควรจัดทำวิจัยปรัวรรตอักษรธรรมอักษรขอมเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านลงในใบลาน
- ๒) ควรจัดทำนิทานพื้นบ้าน โดยใช้สื่อแอนิเมชัน
- ๓) ควรจัดทำโครงการวิจัย รวบรวม และเรียบเรียงนิทานพื้นบ้านของทุกภาคในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ
- ๔) ควรมีโครงการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์หลักธรรม ปรัชญาธรรม คติธรรม และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน
- ๕) ควรสร้างแรงจูงใจให้มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๐ คน

ด้านเพศ พบว่า มากที่สุดเป็นเพศหญิง จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๐ และเพศชาย จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๐

ด้านช่วงอายุ พบว่า นักเรียนที่อยู่ในช่วงอายุ ๑๕-๑๗ ปี มีจำนวนมากที่สุด ๙๓ คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๑ รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ ๑๒-๑๔ ปี จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๗ และอยู่ในช่วงอายุ ๑๘-๒๐ ปี จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๓

ด้านระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้น ม. ๔ มีมากที่สุด จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมาอยู่ในระดับชั้น ม. ๓ จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๓ และอยู่ในระดับชั้น ม. ๖ จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๗

๕.๑.๒ ผลสะท้อนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม อริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน

โดยภาพรวม พบว่า จำนวนมากที่สุดอยู่ใน ระดับปานกลาง จำนวน ๒๙๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘๘ รองลงมาอยู่ใน ระดับน้อย จำนวน ๒๔๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๗ และระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๗ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุดในระดับปานกลาง ในข้อคำถามที่ว่า “ในชุมชนของท่าน ได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชนอย่างน้อยเพียงใด” จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ในข้อคำถามที่ว่า “นักเรียนได้เคยร่วมกิจกรรมการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน / ในโรงเรียนอย่างน้อยเพียงใด” จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ อยู่ในระดับน้อยที่สุดโดยข้อคำถามที่ว่า “ในชุมชนของท่านได้จัดกิจกรรมแข่งขันการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน มากน้อยเพียงใด” จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓

เมื่อสรุปพบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ ข้อที่ ๓ และข้อ ๖ อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวนมากที่สุดใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๓๗.๕๐ ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียน เกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรม ทั้งด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง โดยภาพรวม ซึ่งสรุปผลดังนี้

๕.๑.๓.๑ ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “พญากาเผือก” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้

๑. ผู้มีความกตัญญูตั้งมั่นในความดีการทดแทนบุญคุณพ่อแม่เป็นผู้เจริญ (คารวธรรม) มีความเพียรเพื่อบรรลุคุณความดี(ปัญญาธรรม)

๒. มีสัจจะเคารพต่อมารดาบิดามีความกตัญญูทเวทเพราะบุญคุณของมารดาบิดาหาสิ่งใดเปรียบมิได้(คารวธรรม)

๓. ก่อให้เกิดพิธีกรรมการกราบไหว้รอยตีนกาเพื่อระลึกถึงพระคุณของแม่กาเผือก(คารวธรรม)และตั้งสัจจอธิษฐานเป็นพระพุทธรูปเจ้า (ปัญญาธรรม)

๔. ความกตัญญูความรักพี่น้องวงศ์ตระกูลมีความอ่อนน้อมถ่อมตนมีความเคารพเทวดา (คารวธรรม)และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม (สามัคคีธรรม)

๕. มีความเคารพต่อผู้มีพระคุณและก่อให้เกิดประเพณีบวชทดแทนบุญคุณมารดาบิดา (คารวธรรม)

๕.๑.๓.๒ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “นกกระจาบไร้สามัคคี” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้

๑. ควรมีความสามัคคีไม่ควรแตกแยกและควรรับฟังเหตุผลผู้อื่น (สามัคคีธรรม)

๒. การไม่ทำตัวอวดดีอวดเก่ง มีวินัยและเชื่อฟังผู้นำ (คารวธรรม)มีไหวพริบปัญญา(ปัญญาธรรม)รักความสามัคคี(สามัคคีธรรม)

๓. มีวิริยะอุตสาหะในการทำความดีมีความสามัคคี(สามัคคีธรรม)เคารพเชื่อฟังพ่อ - แม่ (คารวธรรม)และรู้จักให้อภัยซึ่งจะก่อให้เกิดความสุข(ปัญญาธรรม)

๔. การเชื่อฟังหรือระลึกถึงคำสั่งสอนของพ่อแม่(คารวธรรม)ไม่มักโกรธยอมอยู่เป็นสุข (ปัญญาธรรม)การไร้สามัคคีนำมาซึ่งความพินาศ(ขาดสามัคคีธรรม)

๕. ผู้เป็นหัวหน้าควรมีสติสัมปชัญญะคบบัณฑิตรู้จักถนอมน้ำใจผู้อื่นโดยใช้สติปัญญาทำให้หมู่คณะพ้นอันตราย (ปัญญาธรรม)

๕.๑.๓.๓ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้

๑. ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณมีสัมมาคารวะ(คารวธรรม)การถือสัจจะทำให้รอดพ้นจากตาย (ปัญญาธรรม)

๒. มีความเคารพต่อบุรพการี(คารวธรรม)มีความละเอียดรอบาปเป็นผู้ใฝ่ธรรมถือสัจจะกว่าชีวิตยอมอยู่เป็นสุข(ปัญญาธรรม)

๓. ปาฐกถาเกิดขึ้นได้กับผู้มีสัจจะ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นรู้จักให้ภัย(ปัญญาธรรม)

๔. มีความเคารพต่อศีล - ธรรม (คารวธรรม)และมีความพร้อมเพรียงกันในการทำงานเป็น
เกาะป้องกันอันตราย(สามัคคีธรรม)

๕. ทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้นความเมตตาทำให้ชีวิตสงบสุข(ปัญญาธรรม)

**๕.๑.๓.๔ แสดงผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักธรรม - คติธรรม
ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสต์” ซึ่งเรียงลำดับประเด็นสำคัญดังนี้**

๑. เป็นผู้ปกครองโดยธรรมมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นมีสติในการดำเนินชีวิตรู้จักบาป
บุญคุณโทษมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดบ่งบอกถึงการรู้จักครองตนครองชีวิตของคน
อีสาน(ปัญญาธรรม)

๒. มีสัจจะซื่อสัตย์เคารพต่อกัน(คารวธรรม)พิจารณาหาเหตุผลก่อนเชื่อการคบบัณฑิตสำรวม
กิริยาอาจารย์กวนสงวนตัวเป็นสมบัติของสตรี(ปัญญาธรรม)

๓. ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านนิทานพื้นบ้านในการใช้ชีวิตอย่างฉลาดรอบคอบไม่
ประประมาทในการครองชีวิตมีสติไม่เกียจคร้าน(ปัญญาธรรม)

๔. ปลาตายตัวเดียวเหม็นทั้งข้องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันการสำรวมกาย วาจา ใจการสละ
แม่ชีวิตเพื่อรักษาธรรม(ปัญญาธรรม)

๕. เคารพนบถื้อในพระรัตนตรัยเคารพกฎหมายบ้านเมือง(ปัญญาธรรม)และการแก้ไขปัญหา
ด้วยเหตุผลเป็นปรัชญาอีสานเพื่อสอนศีลธรรมแก่คนทั่วไป (ปัญญาธรรม)

**๕.๑.๔ ผลสะท้อนจากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน (บรรพชิต ๒ รูป) เกี่ยวกับกระบวนการ
ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน**

ซึ่งสรุปผลในประเด็นสำคัญ โดยรวม พบว่ากระบวนการหรือแนวทางที่ใช้ในการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยชุมชน โรงเรียน มีหลายแนวทาง อาทิเช่น

- ชุมชน ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมเล่นนิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน

- ประชาชนชาวบ้าน ในชุมชนควรให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองให้นำเอานิทานพื้นบ้านมาเล่าให้
เด็กและเยาวชนดฟังอยู่เสมอ

- ชุมชนได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดในชุมชน โรงเรียน

- ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมการอ่าน เล่นนิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชนฟังและเชิญชวน
ให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมนี้

- ชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านให้พระเป็นผู้นำมาเทศน์สั่งสอน
ศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน

๕.๑.๕ ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้าน (ฝ่ายคฤหัสถ์ ๘ คน) เกี่ยวกับ หลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ซึ่งสรุปผลในประเด็นสาระสำคัญ พบว่า นิทานพื้นบ้านเรื่อง “พญากาเผือก” เน้นสะท้อนหลักธรรมคำสอน เกี่ยวกับ การวธธรรม และสัจจาธิษฐาน เป็นต้น

นิทานพื้นบ้าน เรื่อง “นกกระจาปไร้ความสามัคคี” สะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคี ความไว้สามัคคี และการแสดงความอวดดีอวดเก่ง ย่อมทำให้หมู่คณะฉิบหาย

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” เน้นหลัก การวธธรรม ความเคารพนอบน้อมต่อพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ความกตัญญูตเวที ต่อผู้มีพระคุณ และการยึดถือสัจจะยิ่งกว่าชีวิต

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “ปัญหาเสียวสวาสดี” สะท้อนให้เห็นการเล่านิทานประกอบคำสอนที่เน้นคติธรรม ปัญญาธรรม โดยการเล่านิทานเปรียบเทียบ แฝงด้วยปัญญาธรรมที่ลึกซึ้ง สามารถนำมาใช้อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปการศึกษาวิจัยในข้อ ๕.๑.๒ ที่เกี่ยวกับผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน พบว่า มากที่สุดอยู่ในระดับปานกลางในข้อคำถามที่ว่า ชุมชนของท่านได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชน และในข้อคำถามที่ว่านักเรียนได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน/การเล่านิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน และผู้ตอบมีจำนวนใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๓๗.๕๐ ตามลำดับ ซึ่งประเด็นนี้ สอดคล้องกับผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้านฝ่ายบรรพชิตทั้ง ๒ ท่านที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งมีหลายวิธี อาทิเช่น

- ควรช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมเล่านิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน
- ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนได้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็ก

และเยาวชนฟังอยู่เสมอ

- วัดและชุมชนควรมีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดประจำวัดและชุมชน
- โรงเรียนได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดในโรงเรียน
- วัดและชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านและการเล่านิทานพื้นบ้านให้เด็กและเยาวชนฟัง
- เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน การเล่านิทานพื้นบ้านที่ชุมชน วัด และโรงเรียนจัด

ขึ้น

- ชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานที่เป็นนิทานพื้นบ้านให้พระสงฆ์นำไปเทศน์สั่งสอนศีลธรรมแก่

เด็กและเยาวชนในชุมชน

- วัด ชุมชน และโรงเรียน ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสือประกอบการอ่านเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชนในชุมชนซึ่งสรุปและเรียงลำดับประเด็นสาระสำคัญ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการจัดทำหนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบ

ควรจัดรูปเล่มหนังสือนิทานให้สวยงามรูปเล่มเล็ก ๆ สวยงามน่าอ่านมีรูปภาพประกอบจัดพิมพ์ด้วยภาพสีไม่สิ้นหรือยาวเกินไปสรุปหลักธรรม คติธรรม ในนิทานแต่ละเรื่อง และสอดแทรกถ้อยคำที่สนุกเพลิิดเพลินมีคติเตือนใจ

๒. ด้านการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชน

ควรจัดกิจกรรมการเล่านิทานในโรงเรียนหรือชุมชนจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมประกวดการเล่านิทานพื้นบ้านจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมจัดกิจกรรมรณรงค์เล่านิทานให้รุ่นน้องฟังและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการจัดรูปแบบการนำเสนอ เผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

โดยการออกแบบสื่อให้มีความแปลกใหม่ทันสมัยนอกจากจัดทำหนังสือแล้วควรจัดทำแผ่นพับนิทานพื้นบ้านประยุกต์เป็นกลอนเทศน์ กลอนลำจัดทำเพจเว็ทไซต์จัดทำvdo. อิมิเนชั่นประกอบการเผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

๕.๔ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนมีดังนี้

ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปบรรจุในเนื้อหาหลักสูตร ควรจัดนิทานพื้นบ้านในรูปแบบการ์ตูนเพื่อให้เด็กหันมาสนใจอ่านนิทานพื้นบ้านมากขึ้น ควรจัดทำนิทานพื้นบ้าน โดยใช้สื่อแอนิเมชันที่ทันสมัยควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปประยุกต์ในการเทศน์แหล่สอนเด็ก เยาวชน และคนทั่วไป ควรจัดพิมพ์ด้วยภาพที่สวยงามสะดุดตาใช้ภาษาง่าย ๆ กะทัดรัดน่าอ่าน และเข้าใจง่ายภาษาที่ใช้เป็นแบบร่วมสมัย จบเป็นตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไปจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเล็ก ๆ มีสีสันสวยงามมีภาพประกอบดึงดูดความสนใจให้อยากอ่าน

๕.๕ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปมีดังนี้

๑) ควรจัดทำวิจัยปรัวรรตอักษรรธรรมอักษรรคมเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน และจัดทำเป็นฉบับจารจารีกลงในใบลาน

๒) ควรจัดทำโครงการวิจัย รวบรวม และเรียบเรียงนิทานพื้นบ้านของทุกภาคในประเทศไทยอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง

๓) ควรมีโครงการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านในแง่มุมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลาย

๔) ควรสร้างแรงจูงใจให้มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย:

๑.๑. ข้อมูลปฐมภูมิ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. **อรรถกถาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒-๒๕๓๔.

๑.๒. ข้อมูลทุติยภูมิ:

๑.๒.๑. หนังสือ:

รุ่งแก้วแดง ดร., **วิธีการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, กรุงเทพฯ ฯ กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗,

ประคอง นิมมานเหมินทร์และคณะ, **นิทานพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำรา และ อักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕

กิ่งแก้ว อุตถากร, **คติชนวิทยา**. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๘๔. กรุงเทพมหานคร : หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. ๒๕๑๙

กุหลาบ มัลลิกะมา, **คติชาวบ้าน**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พศ.๒๕๑๘

สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์, **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๒

เจือ สตะเวทิน, **คติชาวบ้านไทย**. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๑๗

พระราชวรมณี (พม.ประยูรท์ ปยุตโต), **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**, ๒๕๓๐

เสฐียรพงษ์ วรรณปก, **เทคนิคและวิธีการสอนสาวกของพระพุทธเจ้า**, ๒๕๖๐

เกรียงศักดิ์ อิชยานนท์, **วัฒนธรรมไทย**, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป รศ., **วรรณกรรมศาสนา**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๘

ธีระศักดิ์ อุ่ณอารมณเลิศ, **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา**, นครปฐม :

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙

ราชบัณฑิตยสถานวรรณคดีไทย, **นิทานชาดก**. กรุงเทพมหานคร : นานามีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๕๖

พิสิฐุ เจริญสุข, **ทศบารมี**, ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, ๒๕๓๙

วิมล คำศรี, **นิทานเข้าแบบ**, นิทานพื้นบ้าน : มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช, ๒๕๓๙

ประคอง นิมมานเหมินทร์, **นิทานพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พศ.๒๕๔๓

ศิริพร ฐิตะฐาน, **ทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๓

ประยูร ทรงศิลป์, **การศึกษาวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้านเขมรภาคที่ ๑-๙**. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒

รุ่งแก้วแดง ดร., **วิธีการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, กรุงเทพฯ ฯ กรมวิชาการ, ๒๕๔๗

ศิริพร ฐิตะฐาน, **ทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๓

ส.ธรรมภักดี, **รวมนิทานธรรม โดยอนิต ตาแก้ว** กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี, ๒๕๓๙

ส.ธรรมภักดี, **พระเจ้า ๕๐๐ ชาต (ฉบับพิสดาร แต่งโดย มหาปุ๋ย แสงฉาย)**, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ส.ธรรม
ภักดี, ๒๕๓๙

สุมาลย์ พงษ์ไพบูลย์, **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๒

สาโรช บัวศรี, **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๒๖

สวิง บุญเจิม, **ตำรามรดกอีสาน**. สำนักพิมพ์มรดกอีสาน : อุบลราชธานี, ๒๕๔๒

๑.๒.๒. บทความ

นิตี เอี้ยวศรีวงศ์, **เอกสารประกอบการวิเคราะห์ เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย**. มูลนิธิภูมิปัญญาไทย.
พศ.๒๕๓๖.

ปรีชา พิณทอง.ดร., **ประเพณีโบราณไทยอีสาน**. โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซท. อุบลราชธานี, ๒๕๓๖

สัมพันธ์ เตชะอิก, **บทเรียนภาคปฏิบัติชุมชนเข้มแข็งคณะกรรมการประสานงานองค์กร เอกชนพัฒนา
ชนบทภาคอีสาน.(กบ.อพ.ช).** ขอนแก่น, ๒๕๔๑

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, **ภูมิปัญญาชาวบ้านการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม แ ละ ก า ร
พัฒนาชนบท**, เอกสารสัมมนาทางวิชาการ, (๒๖ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๔), อัมรินทร์ปริ้น ตั้งกรุ๊ป
จำกัด, ๒๕๓๔

อินตา กวีวงศ์, **นิทานท้าวเสียววาสดี**, ขอนแก่นคลังนานาธรรม, ๒๕๔๖

๑.๒.๓. วิทยานิพนธ์

ทองแดง พุทธเกตุ, บทคัดย่องานวิจัยเรื่องหลักธรรมและความเชื่อที่ปรากฏบนจิตรกรรม ฝาผนังพุทธสถานของวัดในจังหวัดอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, ๒๕๕๐. หน้า ก.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙

๑.๒.๔ สัมภาษณ์

ดร.บุญน้อม มุ่งงาม, ประชาชนชาวบ้านสาขาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

นายสมคิด สอนอาจ, ประชาชนชาวบ้านสาขาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

ผศ.ดร. บุญเลิศ ราโชติ, ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ, ประชาชนชาวบ้านสาขาสังคมและวัฒนธรรมไทย, เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

นายสวิง บุญเจิม, ครูภูมิปัญญาไทย สาขา วรรณศิลป์ จังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

นายสุพิศ หมายดี, ตำแหน่ง ประธานวัฒนธรรม ประจำอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี, ประชาชนชาวบ้าน สาขาวัฒนธรรมท้องถิ่น, เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

ผศ.(พิเศษ)โสรัจ นามอ่อน, ครูภูมิปัญญาไทย สาขา อักษรขอม – ธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม, เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

นายบุญจันทร์ ครองยุติ, ประชาชนชาวบ้าน บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

๑.๒.๕ เว็บไซต์

บทความเรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๗. บทคัดย่อ หน้า ๓ <https://1th.me/D5J4>, (ออนไลน์), สืบค้นวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความการวิจัย

ภาคผนวก ก

บทความการวิจัย

ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมแก่เด็ก และเยาวชน ด้วย
นิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี

พระครูกิตติคุณโณภาส

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสานจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านเพื่อวิเคราะห์หลักธรรม คติธรรม ด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ทั้ง ๔ เรื่อง และเพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชน ซึ่งพบผลการวิจัย พอสรุปได้ ดังนี้

๑. ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียน และประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน โดยภาพรวม พบว่า มากที่สุดเกี่ยวกับการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชน และเกี่ยวกับการที่นักเรียนได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน/การเล่านิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน

๒. ผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนและประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับหลักธรรม คติธรรมที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ทั้ง ๔ เรื่อง โดยภาพรวม ซึ่งมีผลสรุปได้ ดังนี้

พญากาเผือก สะท้อนถึงหลักธรรม ด้านคุณธรรม กตัญญูกตเวทิตาธรรม และการตั้งสัจจาธิษฐาน เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์

นกกระจาบไร้ความสามัคคี สะท้อนให้เห็นคติธรรมที่ว่าความสามัคคี นำมาซึ่งความสุขความสงบของหมู่คณะ ส่วนความไร้สามัคคี ความอวดเก่งอวดดี ทำให้หมู่คณะพินาศฉิบหาย

สุวรรณสามกุมาร สอนให้รู้ว่า การละอายความอ่อนน้อมต่อบิดามารดา ความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ และการยึดสัจจะยิ่งกว่าชีวิต ก่อให้เกิดความเจริญและความสุขในชีวิต

ปัญหาเสี้ยวสวาสดี แสดงให้เห็นว่า มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาผูกเป็นปริศนาธรรม แทรกไว้ซึ่งหลักปรัชญา คำสอน คติธรรม ที่ควรนำมาใช้อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กเยาวชน และคนทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านเพศ พบว่า มากที่สุดเป็นเพศหญิง จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๐ และเพศชายจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๐

ด้านช่วงอายุ พบว่า นักเรียนที่อยู่ในช่วงอายุ ๑๕-๑๗ ปี มีจำนวนมากที่สุด ๙๓ คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๑ รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ ๑๒-๑๔ ปี จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๗ และอยู่ในช่วงอายุ ๑๘-๒๐ ปี จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๓

ด้านระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้น ม. ๔ มีมากที่สุด จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมาอยู่ในระดับชั้น ม. ๓ จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๓ และอยู่ในระดับชั้น ม. ๖ จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๗

ผลสะท้อนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม อริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน

โดยภาพรวม พบว่า จำนวนมากที่สุดอยู่ใน ระดับปานกลาง จำนวน ๒๙๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘๘ รองลงมาอยู่ใน ระดับน้อย จำนวน ๒๔๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๗ และระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๗ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุดในระดับปานกลาง ในข้อคำถามที่ว่า “ในชุมชนของท่านได้มีการจัดหาิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชนมากน้อยเพียงใด” จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ในข้อคำถามที่ว่า “นักเรียนได้เคยร่วมกิจกรรมการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน / ในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด” จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ อยู่ในระดับน้อยที่สุดโดยข้อคำถามที่ว่า “ในชุมชนของท่านได้จัดกิจกรรมแข่งขันการอ่าน / การเล่านิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน มากน้อยเพียงใด” จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓

เมื่อสรุปพบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ ข้อที่ ๓ และข้อ ๖ อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวนมากที่สุดใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๓๗.๕๐ ตามลำดับ

Abstract

The Purposes of this research work to study the training process that used for building the child-youth Values of respect, harmony and wisdom as appeared in Esan folk tales, Ubonrachathani, ta analyse the said Values and morality. The research results that found out, were as follows.,

1. The training process of values and morality. that used were varias ways as; Community had promoted arrangement of local activity about folk tale reading and talking to child, youth and community gave co-operation to provide the folk tale books tocommunity library, offered folk tale to monks be used as the teaching medias for child youth morality development,

2. The values and morality of respect, harmony, and wisdom as appeared in 4 folk tales by overall picture were as follows;

Payakapheug reflexed to doctrine of respect, and gratitude to parents, confidence faith in wholesome doing, honesty, great effort to those 5 Buddhas.

Nokkachap without Unity stressed to the values as the community harmony and Unity Created to happiness and peace, deseparation, disciplinary and no believing in the intelligent leaders that leded to troubles and dangerous to this society.

Suwannasamakumar taught that Values of respects and worshiping to parents, the gratitude to the valued persons, attachment the truth up one,s life leded to one,s life progress and happiness.

Panhaseawsavas shown the doctrines to bring the Esarn local folk tales that be tied as the story with philosophy, teaching and values that used as teaching medias to teach suitable morality development to child and youth in their community.

The result of research was found that:

The sex was found that the most were female, number 73, representing 8.50 percent, and male number 28, representing 22.5 percent. In the age range, it was found that the students who were in the age range 15-16 years had the highest number, 83, accounting for 8.51 percent, followed by the age range of 12 - 14 years, 14 people, representing 11.8 percent and in In the age of 18-20 years, the number of 13 people, equivalent to 10.83 percent At the educational level, it was found that the students who were studying at grade 4 had the highest number of 60 people, representing 50.00 percent, followed by the level of class 3, number of 47 people, equivalent to 39.33 percent and In the grade of 11, number 14, representing 11.8 percent

Knowledge reflection Understanding of students, respondents Related to the process of cultivating morality and ethics Ethics for children and youth in the community By using folk tales Overall, it was found that the highest number was in the medium level, number 273 times, equivalent to 34.6 percent, followed by a low level of 244 times, representing 27.18 percent and the lowest level, 30 times, representing a percentage. 3.58 Respectively

When considering each item, it was found that the most was at the moderate level. In the question of "In your community, how many folk tales have been provided to the library of the Chichi", numbering 46 people, representing 40.00 percent, followed by a moderate level In the question of: "How many students have participated in reading / storytelling in the community / in the school?" The number of 45 people, equivalent to 38.50 percent, is

the lowest level. The question "in your community has organized reading competition / folk storytelling for children and youth How much" 1 person, representing 0.83 percent

When concluded that the level of students' opinions on knowledge, understanding, process 3 and item 6 is at a moderate level. With the highest number of similar Accounted for 40.00 percent and 38.50 respectively

บทนำ

นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านเล่าขานสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสิ่งบันเทิงใจและสั่งสอนให้ความรู้และคุณธรรมแก่คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ นิทานพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น ทั้งในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณี

นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าในการสร้างความบันเทิงใจแก่มนุษย์เป็นสาระสำคัญและยังสอดแทรกความรู้ คติธรรมและข้อคิดสอนใจอื่นๆแก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังโดยไม่รู้สึกรู้หายบังคับให้รู้หรือเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเน้นการสมผสานสอดแทรกคำสอน ข้อคิด คติธรรมสอนใจ เพื่อปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมได้อย่างเหมาะสมลงตัว เพราะนิทานพื้นบ้าน ส่วนมากยังสร้างสำนึกของผู้อ่านและผู้ฟัง ให้มีพฤติกรรม การกระทำดีตามหลักคิดความเชื่อถือทางพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นิทานพื้นบ้านจัดเป็นภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ไว้ในนิทานพื้นบ้าน อาทิเช่น ด้านการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงด้านการเมืองการปกครอง นิทานพื้นบ้าน ได้สอดแทรกให้เห็นถึงหลักการปกครองระบบประชาธิปไตย มาตั้งแต่อดีตกาลนานมาแล้ว เช่น การปกครองหมู่บ้านในสมัยพระพุทธเจ้า การปกครองหมู่บ้านโดยมีการเลือกตั้งผู้นำกลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกผู้นำองค์กรใหม่ก็มักอาศัยเลือกตั้งผู้นำกลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกองค์กรใหม่ก็มักอาศัยมาก ชาวบ้านและพระสงฆ์เป็นผู้เลือก การลงแขกเกี่ยวข้าวดำนา การช่วยกันปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างถนนหนทางของคนในชุมชน กิจกรรมในชุมชนในอดีตเหล่านี้ก่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

อุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน ถ้าหากขาดภูมิคุ้มกันที่ดีที่ได้รับจากครอบครัว ชุมชน และสังคม ประเทศชาติก็จะเต็มไปด้วยพลเมืองลูกหลานที่ไม่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศโดยรวม

ส่วนปัญหาของภูมิปัญญาชาวบ้านในสาขาของนิทานพื้นบ้านในยุคปัจจุบัน มีหลายปัญหาด้วยกัน อาทิเช่น เด็กและเยาวชนไม่สนใจที่จะอ่านนิทานพื้นบ้าน วิธีการถ่ายทอด ผู้ถ่ายทอดไม่สามารถใช้ภาษาร่วมสมัยเล่านิทานแก่เด็กและเยาวชนให้สนใจฟัง จึงทำให้มองไม่เห็นคุณค่าในการอ่านนิทานพื้นบ้าน ผู้นำชุมชนหรือผู้ประกอบการไม่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านเหมือนพ่อแม่ในสมัยอดีต ซึ่งมีค่านิยมเล่านิทานให้ลูกหลานฟังในเวลาก่อนนอน เพราะพวกเขามีความเชื่อว่า การเล่านิทานจะไม่สูญหายไปจากชุมชน อีกทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนลูกหลานในขณะเดียวกันด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว การให้ความสนใจในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านสาขานิทานพื้นบ้าน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ผู้นำชุมชนจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมวัฒนธรรมในสาขานี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านกระบวนการหรือแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการวรรณกรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนด้วยการใช้สื่อในรูปแบบของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง ๗ ด้าน

เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนดังกล่าวมาแล้ว การส่งเสริมและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งรวมความคิด ความรู้ และหลักความเชื่อในวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ที่แทรกอยู่ใน สารนิทานพื้นบ้านด้วย ดังนั้น การนำนิทานพื้นบ้านมาวิเคราะห์โดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ด้านการวรรณกรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของเด็กและเยาวชนในชุมชน เพราะนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องของชาวบ้าน เป็นของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องราวใกล้ตัวที่คนในชุมชนได้เคยได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วการนำเอานิทานพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนไทย ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

ผู้วิจัยคาดหวังว่ากระบวนการที่จะปลูกฝังให้เยาวชนไทยซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ที่สำคัญในอนาคต ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวแล้ว สถาบันทางสังคมทุกภาคส่วนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ทานพื้นบ้านเป็นสื่อในการพัฒนาและเสริมสร้างเยาวชนให้มีพฤติกรรม การแสดงออกทั้งทางกายและวาจา ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติที่มีต่อบุคคลอื่น และหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์ได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ ดังที่ ดร.รุ่งแก้วแดง ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักตรวจสอบด้านปัญญาธรรมและสามัคคีธรรมซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ แก่ผู้นำชุมชน เด็กและเยาวชนลูกหลานไทยในอนาคตต่อไป

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษานิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์โดยเน้นแนวคิด หลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ทั้งในด้าน คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน และตัวแทนนักเรียนในสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยและนำผลการวิจัยใช้เป็นองค์ความรู้ใหม่ในสาขาภูมิปัญญาและคติชนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาทุนมนุษย์ และใช้เป็น

๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝัง ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๒.๒ เพื่อวิเคราะห์หลักคำสอนพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับหลัก คารวธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน

๒.๓ เพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการปลูกฝังด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยสังคมศาสตร์ประยุกต์เชิงพรรณนา (Applied Social and descriptive Research) ในสาขาวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิทานพื้นบ้าน (Folktales) โดยเน้นศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานที่คัดเลือกมาศึกษา จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ นิทานพญากาการเผือก นกกระจาบไร้ความสามัคคี สุวรรณสามกุมาร และปัญหาเสียวสวาสดี และเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ รูปแบบ ดังนี้ คือ

๓.๑.๑ รูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน (Rating Scale) ๕ ระดับ

๓.๑.๒ รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยใช้วิธีบันทึกเทปเสียง สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูปประกอบการเก็บข้อมูล

๓.๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ ๓ อำเภอ ในจังหวัดอุบลราชธานี คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงเจียม คัดเลือกมาเพียง ๖ โรงเรียน ๆ ละ ๒๐ คน รวมเป็น จำนวน ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๒.๒ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน มีทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงเจียม จำนวน ๑๐ รูป/คน

ชื่อ-นามสกุล ประวัติทั่วไป	คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์
๑. พระครูสุนทรสุตกิจ วัดทุ่งศรีวิไล อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีและวัฒนธรรม และนิทานพื้นบ้าน
๒. พระครูวิสุตสุนทร เจ้าคณะตำบลแจระแม วัดหนองแกใหม่ อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และนิทานพื้นบ้าน
๓. นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในนิทานพื้นบ้าน และวัฒนธรรมท้องถิ่น
๔. นายสวิง บุญเจิม (ปช. ๙) อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี	เป็นครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปวัฒนธรรม เชี่ยวชาญด้านพระไตรปิฎก ประเพณีอีสาน และนิทานพื้นบ้าน
๕. นายสุพิศ หมายดี อายุ ๖๗ ปี นธ.เอก, ม.๓ ประธานวัฒนธรรม อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และปช.	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีอีสาน วัฒนธรรมท้องถิ่น และนิทานพื้นบ้าน
๖. ดร. บุญน้อม มุ่งงาม อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
๗. ผศ. (พิเศษ) ไสร็จ นามอ่อน อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี	เป็นครุภูมิปัญญาไทย เชี่ยวชาญด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีอีสาน อักษรขอมอักษรธรรม
๘. ดร. บุญเลิศ ราโชติ อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี	เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และนิทานพื้นบ้าน

ชื่อ-นามสกุล ประวัติทั่วไป	คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์
๙. นายบุญจันทร์ ครองยุทธ อายุ ๖๙ ปี อ. เชื่องใน จ. อุบลราชธานี ปรมาจารย์ชาวบ้าน ผู้สืบสานวัฒนธรรมประเพณี	เป็นปรมาจารย์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๐. นายสมคิด สอนอาจ อายุ ๗๖ ปี อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นปรมาจารย์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (แกะสลัก ต้นเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questions), คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนโดยใช้นิทานพื้นบ้าน ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ตอนที่ ๓ แสดงความรู้ความเข้าใจการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๒. สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal interview) มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนด้วยนิทานพื้นบ้าน

ตอนที่ ๓ สะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญหาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๒. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ

๓. สร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญหาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๔. สร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามที่ได้ศึกษามาในข้อ ๑-๓ แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

๔.๑ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล ดร.

๔.๒ ผศ. ดร. บุญเลิศ ราชิตี

๔.๓ ผศ. บัญชา จำปารักษ์

จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

มีสูตรในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +๑ แนใจว่าสอดคล้อง

๐ ไม่แนใจว่าสอดคล้อง

-๑ แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๗ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๗ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๘๐-๑.๐๐

๕. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{K}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

k = จำนวนข้อความเครื่องมือ

$\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖ ถือว่ามีความเชื่อมั่นระดับสูง แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา ส่งผลให้แบบสอบถามมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ

๖. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลทั่วไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในโรงกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๖ โรง ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

๒. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม

๓. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามคืนมาทุกฉบับจำนวน ๑๒๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๕.๑ นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามของแต่ละฉบับว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

๓.๕.๒ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนไปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Excell) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ซึ่งมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น ๕ ระดับ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ส่วนค่าระดับดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑. หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าระดับความคิดเห็นดังกล่าวจะมีค่าเท่ากับค่าเฉลี่ยมาตรฐาน ๑.๐๐ - ๕.๐๐ ซึ่งมีความหมายของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๕ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ในแบบสอบถามตอนที่ ๔ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจัดลำดับความสำคัญ ประกอบการบรรยาย

๓.๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน นำมาอภิปรายผลเชิงพรรณนาต่อไป

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

๑) ค่าความถี่ (Frequency ; f) และค่า (Percentage ; %) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

$$\text{ค่าร้อยละ (\%)} = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\text{เมื่อ \%} = \text{ค่าร้อยละ}$$

$$f = \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}$$

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ			
ในประเทศ/ ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ/ จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ห้องปฏิบัติการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ภาคสนาม	ปฏิบัติการภาคสนาม ใน ๓ อำเภอๆ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอโขง ใน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี คัดเลือก มาเพียง ๖ โรงเรียนๆ ละ ๒๐ คน รวมจำนวน ทั้งสิ้น ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่าง เหล่านี้จะช่วยใน การตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ			
ในประเทศ/ ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ/ จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ห้องปฏิบัติการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ภาคสนาม	ปฏิบัติการภาคสนาม ได้สัมภาษณ์ปราชญ์ ชาวบ้านทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ ๑๐ รูป/คน ในพื้นที่ ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอ เมือง อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงใน

๕. อภิปรายผล

จากผลสรุปการศึกษาวิจัยในข้อ ๕.๑.๒ ที่เกี่ยวกับผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน พบว่า มากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ในข้อคำถามที่ว่า ชุมชนของท่านได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชน และในข้อคำถามที่ว่านักเรียนได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน/การเล่นิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน และผู้ตอบมีจำนวนใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๓๗.๕๐ ตามลำดับ ซึ่งประเด็นนี้ สอดคล้องกับผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของประชาชนชาวบ้านฝ่ายบรรพชิตทั้ง ๒ ท่านที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งมีหลายวิธี อาทิเช่น

- ควรช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมเล่นิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน
- ประชาชนชาวบ้านในชุมชนได้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็ก

และเยาวชนฟังอยู่เสมอ

- วัดและชุมชนควรมีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดประจำวัดและชุมชน
- โรงเรียนได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดในโรงเรียน
- วัดและชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านและการเล่นิทานพื้นบ้านให้เด็กและเยาวชนฟัง
- เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน การเล่นิทานพื้นบ้านที่ชุมชน วัด และโรงเรียนจัด

ขึ้น

- ชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานที่เป็นนิทานพื้นบ้านให้พระสงฆ์นำไปเทศน์สั่งสอนศีลธรรมแก่เด็ก

และเยาวชนในชุมชน

- วัด ชุมชน และโรงเรียน ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิ

ปัญญาท้องถิ่น

๕.๓ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสือประกอบการอ่านเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชนในชุมชนซึ่ง สรุปและเรียงลำดับประเด็นสาระสำคัญ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการจัดทำหนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบ

ควรจัดรูปเล่มหนังสือนิทานให้สวยงามรูปเล่มเล็กๆ สวยงามน่าอ่านมีรูปภาพประกอบจัดพิมพ์ด้วยภาพสีไม่สิ้นหรือยาวเกินไป สรุปหลักธรรม คติธรรม ในนิทานแต่ละเรื่อง และสอดแทรกถ้อยคำที่สนุกเพลิดเพลินมีคติเตือนใจ

๒. ด้านการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชน

ควรจัดกิจกรรมการเล่นิทานในโรงเรียนหรือชุมชนจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมประกวดการเล่นิทานพื้นบ้านจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมจัดกิจกรรมรณรงค์เล่นิทานให้รุ่นน้องฟังและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการจัดรูปแบบ.การนำเสนอ เผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

โดยการออกแบบสื่อให้มีความแปลกใหม่ทันสมัยนอกจากจัดทำหนังสือแล้ว ควรจัดทำแผ่นพับ นิทานพื้นบ้านประยุกต์เป็นกลอนเทศน์ กลอนลำ จัดทำเพาเวอร์พ้อยท์จัดทำ vdo. อิมินะชั้นประกอบการ เผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

๕.๔ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน มีดังนี้
ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปบรรจุในเนื้อหาหลักสูตร ควรจัดนิทานพื้นบ้านในรูปแบบการ์ตูน เพื่อให้เด็กหันมาสนใจอ่านนิทานพื้นบ้านมากขึ้น ควรจัดทำนิทานพื้นบ้าน โดยใช้สื่อแอนิเมชัน ที่ทันสมัย ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปประยุกต์ในการเทศน์แหล่สอนเด็ก เยาวชน และคนทั่วไป ควรจัดพิมพ์ด้วย ภาพสีสวยงามสะดุดตาใช้ภาษาง่าย ๆ กะทัดรัดน่าอ่าน และเข้าใจง่ายภาษาที่ใช้เป็นแบบร่วมสมัย จบเป็น ตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเล็ก ๆ มีสีสันสวยงามมีภาพประกอบดึงดูดความสนใจให้อยากอ่าน

๕.๕ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปมีดังนี้

- ๑) ควรจัดทำวิจัยปฐมนิเทศหรือการวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน และจัดทำเป็นฉบับสารจารีกลงในใบลาน
- ๒) ควรจัดทำโครงการวิจัย รวบรวม และเรียบเรียงนิทานพื้นบ้านของทุกภาคในประเทศไทยอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง
- ๓) ควรมีโครงการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านในแง่มุมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลาย
- ๔) ควรสร้างแรงจูงใจให้มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย:

๑.๑. ข้อมูลปฐมภูมิ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒-๒๕๓๕.

๑.๒. ข้อมูลวิทยานิพนธ์:

๑.๒.๑. หนังสือ:

- รุ่งแก้วแดง ดร., **วิธีการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, กรุงเทพฯ ฯ กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗,
- ประคอง นิมมานเหมินทร์และคณะ, **นิทานพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำรา และ อักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕
- กิ่งแก้ว อัทธากร, **คติชนวิทยา**. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๘๔. กรุงเทพมหานคร : หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. ๒๕๑๙
- กุหลาบ มัลลิกะมา, **คติชาวบ้าน**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พศ.๒๕๑๘
- สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์, **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๒
- เจือ สตะเวทิน, **คติชาวบ้านไทย**. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๑๗
- พระราชวรมนี (พม.ประยูรค์ ปยุตโต), **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**, ๒๕๓๐
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก, **เทคนิคและวิธีการสอนสาวกของพระพุทธเจ้า**, ๒๕๖๐
- เกรียงศักดิ์ อิชยานนท์, **วัฒนธรรมไทย**, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป รศ., **วรรณกรรมศาสนา**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๘
- ธีระศักดิ์ อุ่ณอารมณเลิศ, **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา**, นครปฐม :
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙
- ราชบัณฑิตยสถานวรรณคดีไทย, **นิทานชาดก**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖
- พิสิฐ เจริญสุข, **ทศบารมี**, ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, ๒๕๓๙
- วิมล คำศรี, **นิทานเข้าแบบ**, นิทานพื้นบ้าน : มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช, ๒๕๓๙
- ประคอง นิมมานเหมินทร์, **นิทานพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พศ.๒๕๔๓
- ศิริพร ฐิตะฐาน, **ทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๓
- ประยูร ทรงศิลป์, **การศึกษาวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้านเขมรภาคที่ ๑-๙**. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒
- รุ่งแก้วแดง ดร., **วิธีการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, กรุงเทพฯ ฯ กรมวิชาการ, ๒๕๔๗
- ศิริพร ฐิตะฐาน, **ทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๓
- ส.ธรรมภักดี, **รวมนิทานธรรม โดยอนิต ตาแก้ว** กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี, ๒๕๓๙

ส.ธรรมภักดี, พระเจ้า ๕๐๐ ขาติ (ฉบับพิสดาร แต่งโดย มหาปุ๋ย แสงฉาย), กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ส.ธรรม
ภักดี, ๒๕๓๙

สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์, คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๒

สาโรช บัวศรี, จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๒๖

สวิง บุญเจิม, ตำรากรมคดีสถาน. สำนักพิมพ์มรดกคดีสถาน : อุบลราชธานี, ๒๕๔๒

๑.๒.๒. บทความ

นิติ เอี้ยวศรีวงศ์, เอกสารประกอบการวิเคราะห์ เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย. มุขนิธิภูมิปัญญาไทย.
พศ.๒๕๓๖.

ปรีชา พิณทอง.ดร., ประเพณีโบราณไทยอีสาน. โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต. อุบลราชธานี, ๒๕๓๖

สัมพันธ์ เตชะอธิก, บทเรียนภาคปฏิบัติชุมชนเข้มแข็งคณะกรรมการประสานงานองค์กร เอกชนพัฒนา
ชนบทภาคอีสาน.(กบ.อพ.ช). ขอนแก่น, ๒๕๔๑

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ภูมิปัญญาชาวบ้านการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม และ การ
พัฒนาชนบท, เอกสารสัมมนาทางวิชาการ, (๒๖ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๔), อัมรินทร์ปริ้น ตั้งกรุ๊ป
จำกัด, ๒๕๓๔

อินตา กวีวงศ์, นิทานท้าวเสียวสวัสดิ์, ขอนแก่นคลังนาราธรรม, ๒๕๔๖

๑.๒.๓. วิทยานิพนธ์

ทองแดง พุทธเกตุ, บทความวิจัยเรื่องหลักธรรมและความเชื่อที่ปรากฏบนจิตรกรรม ฝาผนังพุทธ
สถานของวัดในจังหวัดอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, ๒๕๕๐. หน้า ก.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม : ภาควิชา
พื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙

๑.๒.๔ สัมภาษณ์

ดร.บุญน้อม มุ่งงาม, ประชาชนชาวบ้านสาขาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๒๗
ตุลาคม ๒๕๖๑

นายสมคิด สอนอาจ, ประชาชนชาวบ้านสาขาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่
๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

ผศ.ดร. บุญเลิศ ราโชติ, ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ, ประชาชนชาวบ้านสาขาสังคมและวัฒนธรรมไทย, เมื่อ
วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

นายสวิง บุญเจิม, ครูภูมิปัญญาไทย สาขา วรรณศิลป์ จังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

นายสุพิศ หมายดี, ตำแหน่ง ประธานวัฒนธรรม ประจำอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี, ประชาญ์ชาวบ้าน สาขาวัฒนธรรมท้องถิ่น, เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

ผศ.(พิเศษ)โสรัจ นามอ่อน, ครูภูมิปัญญาไทย สาขา อักษรขอม - ธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม, เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

นายบุญจันทร์ ครองยุติ, ประชาญ์ชาวบ้าน บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

๑.๒.๕ เว็บไซต์

บทความเรื่องการประเมินผลการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๗. บทความย่อ หน้า ๓ <https://1th.me/D5J4>, (ออนไลน์), สืบค้นวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒.

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามวิจัย

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามวิจัย

เรื่อง ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสานอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

๑. ข้อมูลที่เก็บไว้จะถือเป็นความลับ และไม่มีผลกระทบต่อตัวนักเรียนแต่อย่างใด
๒. ให้อ่านตอบคำถามตามความเป็นจริง และตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด
๓. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๓.๑ ข้อมูลทั่วไป

๓.๒ ส่วนที่ ๒ ความรู้ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน

๓.๓ ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นในแง่คุณธรรม, จริยธรรม ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ปัญญาธรรม
 คารวธรรม สามัคคีธรรมและข้อเสนอแนะในการจัดรูปแบบหนังสือนิทานพื้นบ้าน

๔. กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียน ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้น ม.๓ -๖ ในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ๑๒๐ แห่ง และได้คัดเลือกมาเพียง ๖ โรงเรียนๆ ละ ๒๐ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่าง เหล่านี้จะช่วยในการตอบคำถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ดังต่อไปนี้

- ๑) นักเรียน อำเภอเมือง โรงเรียนนารีนุกูล ระดับมัธยมศึกษา ชั้น ม. ๓-๖
- ๒) นักเรียน อำเภอเมือง โรงเรียนเทศบาลเมือง ระดับมัธยมศึกษา ชั้น ม. ๓-๖
- ๓) นักเรียน อำเภวารินชำราบ โรงเรียนวารินชำราบระดับมัธยมศึกษา ชั้น ม. ๓-๖
- ๔) นักเรียน อำเภอเมืองวารินชำราบ โรงเรียนวิจิตรารระดับมัธยมศึกษา ชั้น ม. ๓-๖
- ๕) นักเรียนอำเภอเมืองเขื่องใน โรงเรียนเขื่องในพิทยาคมระดับมัธยมศึกษาชั้น ม. ๓-๖
- ๖) นักเรียน อำเภอเมืองเขื่องใน โรงเรียนบ้านเสียม ระดับมัธยมศึกษาชั้น ม. ๓-๖

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษากระบวนการเพื่อปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ด้วยนิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง
๒. เพื่อวิเคราะห์หลักคำสอนพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับหลักคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านอีสาน จำนวน ๔ เรื่อง
๓. เพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามความเป็นจริง

๑. เพศ: ชาย หญิง

๒. โรงเรียน.....

๓. ปัจจุบันนักเรียนมีอายุ ๑๒ - ๑๔ ปี ๑๕ - ๑๗ ปี ๑๘ - ๒๐ ปี

๔. ระดับการศึกษา

- กำลังศึกษาในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๓
- กำลังศึกษาในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๔
- กำลังศึกษาในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๕
- กำลังศึกษาในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖

๕. สาขาวิชาเอก

- ศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ
- วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย

๖. ความถนัด/ความสามารถพิเศษ ภาษาอังกฤษ ดนตรี ร้องเพลง ไต่วาที่

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ ๓ ให้นักเรียนนำเสนอความคิดเห็น/ความรู้ความเข้าใจ/การนำไปปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับคติธรรม/หลักธรรม ที่แทรกอยู่ในพื้นบ้าน ทั้ง ๔ เรื่อง ให้ครอบคลุม ประเด็นดังนี้

๓.๑ ในนิทานเรื่อง “พญากาเผือก” เมื่อนักเรียนอ่านแล้ว ได้สะท้อนให้เห็นถึง หลักธรรม/คติธรรม ด้านคารว ธรรมและกตัญญูทเวทิตาอย่างไรบ้าง โปรดระบุ

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)

๓.๒ ในนิทานเรื่อง “นกกระเจาบ” เมื่อนักเรียนอ่านแล้ว ได้สะท้อนให้เห็นถึง หลักธรรม/คติธรรม ด้านสามัคคี ธรรม อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)

๓.๓ ในนิทานเรื่อง “สุวรรณสามกุมาร” เมื่อนักเรียนอ่านแล้ว ได้สะท้อนให้เห็นถึง หลักธรรม/คติธรรม ด้าน สามัคคีธรรม อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)

๓.๔ ในนิทานเรื่อง “นิทานปัญหาเสียวสวาสดี” เมื่อนักเรียนอ่านแล้ว ได้สะท้อนให้เห็นถึง หลักธรรม/คติ ธรรม ด้านปัญญาธรรม อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)

๓.๕ ให้นักเรียนนำเสนอคำแนะนำ/ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นสื่อหนังสือ
อ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม-จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนว่า ควรจะอย่างไร
โปรดระบุ

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้าน ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์

โครงการวิจัย “เรื่อง ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สัมคัตติธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็ก และเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสานอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี ”

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ ฉายานามสกุล.....
อายุ พรรษา.....ประชาชนบ้านสาขา.....
ที่อยู่.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่
ตำบลอำเภอ.....จังหวัด.....
ระดับการศึกษา.....มือถือ.....

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนโดยใช้นิทานพื้นบ้าน ที่ได้ดำเนินการในชุมชน - วัด และโรงเรียน ของท่าน

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ การสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมและคัตติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง พญากาเผือก, นกกระจาบไร้ความสามัคคี, สุวรรณสามกุมาร, และปัญหาเสียวสวาสดี

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการใช้สื่อในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทาน
พื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง ได้แก่ นิทานเรื่อง พญากาเผือก, นกกระจาบไร้ความสามัคคี, สุวรรณสามกุมาร,
และปัญหาเสียววาสดี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลวิจัย

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

๑. พระครูสุนทรสุตกิจ	อายุ ๗๒ ปี	พรรษา ๕๒	วัดทุ่งศรีวิไล
๒. พระครูวีสุนทร	อายุ ๗๑ ปี	พรรษา ๕๑	วัดหนองแกใหม่
๓. ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ	อายุ ๗๘ ปี		
๔. นายสวิง บุญเจิม	อายุ ๗๘ ปี		
๕. ผศ. (พิเศษ) โสรัจ นามอ่อน	อายุ ๘๐ ปี		
๖. ดร.บุญน้อม มุ่งงาม	อายุ ๕๙ ปี		
๗. นายสุพิศ หมายดี	อายุ ๖๙ ปี		
๘. นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม	อายุ ๗๙ ปี		
๙. นายบุญจันทร์ ครองยุทธ	อายุ ๖๘ ปี		
๑๐. นายสมคิด สอนอาจ	อายุ ๗๖ ปี		

ภาคผนวก จ
รูปสัมภาษณ์งานวิจัย

ภาคผนวก จ
รูปสัมภาษณ์งานวิจัย

แบบสรุปโครงการ

แบบสรุปโครงการ

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาเลขที่ ว ๐๙๕/๒๕๖๑

ชื่อโครงการ ศึกษากระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมแก่เด็ก และเยาวชน ด้วย นิทานพื้นบ้านอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี

หัวหน้าโครงการ พระครูฤทธิคุณภาส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านเล่าขานสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสิ่งบันเทิงใจและสั่งสอนให้ความรู้และคุณธรรมแก่คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ นิทานพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น ทั้งในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณี

นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าในการสร้างความบันเทิงใจแก่มนุษย์เป็นสาระสำคัญและยังสอดแทรกความรู้ คติธรรมและข้อคิดสอนใจอื่น ๆ แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังโดยไม่รู้สึกรู้หายบังคับให้รู้หรือเชื่อ เรื่องใดเรื่องหนึ่งและเน้นการสมรสสอดแทรกคำสอน ข้อคิด คติธรรมสอนใจ เพื่อปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมได้อย่างเหมาะสมลงตัว เพราะนิทานพื้นบ้าน ส่วนมากยังสร้างสำนึกของผู้อ่านและผู้ฟัง ให้มีพฤติกรรม การกระทำดีตามหลักคิดความเชื่อถือทางพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นิทานพื้นบ้านจัดเป็นภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ไว้ในนิทานพื้นบ้าน อาทิเช่น ด้านการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงด้านการเมืองการปกครอง นิทานพื้นบ้าน ได้สอดแทรกให้เห็นถึงหลักการปกครองระบบประชาธิปไตย มาตั้งแต่อดีตกาลนานมาแล้ว เช่น การปกครองหมู่บ้านในสมัยพระพุทธเจ้า การปกครองหมู่บ้านโดยมีการเลือกตั้งผู้นำกลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกผู้นำองค์กรใหม่ก็มักอาศัยเลือกตั้งผู้นำกลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกองค์กรใหม่ก็มักอาศัยมาก ชาวบ้านและพระสงฆ์เป็นผู้เลือก การลงแขกเกี่ยวข้าวดำนา การช่วยกันปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างถนนหนทางของคนในชุมชน กิจกรรมในชุมชนในอดีตเหล่านี้ก่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

อุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน ถ้าหากขาดภูมิคุ้มกันที่ดีที่ได้รับจากครอบครัว ชุมชน และสังคม ประเทศชาติก็จะเต็มไปด้วยพลเมืองลูกหลานที่ไม่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศโดยรวม

ส่วนปัญหาของภูมิปัญญาชาวบ้านในสาขาของนิทานพื้นบ้านในยุคปัจจุบัน มีหลายปัญหาด้วยกัน อาทิเช่น เด็กและเยาวชนไม่สนใจที่จะอ่านนิทานพื้นบ้าน วิธีการถ่ายทอด ผู้ถ่ายทอดไม่สามารถใช้ภาษาร่วมสมัยเล่านิทานแก่เด็กและเยาวชนให้สนใจฟัง จึงทำให้มองไม่เห็นคุณค่าในการอ่านนิทานพื้นบ้าน ผู้นำ

ชุมชนหรือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านเหมือนพ่อแม่ในสมัยอดีต ซึ่งมีค่านิยมเล่านิทานให้ลูกหลานฟังในเวลาก่อนนอน เพราะพวกเขามีความเชื่อว่าการเล่านิทานจะไม่สูญหายไปจากชุมชน อีกทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนลูกหลานในขณะเดียวกันด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว การให้ความสนใจในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านสาขานิทานพื้นบ้าน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนที่ผู้นำชุมชนจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมวัฒนธรรมในสาขานี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านกระบวนการหรือแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในด้าน ต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการวรรรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนด้วยการใช้สื่อในรูปแบบของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง ๗ ด้าน

เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนดังกล่าวมาแล้ว การส่งเสริมและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งรวมความคิด ความรู้ และหลักความเชื่อในวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ที่แทรกอยู่ใน สารนิทานพื้นบ้านด้วย ดังนั้น การนำนิทานพื้นบ้านมาวิเคราะห์โดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ด้านการวรรรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของเด็กและเยาวชนในชุมชน เพราะนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องของชาวบ้าน เป็นของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องราวใกล้ตัวที่คนในชุมชนได้เคยได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วการนำเอานิทานพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนไทย ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

ผู้วิจัยคาดหวังว่ากระบวนการที่จะปลูกฝังให้เยาวชนไทยซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ที่สำคัญในอนาคต ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวแล้ว สถาบันทางสังคมทุกภาคส่วนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ทานพื้นบ้านเป็นสื่อในการพัฒนาและเสริมสร้างเยาวชนให้มีพฤติกรรมแสดงออกทั้งทางกายและวาจา ความรู้สึนึกคิด ทักษะคิดที่มีต่อบุคคลอื่น และหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์ได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ ดังที่ ดร.รุ่งแก้วแดง ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักตรวจสอบด้านปัญญาธรรม และสามัคคีธรรมซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ แก่ผู้นำชุมชน เด็กและเยาวชน ลูกหลานไทยในอนาคตต่อไป

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษานิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่อง แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์โดยเน้นแนวคิด หลักธรรม คติธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ทั้งในด้าน การวรรรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน และตัวแทนนักเรียนในสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยและนำผลการวิจัยใช้เป็นองค์ความรู้ใหม่ในสาขาภูมิปัญญาและคติชนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาทุนมนุษย์ และใช้เป็น

๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝัง ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๒.๒ เพื่อวิเคราะห์หลักคำสอนพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับหลัก คารวธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้าน

๒.๓ เพื่อจัดพิมพ์หนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการปลูกฝังด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้านอีสาน” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยสังคมศาสตร์ประยุกต์เชิงพรรณนา (Applied Social and descriptive Research) ในสาขาวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิทานพื้นบ้าน (Folktales) โดยเน้นศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานที่คัดเลือกมาศึกษา จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ นิทานพญากาการเผือก นกกระจาบไร้ความสามัคคี สุวรรณสามกุมาร และปัญหาเสียวสวาสดี และเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ รูปแบบ ดังนี้ คือ

๓.๑.๑ รูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน (Rating Scale) ๕ ระดับ

๓.๑.๒ รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) สัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยใช้วิธีบันทึกเทปเสียง สมุดบันทึก และกล้องถ่ายภาพประกอบการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา และประชาชนชาวบ้าน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ ๓ อำเภอ

ในจังหวัดอุบลราชธานี คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอเขื่องใน คัดเลือกมาเพียง ๖ โรงเรียน ๆ ละ ๒๐ คน รวมเป็น จำนวน ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๒.๒ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน มีทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในเขตพื้นที่

อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอเขื่องใน จำนวน ๑๐ รูป/คน

ชื่อ-นามสกุล ประวัติทั่วไป	คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์
๑. พระครูสุนทรสุตกิจ วัดทุ่งศรีวิไล อ. เขื่องใน จ. อุบลราชธานี	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีและวัฒนธรรม และนิทานพื้นบ้าน
๒. พระครูวิสุตทร เจ้าคณะตำบลแจระแม วัดหนองแกใหม่ อ. เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และนิทานพื้นบ้าน
๓. นายบุญเลิศ เฉลียวธรรม อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในนิทานพื้นบ้าน และวัฒนธรรมท้องถิ่น
๔. นายสวิง บุญเจิม (ปร. ๙) อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปวัฒนธรรม เชี่ยวชาญด้านพระไตรปิฎก ประเพณีอีสาน และนิทานพื้นบ้าน
๕. นายสุพิศ หมายดี อายุ ๖๗ ปี นธ.เอก, ม.๓ ประธานวัฒนธรรม อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และปปช.	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประเพณีอีสาน วัฒนธรรมท้องถิ่น และนิทานพื้นบ้าน
๖. ดร. บุญน้อม มุ่งงาม อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
๗. ผศ. (พิเศษ) ไสรัจ นามอ่อน อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี	เป็นครุภูมิปัญญาไทย เชี่ยวชาญด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีอีสาน อักษรขอมอักษรธรรม
๘. ดร. บุญเลิศ ราโชติ อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นประชาชนชาวบ้าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และนิทานพื้นบ้าน
๙. นายบุญจันทร์ ครองยุทธ อายุ ๖๙ ปี อ. เขื่องใน จ. อุบลราชธานี ประชาชนชาวบ้าน ผู้สืบสาน วัฒนธรรมประเพณี	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๐. นายสมคิด สอนอาจ อายุ ๗๖ ปี อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี	เป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (แกะสลัก ตันเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questions), คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนโดยใช้นิทานพื้นบ้าน ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ตอนที่ ๓ แสดงความรู้ความเข้าใจการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวธธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๒) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal interview) มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนด้วยนิทานพื้นบ้าน

ตอนที่ ๓ สะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวธธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๒. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ

๓. สร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม แก่เด็กและเยาวชน ด้วยนิทานพื้นบ้าน

๔. สร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามที่ได้ศึกษามาในข้อ ๑-๓ แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

๔.๑ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล ดร.

๔.๒ ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ

๔.๓ ผศ. บัญชา จำปารักษ์

จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

มีสูตรในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +๑ แนใจว่าสอดคล้อง

๐ ไม่แนใจว่าสอดคล้อง

-๑ แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๗ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๗ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๘๐-๑.๐๐

มีสูตรในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +๑ แนใจว่าสอดคล้อง

๐ ไม่แนใจว่าสอดคล้อง

-๑ แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๗ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๗ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๘๐-๑.๐๐

๕. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{K}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

k = จำนวนข้อความเครื่องมือ

$\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖ ถือว่ามีความเชื่อมั่นระดับสูง แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา ส่งผลให้แบบสอบถามมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ

๖. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลทั่วไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนเป้าหมาย จำนวน ๖ โรงเรียน ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ และอำเภอเชียงในจังหวัดอุบลราชธานี

๒. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม

๓. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามคืนมาทุกฉบับจำนวน ๑๒๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๕.๑ นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามของแต่ละฉบับว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

๓.๕.๒ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนไปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Excell) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ซึ่งมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น ๕ ระดับ แล้วนำมาตรวจให้ คะแนนตามเกณฑ์ส่วนค่าระดับดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าระดับความคิดเห็นดังกล่าวจะมีค่าเท่ากับค่าเฉลี่ยมาตรฐาน ๑.๐๐ - ๕.๐๐ ซึ่งมีความหมายของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๕ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ เท่ากับค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ในแบบสอบถามตอนที่ ๔ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจัดลำดับความสำคัญ ประกอบการบรรยาย

๓.๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รูป/คน นำมาอภิปรายผลเชิงพรรณนาต่อไป

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

๑) ค่าความถี่ (Frequency ; f) และค่า (Percentage ; %) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

$$\text{ค่าร้อยละ } (\%) = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\text{เมื่อ } \% = \text{ค่าร้อยละ}$$

$$f = \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}$$

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ			
ในประเทศ / ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ / จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ห้องปฏิบัติการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ภาคสนาม	ปฏิบัติการภาคสนาม ใน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอโขงเจียม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี คัดเลือกมาเพียง ๖ โรงเรียนๆ ละ ๒๐ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ จะช่วยในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ			
ในประเทศ / ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ / จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ห้องปฏิบัติการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ในประเทศ	อุบลราชธานี	ภาคสนาม	ปฏิบัติการภาคสนาม ได้สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ ๑๐ รูป/คน ในพื้นที่ ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ และอำเภอโขงเจียม

๕. อภิปรายผล

จากผลสรุปการศึกษาวิจัยในข้อ ๕.๑.๒ ที่เกี่ยวกับผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน พบว่า มากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ในข้อคำถามที่ว่า ชุมชนของท่านได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดของชุมชน และในข้อคำถามที่ว่านักเรียนได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน/การเล่นิทานพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน และผู้ตอบมีจำนวนใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๓๗.๕๐ ตามลำดับ ซึ่งประเด็นนี้ สอดคล้องกับผลสะท้อนความรู้ความเข้าใจของประชาชนชาวบ้านฝ่ายบรรพชิตทั้ง ๒ ท่านที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งมีหลายวิธี อาทิเช่น

- ควรช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมเล่นิทานพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน
- ประชาชนชาวบ้านในชุมชนได้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองให้นำนิทานพื้นบ้านมาเล่าให้เด็กและเยาวชนฟังอยู่เสมอ
- วัดและชุมชนควรมีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดประจำวัดและชุมชน
- โรงเรียนได้มีการจัดหานิทานพื้นบ้านเข้าสู่ห้องสมุดในโรงเรียน
- วัดและชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านและการเล่นิทานพื้นบ้านให้เด็กและเยาวชนฟัง
- เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน การเล่นิทานพื้นบ้านที่ชุมชน วัด และโรงเรียนจัดขึ้น
- ชุมชนได้จัดหาหนังสือใบลานที่เป็นนิทานพื้นบ้านให้พระสงฆ์นำไปเทศน์สั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน
- วัด ชุมชน และโรงเรียน ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓ ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสือประกอบการอ่านเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชนในชุมชนซึ่ง สรุปและเรียงลำดับประเด็นสาระสำคัญ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการจัดทำหนังสือนิทานพื้นบ้านอ่านประกอบ

ควรจัดรูปเล่มหนังสือนิทานให้สวยงามรูปเล่มเล็ก ๆ สวยงามน่าอ่านมีรูปภาพประกอบจัดพิมพ์ด้วยภาพสีไม่สิ้นหรือยาวเกินไป สรุปหลักธรรม คติธรรม ในนิทานแต่ละเรื่อง และสอดแทรกถ้อยคำที่สนุกเพลิดเพลินมีคติเตือนใจ

๒. ด้านการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชน

ควรจัดกิจกรรมการเล่านิทานในโรงเรียนหรือชุมชนจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมประกวดการเล่านิทานที่บ้านจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมจัดกิจกรรมรณรงค์เล่านิทานให้รุ่นน้องฟังและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการจัดรูปแบบ.การนำเสนอ เผยแพร่นิทานที่บ้าน

โดยการออกแบบสื่อให้มีความแปลกใหม่ทันสมัยนอกจากจัดทำหนังสือแล้ว ควรจัดทำแผ่นพับนิทานที่บ้านประยุกต์เป็นกลอนเทศน์ กลอนลำ จัดทำเพาเวอร์พอยท์จัดทำ vdo. อีมีเนชั่นประกอบการเผยแพร่นิทานที่บ้าน

๕.๔ ข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้านโดยภาพรวมเกี่ยวกับการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน มีดังนี้

ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปบรรจุในเนื้อหาหลักสูตร ควรจัดนิทานพื้นบ้านในรูปแบบการ์ตูนเพื่อให้เด็กหันมาสนใจอ่านนิทานพื้นบ้านมากขึ้น ควรจัดทำนิทานพื้นบ้าน โดยใช้สื่อแอนิเมชัน ที่ทันสมัย ควรนำเอานิทานพื้นบ้านไปประยุกต์ใช้ในการเทศน์แหล่สอนเด็ก เยาวชน และคนทั่วไป ควรจัดพิมพ์ด้วยภาพสีสวยงามสะดุดตาใช้ภาษาง่าย ๆ กะทัดรัดน่าอ่าน และเข้าใจง่ายภาษาที่ใช้เป็นแบบร่วมสมัย จบเป็นตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเล็ก ๆ มีสีสันสวยงามมีภาพประกอบดึงดูดความสนใจให้อยากอ่าน

๕.๕ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปมีดังนี้

๑) ควรจัดทำวิจัยปฐมนิเทศหรือการวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน และจัดทำเป็นฉบับจารจารีกลงในใบลาน

๒) ควรจัดทำโครงการวิจัย รวบรวม และเรียบเรียงนิทานพื้นบ้านของทุกภาคในประเทศไทยอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง

๓) ควรมีโครงการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านในแง่มุมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลาย

๔) ควรสร้างแรงจูงใจให้มีการนำเอานิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระครูกิตติคุณโณภาส ฉายา สบปลัญโญ (จินดา อุดมพันธ์)
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phrakhru kittikhunophat.
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน:
๓. รหัสประจำตัวนักวิจัย ทำเนียบสภาวิจัยแห่งชาติ: -
๔. ตำแหน่งปัจจุบัน: รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
๕. วัน - เดือน - ปีเกิด: ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๖
๖. ภูมิลำเนาเดิม: บ้านคูสว่าง ตำบลหนองกินเพล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
รหัสไปรษณีย์ ๓๔๑๙๐
๗. ประวัติการศึกษา
น.ธ. เอก พธ.บ. (การบริหารการศึกษา) ๒๕๓๒
พธ.ม.(บริหารธุรกิจ) ๒๕๔๖
๘. ตำแหน่ง
เจ้าอาวาสวัดคูสว่าง
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี
๙. ที่อยู่ปัจจุบัน
วัดคูสว่าง ตำบลหนองกินเพล อำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี รหัสไปรษณีย์ ๓๔๑๙๐
มือถือ ๐๘- ๑๐๖๔-๘๗๑๕

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย ๑

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) นายมนูญ พันนา
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Mr. manoon Phanna.

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน :

๓. รหัสประจำตัวนักวิจัย ทำเนียบสภาวิจัยแห่งชาติ: -

๔. ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์ประจำ

๕. วัน - เดือน - ปีเกิด: ๑๘ มกราคม ๒๕๐๑

๖. ประวัติการศึกษา: น.ธ. เอก ปช. ๖ พช.ป. (การบริหารการศึกษา)
M.E.d..M. Phil- Ph.D. (การบริหารและปรัชญาการศึกษา)
มหาวิทยาลัยปูเณ ประเทศอินเดีย

๗. ตำแหน่ง: อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

๘. ที่อยู่ปัจจุบัน: บ้านเลขที่ ๓๘๙/๒ ตำบลไรร้อย อำเภอมือง
จังหวัดอุบลราชธานี รหัสไปรษณีย์ ๓๔๐๐๐
มือถือ ๐๘- ๖๒๕๗ - ๑๐๘๘ , ๐๙- ๔๕๓๖ - ๓๖๘๖

๙. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย:

- เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวม ๖ เรื่อง และผู้ร่วมวิจัย ๕ เรื่อง

ผู้ร่วมวิจัย ๒

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระนพรัตน์ ฉายา ขนฺติธโร (นพรัตน์ อินทร์หา)

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phranoparat khantitharo

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน:

๓. รหัสประจำตัวนักวิจัย ทำเนียบสภาวิจัยแห่งชาติ: -

๔. ประวัติการศึกษา: น.ธ. เอก รป.ศ. (รัฐประศาสนศาสตร์)

รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต)

๕. ตำแหน่ง: ผู้ร่วมวิจัย

๖. ที่อยู่ปัจจุบัน:

วัดกุตุคุณ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

รหัสไปรษณีย์ ๓๔๐๐๐

มือถือ ๐๘- ๓๒๕๕ - ๘๗๙๓

ผู้ร่วมวิจัย ๓

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) นายไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Mr. Chaiyasit Udomchokenamon

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน:

๓. รหัสประจำตัวนักวิจัย ทำเนียบสภาวิจัยแห่งชาติ: -

๔. ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์อัคราจารย์

๕. วัน - เดือน - ปีเกิด: ๒ มกราคม ๒๕๒๓

๖. ประวัติการศึกษา:

- ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
- พธ.ม. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี
- รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

๗. ตำแหน่ง: อาจารย์อัคราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี

๘. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๔/๕ ตำบลโนนผึ้ง อำเภวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี รหัสไปรษณีย์ ๓๔๑๙๐
มือถือ ๐๘๐- ๗๒๔๗-๖๕๘

๙. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

- เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวม ๕ เรื่อง และผู้ร่วมวิจัย ๑๐ เรื่อง

ผู้ร่วมวิจัย ๔

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) นางสาวศรีวรรณ นามเกษ
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Mrs. Sriwan Namket

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน:

๓. รหัสประจำตัวนักวิจัย ทำเนียบสภาวิจัยแห่งชาติ: -

๔. ตำแหน่งปัจจุบัน: นักวิเคราะห์นโยบายและแผน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี

๕. ประวัติการศึกษา: บธ.บ. (การบัญชี) มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง
บธ.ม. (การบริหารทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี
มือถือ ๐๙-๕๖๑๘ - ๗๕๖๓

